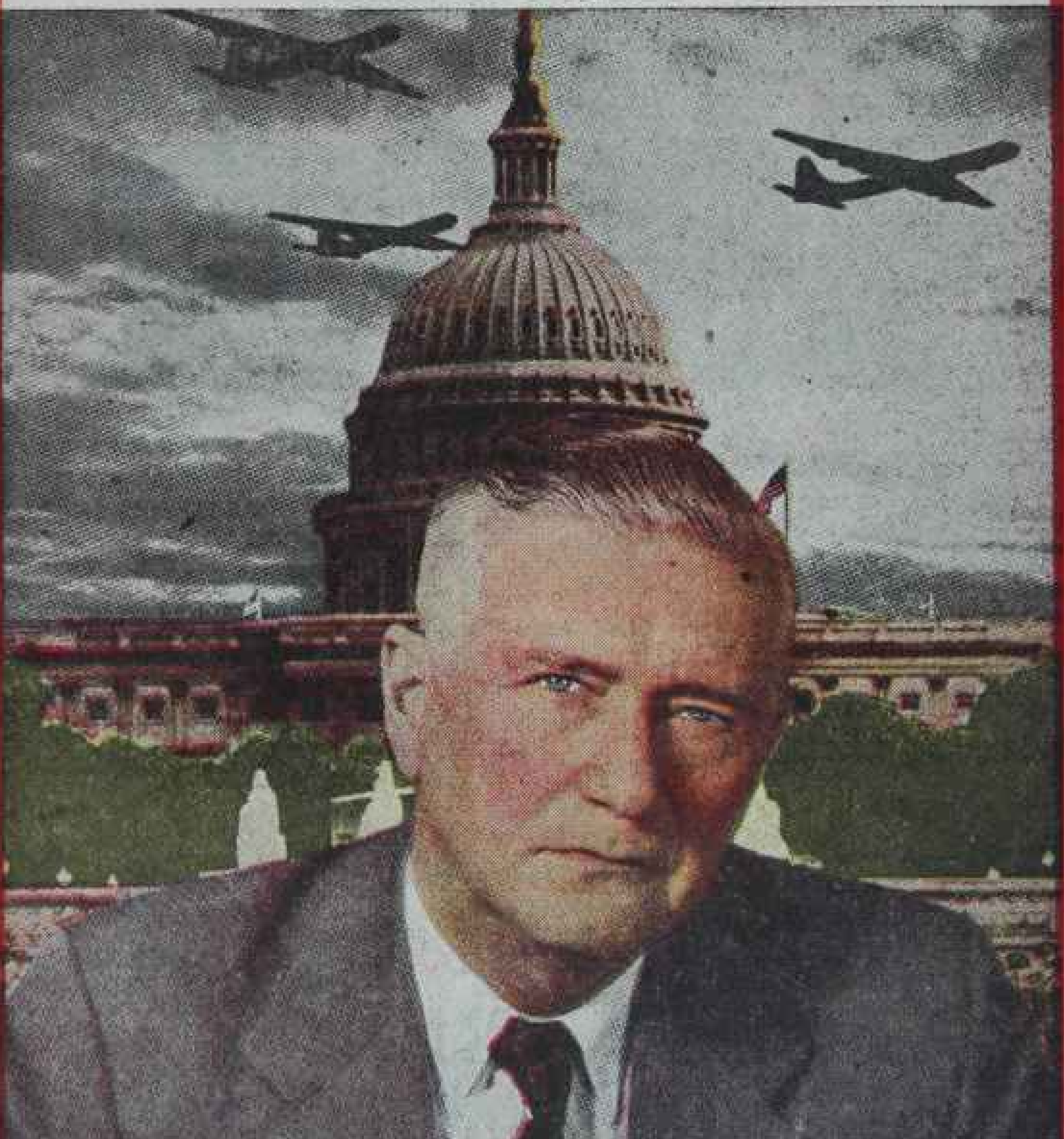
30 Mart 1957 Sene : 3, Cilt : IX, Sayı : 151

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Ayda
1000
lira daimi
irat
50000
liralık
sermaye
ikramiyesi
İRATLI SİGORTALI İKRAMİYELİ
TASARRUF HESAPLARI
Her hesap
sahibine
6000
lira hayat
sigortası
Bu hesaplar
aynı zamanda bankanın
diğer PARA ve APARTIMAN
DAİRELERİ İKRAMİYELERİNE
iştirak eder, paranıza normal faiz gelirir
İrat ödemeleri derhal başlar
Her hesap
sahibine
6000
lira kaza
sigortası
TÜRKİYE KREDİ
BANKASI
İSTANBUL ANKARA ADANA İZMİR
GENEL SİGORTA

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sana : 3, Cilt : IX, Sayı : 151
Rüzgarlı **Sok.** ***Ovehan***
Kat: 3 Daire: 7
P. *K. 582 — Ankara*
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)
Fiatı 60 Kuruş

Müessisi :
Metin TOKER

•

Neşriyat Müşaviri
Yusuf Ziya ADEMHAN
*

İmtiyaz Sahibi ve ***yazı*** *işlerini fiilen idare eden* ***Mes'ul*** *Müdür:*
Tarık HALULU
•
Umumi Neşriyat Müdürü
Hamdi AVCIOĞLU
Teknik Sekreter :
M. Nevzat **ÜNLÜ**
•
Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin **EZER**
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED **PRESS**
TÜRK HABERLER **AJANSI**
•
Klişe *:*
Desen Klişe **ATEL YESİ**
*
Müessese Müdürü :
Mübin TOKER

Abone Şartları :
3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira
İlan Şartları :
3 renkli arka kapak tam Sayfa : 350 Lira
Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.
•
Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih : 28.3.1957

Kapak resmimiz :
James P. Richards
Elinde dolar kesesi

Kendi Aramızda

Yumuşama hakkında

AKİS'in uzun zamandanberi devam, lı okuyucusuyum. 148 inci sayıda: "Kırşehir meselesiyle atılan fiil! ilk adımın devam ettirilmesi, yurda hu* zür getirecek ve milleti memnun ede cekti" zırhına ve tesellisine bürünerek "nitekim son Kırşehir hâdisesinde C. M.P. için değilse bile Bölükbaşı için böyle olmamış mıdır" cümlesiyle daima şahıslara tevcih ettiğiniz silâhınızı "Devlet adamlığı nerede kaldı" seklinde kullanmakla güzel AKİS'in huzuru bozulmuyor mu? "Sırmalı da AKİS'e ateş püskürüyor" baslığı da bize bu ateşi epeyce arattı. O kadar samimî ve açık bir ifadede biz ateşi Sırmalıda değil, AKİS'in kendisinde bulduk. Son hâdiseleri bütün vatandaşlar gibi ben de merakla takip ediyorum. Bütün AKİS yazarlarına en büyük basarılar dilerken bulutlu havada, bir an için gözüken güneşten, "aydınlık bir sema"nın verdiği huzuru duyma, nın henüz çok erken olduğunu hatırlatmak isterim.

Hadi Yorgancı - Eskişehir

*

Bahar geldi; herkeste herşeyde bir yenilik var. Kışın karanlık geceleri ve soğuk yüzü geride kaldı. Siyasi hayatta da bir başka bahardan bahsediliyor. Hakikaten asık çehreler, yeni açılan güneşle eriyor gibi.. İnönü ile Menderes birbirlerine gülümsüyorlar. Yalnız ne var ki güneşin harareti devam etse, bir yabancı devlet adamının karsısında, dış siyaset hâdiselerin. de, kalkınma gibi milli dâvalarda, velhasıl bütün memleket meselelerinde İktidar ve Muhalefeti elele görebilsek..

Suat Kendirli - Ankara

Bakıyorum AKİS de - bahar havasının tesiriyle mi, yoksa hapishane tehdidiyiz mi ., İktidar-Muhalefet yumuşamasının hararetli taraftarı kesildi. Şüpheci Hür. P. lilere ve C.M.P. lilere savrulan yumrukların en okkalıları sizin taraftan geliyor. Rejim buhranının halli için siz de karınca kararınca feragatta bulunuyor ve tâvizler ve. riyorsanız diyecek yok. Ama...

Nuri Ersagun - İzmir

•

Politikacılar hakkında

Nihat Erim, gazetelerden birine vermiş olduğu bir beyanatta "şamimiyet"ten bahsediyor. Samimiyet üzerinde münakaşaya lüzum yok. Üstad profesör, senelerce içinde bulunduğu C.H.P. nin vaziyetini gayet iyi bilir ve İnönü'nün İzmir nutkundaki samimiyeti anlamaktan da âciz değildir. Kendisine düşen vazife, bu hususu şimdiki arkadaşlarına anlatmaktır. Hem "Gandhi politikası" bu şekilde harekete aykırı da değildir. '

Ekrem Yücel • Boğazlıyan

•

Trabzonluyumdur. Trabzon'a gittiğimde Rizeliler böbürlene böbürlene "Oniki tane milletvekili çıkaracak yerde bir tane çıkar, kâfi" diyorlar. Bu "bir" Rize milletvekillerinden bir tanesi için kullanılıyor. Hâdise su: Vapur Trabzondan kalkıp Rize'ye gidiyor, orada yolcu indirip, *yük* verip, yük aldıktan sonra Trabzona uğramadan İstanbul'a hareket ediyor. Bu iyi Rize milletvekillerinden biri yapmış. Yukardaki hâdiseyi nazarı itibara olmasak dahi Rizelilerin bir bakıma hakları yok değil. Zira, belki benim gibi bir çok Trabzonlu Meclisteki Trabzon milletvekillerinin isimlerini bile unutuvermişlerdir.

Selçuk Seloğlu - İstanbul

•

AKİS'in 148 inci sayısında Kırşehirin vilâyet haline getirilmezi hakkındaki yazınızı dikkatla okudum. Ha, ha, ha... C.M.P. Genel Başkanı Osman Bölükbaşı için söylemiş olduğumu. sözleri okuyunca gülmemek elde değil. Hani AKİS, Batı anlamında bir de. mokrasinin yerleşmesi için sözde mücadele ediyordu? İnönü ile Menderesin hakiki parti liderleri olduğunu yazıyorsunuz. Simdi size sorarım: Batıda parti liderlerinin her söyledikleri, her düşünceleri partileri tarafından mutlaka kabul edilir mi?

Durdu Zıba - Maraş

•

Demokrasi hakkında

Sayın Menderes soruyorlar: Seçim kampanyasının senelerce devam et. tiği nerede görülmüştür, diye.. Cevap verelim: Meselâ İnönünün Cumhurbaşkanı bulunduğu devirde, Türkiyede..

Hafızai beşer nisyan ile malûl ise de, 1947-1950 yıllarında D.P, nin vatan sathını koskoca bir miting sahası haline getirdiği o günler, birçoklarımızca henüz unutulmamıştır.

Ali Fehmi Bulver - İstanbul

Kalkınma hakkında

Bir ziraat memleketi olan Türkiyede şu günlerde nüfusumuzun ekseriyetini teşkil eden köylülerin kara kara düşünmesine omuz silkip geçilebilir mi? Yüksek mevkilerdeki devlet adamlarının Mecliste iftiharla belirttikleri gibi memleketimizde 40 bin traktör var. Yani 40 bin dert.. Acaba bu traktörlerden kaç tanesinin yedek parça veya akar-yakıt kıtlığı yüzünden mezarlıklarında yan canlı olarak uyudukları bilinmiyor mu? Oturup yedek parça beklemekten ve Amerikan buğdayına muhtaç olmaktansa kolu paçayı sıvayıp yeniden "kara saban "a mı sarılalım?

Nevruz Arslan • Kars

•

Maşallah! Ürdüne kilosu 26.5 kuruştan bilmem kaç ton toz şeker satmışız. Böylece de 412 bin küsurluk döviz sağlamışız. Bu dövizlerle neler yapıldığını bilmem ama evli, iki çocuk sahibi ve ayda eline geçen pars 900 lira elan bir adamın kilosu 250 kuruştan şeker almak mecburiyeti karsısın, da duyduklarını çok iyi bilirim. Kısacası masrafımız, kazancımızın on mis---.. Biz nasıl yasayalım?

Niyazi Alyanak - İstanbul

T A R İ H

Fransa

Hürriyetin bedeli

Bundan aşağı yukarı tam bir asır evvel, 2 Aralık 1851 günü Paris soğuk, çok soğuk bir güne gözlerini açtı. Ama günün en mühim hususiyeti, havanın soğukluğu değildi; 2 Aralık 1851 günü Pariste, unutulmasına imkân olmayan bir hâdise cereyan etti. Sabahın erken saatları idi. Montmartre'deki bir evde, yatak odasının kapısı asıldı. İçeri, tamamiyle giyinik, orta boylu, yakışıklı, kıvırcık saçlı, iki yaşın arasında bir adam girdi. Yatakta, gene iki yaşın arasında, güzel bir kadın yatıyordu. Gece Millet Meclisi, Cumhurbaşkanı makamım işgal eden Prens Bonaparte'a bağlı kuvvetler tarafından sarılmış, içerdekiler tevkif olunmuşlardı. Prens -Başkan, hükümet darbesi yapıyordu. Niyeti Cumhuriyete son vermek ve hakimiyetini- etrafındakilerle beraber- devam ettirmek, alıştığı lüks ve ihtişamdan olmamaktı. Montmartre'daki adam, yataktaki karısına- kadın gazete okumakla meşguldü- vaziyeti anlattı. Mutlaka çarpışma olacaktı. Kadın, -adamın karısı idi-, sordu:

"— Ne yapacaksın?"

Kadın kocasımn boynuna sarıldı,

"—- Yolun açık olsun!" dedi.

Victor Hugo, sokağa fırladı.

Hakikaten orta boylu, yakışıklı adam o tarihte Fransanın ve bütün Avrupanın en büyük şairi olan Victor Hugo idi. Yataktaki kadın işe, Adele Hugo.. Servet, şöhret, saadet...

Victor Hugo'da bunların hepsi vardı. Prens-Başkan, kendi yanında böyle bir adamı görmekten son derece memnun olurdu. Fakat Prens - Başkan, hürriyetlerin dostu değil, düşmanı idi. Hakimiyetini muhafaza edebilmek için tertibini dikkatle ve itina ile hazırlamıştı. Ordunun ve polisin başına kendi adamlarım geçirmişti. Mecliste milletvekillerinin bazısının gevşekliğinden, bazısının dahaletinden, bazısının da ihanetinden faydalanarak, kendisine boyun eğenlere icazet dağıtarak hükümet darbesini kolaylaştıracak kanunları teker teker geçirmişti. Bu kanunların herbiri uzun ve kanlı mücadelelerin neticesi olan bir hürriyeti yok ediyordu. Milletvekili bulunan Victor Hugo her seferinde Meclisin ve Milletin gözlerini icmaga çalışmıştı. Ama, muvaffak alamamıştı. Prens - Başkan'ın altınarı ve sopası şairin sözlerinden daha tesirliydi. Meclis binası bir gece evvel sarıldığında, milletvekilleri Hannayı Konyayı anlamışlardı. Heyhat! çok geç kalmışlardı.

hapishanede iki oğul

Victor Hugo elbette ki bir şairdi. Köşesinde rahat, huzur içinde oturabilirdi. Memleketinin hali ile alâkadar olmayabilirdi. Politikadan ona ne idi? Ama Avrupânın en büyük şairi öyle düşünmüyordu. Hürriyet içinde yaşamak isteyen herkes, hürriyet içinde, yaşamak için elinden gelemi yapmalıydı.

Victor Hugo
Tarih onu böyle yazıyor

Victor Hugo, niyetleri açık zihinler için çoktan belli Prens Bonaparte ile uğraşmak maksadıyla "L'Evenetnent — Hâdise" adlı bir gazete kurmuştu. Bu gazetede, gözbebeği gibi sevdiği iki oğlu François-Victor Hugo ile Charles) Hugo ve yakınları Paul Maurice, Auguste Vacquerie çalışıyordu. Fransız basınının ya satın alındığı, ya susturulduğu günlerde gazete Cumhurbaşkanını şiddetler tenkit etmekten, gözleri açmaya çalışmaktan çekinmemişti. Prens-Başkan, Victor Hugo'ya büyük bir kin besliyordu. Kendisine nasıl kafa tutabilirdi? Yanına geçip, bütün nimetlerden istifade edilebilirken bir takım deliler niçin karşısına geçip, ağızlarında "Hürriyet, Hürriyet" diye bir kelime, uğraşıyorlardı ?

Prens Bonaparte'ın emrinde yalnız askerî kuvvetler yoktu. Hükümet darbesine hazırlık devrinde hâkimler de -boyun eğenler-, boyunduruk altına alınmıştı. Cumhurbaşkanı işaretini verdi: Prensin adliyesi evvelâ Charles Hugo'yu hapse tıktı, Ne "L'Evenement" rotasını değiştirdi, ne Victor Hugo milletinin insan gibi yaşaması dâvasını elden bıraktı. Gazete yola gelmiyordu, ha!. Prensin adliyesi yeniden cüppesini sırtladı: François-Victor Hugo ve Paul Maurice 9'ar, Auguste Vacquerie 6 aya mahkûm edildiler. Sonra, "L'Evenement" menedildi. Onun yerine "L'Evenement du Peuple — Halkın Yükselmesi" adlı gazete çıkmağa başladı. Victor Hugo her gün hapishaneye gidiyor, -buna müsaade etmişlerdi-, iki oğlunu ve iki dostunu görüyordu. Montmartre'daki ev, elbette ki hüzün içinde idi. Mme. Adele Hugo iki evlâdından, babaları vasıtasiyle haber alabiliyordu. Ama, hepsinin gönlü huzur dolu idi. Bu inandıkları dâva uğrunda çarpışanların kazancı idi.

Avrupânın en büyük sairi, ihtilâle, Prens-Başkanın hükümet darbesi gününe işte böyle erişti. Hangi safta çarpışacağı, tabiî ki belli idi.

Milletin uyuşukluğu

Eğer sene 1851 değil, 1951 olsaydı Prens-Başkan hükümet darbesi yapmak değil, Elysees Sarayından burnunu. dışarı çıkarılmazdı. Zira. 1951'de Fransız milleti hakların nasıl korunduğunu -hatta Cumhurbaşkanlarına karşı bile- öğretimiş olacaktı. Ama, 1951'e varmak için, 1851'den geçmek lâzımdı.

Hürriyet düşmanı devlet başkanı, darbesini hakikaten iyi hazırlamıştı. Halk pasifti. Demokrasinin ne olduğunu bilmiyordu. O tarihlerde işin başında bulunulduğu, için rejimin nimetlerinden, pek istifade edilmemiş, müşküllerinin eziyeti çekilmişti. Hürriyete inananlar Victor " Hugo'lar, onun gibi aydınlar ve yetişen genç nesildi.

Millet ve bilhassa Paris halkı aksülamel göstermeyince hükümet darbesi kanlı olmakla beraber başarı kazandı. Prens-Başkan "Başkan" sıfatını terkediyor, İmparatorluğunu ilân ediyordu. Polisleri, milletvekillerini tevkifle meşguldü. En çok arananlardan, biri de, tabiatiyle Fransanın ve Avrupanın en büyük şairi Victor Hugo idi.

Menfaya gidiş

Aynı Aralık ayının 11 inci günü Patisin şimal istasyonundan bir adam Brüksele hareket ediyordu. Elindeki pasaporta nazaran adı Jacques-Firmin Lanvin idi. 48 yaşında idi, mürettipdi. Pariste Jeûneırs sokağının 4 numarasında oturuyordu. Boyu 1.70 idi. Saçları aklaşmak üzere, kaşları ve gözleri kestane rengi,. sakak beyaz, çenesi yuvarlaktı, üzerinde bir işçi kasketi ve siyah pelerin vardı. Trene bindi. Heyecanlı görünüyordu. Heyecanı, ancak Fransayı geride bıraktıktan sonra dindi. Bu mürettip aslında. Fransanın ve Avrupanın en büyük sairi Victor Hugo idi. Hürriyetlerin düşmanı Bonaparte ile uğraşmak için Belçikaya gidiyordu. Menfa hayatı tam 19 sene sürdü.

Bu 19 sene boyunca İmparator Luîs - Napoleon Bonaparte Fransayı istediği gibi idare etti. Fransızların hürriyet ve demokrasi fikirleri henüz iyice gelişmemiştik Ama aydınlar zümresi, basta Victor Hugo gibi bir dev, vazifelerinin ne olduğunu müdriktiler. Fransa, hürriyeti şu veya bu adamdan beklememeliydi. Fransa hürriyete, Fransız milleti buna lâyık

ssviyeye gelince kavuşacaktı.

19 sene Victor Hugo yılmadı. Hürriyetleri gaspeden İmparatorun, en kudretli olduğu günlerde, sair söyle diyordu:

Fena günler, sayıları dahi bilinmeksizin geçip gidecektir.

Ve mesut halk, gölgenin, üzerine eğilerek "bu da geçti, yahu!" diyecektir.

Menfada şairi karısı ve cezalarını bitiren oğulları takip etti. Victor Hugo. evvelâ Belçikada kaldı. Sonra, Belçika Fransa İmparatorunun hışmından çekindiği ve kendisi de rahat durmak niyetinde olmadığından Fransanın açığındaki, fakat İngiltereye ait âlâlardan Jersey'e gitti. Orada ailesi ile yerleşti. İmparatora evvelâ "Küçük Nupoleon" adlı bir kitapla hücum etti. Devrin en büyük adamı, bütün kudretine rağmen Fransanın müstebit İmparatoruna şöyle diyordu:

"Evvelâ Mösyö Bonaparte, insan vicdanının ne olduğunu bir nebze öğrenmelisiniz. Şunu kafanıza koyun ki bu dünyada iyi ve fena demlen iki şey vardır. Size öğretmek lâzım: Yalan söylemek iyi değildir, ihanet fenadır, cinayet daha da beter...

Bunlar belki faydalıdır ama, işte yasak edilmişlerdir... Evet efendimiz, yasak edilmişlerdir. Peki kim mâni oluyor? Kim set çekiyor? Kim bu prensibi müdafaa ediyor? Mösyö Bonaparte'in 8 milyon reyi vardır; küçük zevkleri için 12 milyonu Vardır; içinde M. Sibour gibi adamlar mevcut bir senatosu vardır; orduları, topları, kaleleri, dalkavukları vardır; Mösyö Bonaparte zalimdir, kudretlidir. Ama işte, Mösyö Bonaparte'in önüne silik, meçhul bir adam geçer ve suratına haykırıverir: Bunu yapamıyacaksın!"

Victor Hugo bu mücadelesini yaparken, gönül huzuru içinde idi. Bakınız karısı da, henüz kocasının yanına gitmemişken ona Paristen ne yazıyordu:

" Hayatımın karardığını hissediyorum. Kalbim senin menfandan, çocuklarının, dostlarının hapsinden biraz üzgün. Ama iç dünyam, tamamiyle huzur içinde. Beni üzen geçicidir. Halbuki beni müftehir kılan his, varlığıma ebediyen bağlıdır".

Böyle olunca, insan mücadele etmez mi?

Menfada ıstıraplar

Fakat geçen asrın ortasında da menfa hayatı, rahat bir hayat değildi. İngiltere ile Fransa, Kırım harbinde müttefik olunca, İmparator ile Kraliçe Viktorya arasında resmî, ziyaretler başlayınca Londra Hükümeti Victor Huğo'ya iyi gözle bakmamaya başladı. Daha 1854'de Sir Robert Peel İngiliz Avam Kamarasında şöyle, diyordu:. "Bu adamın, Fransız halkı tarafından hükümdar olarak seçilen muteber şahsiyetle hususî bir kavgası vardır". Bir müddet sonra şâirin Jersey'deki ikameti yasak edildi. Hugo ailesi bunun üzerine kalktı, adalardan bir başkasına geçti. Halbuki Fransaya avdeti mümkündü. Hükümet darbesinden bir yıl sonra, 1852 Aralığında "Küçük Napoleon" af ilan etti. Hugo buna metelik vermedi. Kalemiyle hayatini; kazanabiliyor, İmparotora hücum edebiliyor, ama böylece Fransızlara mutlaka alçak olmaya lüzum bulunmadığını ispat ediyordu.

Aradan zaman geçti; "Küçük Napoleon" gerisini çalınmış tâhtâ daha sıkı yapıştırmış bulunduğundan biri af daha ilân etti. Sene 1859 idi. Hugolar tam dokuz yıldır menfada idiler. Başlarına siyasî felâketlerde başka,, türlü ailevi dert gelmişti Adele Hugo artık eskisi kadar metin değildi, evlenemeyen kızına üzülüyordu. Memlekete dönmek iyi idi. Ama şair, istihfaf ettiği "Küçük Napoleon"dan gelen bir affı elbette ki kabul edemezdi. Gene aldırmadı. Kendisiyle beraber, aynı dâva uğrunda Fransa' dan ayrılmış birçok kimse döndüler. Üstelik İmparator, kendisine bağlananları nimetlere garkediyordu. "Hürriyet istemeyin de, ne isterseniz isteyin." Bu soytarı gayet iyi biliyordu ki Fransızlar Hürriyetin kıymetin öğrendikleri gün. ilk önce kendisini çöplüğe atacaklardı.

Bir çok Fransız aydını, "Küçük Napoleon"un 19 senelik hükûmdarlığı, zamanında onun gölgesinde yan gelip yattı. Ama Seine nehrinin köprüleri altından sular boşuna akıp gitmiyodu. Fransız milleti, hürriyetleri, bu zalimin elinden söküp almakla işi bitmediğini, meselenin onu muhafaz etmek olduğunu anlıyordu. Elbette Victor Hugo da, diğer birçok arkadaşı gibi 1859 affından istifadeyle gelebilir, nimetlere kavuşur, mücadelesîni terk edebilirdi. Ama eğer buna yapaydı, 1951, bu kadar çabuk geçmiyecekti. Victor Hugo'nun, kendisine olduğu kadar, milletine karşı bu vazifeleri vardı. Hakikaten 1859'da Hugo Fransaya dönmeyi kabul etmiyince, Milyonlarca; Fransız; derin bir nefes aldı. Victor Hugo, şöyle diyordu: "Vicdanıma karşı taahhüdün sadık kalarak, hürriyet menfasını sonuna kadar devam ettireceğim. Hürriyet dönünce, ben de döneceğim". hiç bir şeyden anlamadığı sanılan uyuşuk bilinen, hareketsizliğiyle "Küçük Napoleön"un. İktidarı eline geçirmesine yol açan Fransız halkın tutumun asaletini kavrayamayâcaktır. kadar gözü kapalı değildi. Dönenle ve dönmeyenlere aynı notu vermedi.

O tarihlerde İmparator son derece kudretli görünüyordu. Kendisi, ailesi ve etrafı işitilmemiş lüks içinde idi. Ah, şu Victor Hugo ve onun gibi de olmasa! Sanki, havayı bozmakta mâna mı vardı? İşte, af bile çıkmıştı. Fransız halkı da tevekkül içinde idi, rejimi kabul etmişti. Öyle ki bir avuç aydına ne oluyordu? Üstelik Hugo politikacı da değildi, şairdi. turup şiir yazsa, bol para kazanan İmparatorun atıfetinden faydalanan Ama, hayır! Münasebetsiz adam, raşıp duruyordu. Ama kudretli İmparatorun unuttuğu bir nokta var, Victor Hugo kendisiyle yılmadan tam 19 sene uğraştığı içindir ki Fransa bir asır sonra dünya demokrasi içinde, insan hakkına saygı bahsi bir numaralı yeri işgal edecektir.

Hürriyet Beldesi Paris

Âbideyi asırlar... ve insanlar dikti

Mücadele, her zaman olduğu gibi İyi'nin Fena'ya zaferi ile bitti. Mürakabesiz İmparatorluk rejimi Fransayı felakete sürükledi. Fransa sefil olunca da, İmparator tası tarağı toplayıp memleketi terketti. Artık Victor Hugo, yaralarını sarması gereken vatanına dönebilirdi. "Küçük Napoleon" 1869'da bir af daha ilân etmişti. Ama Hugo, Cromwell adlı eserindeki şu mısra ile cevap vermişti:

"Haydi, sizi affediyorum. -Hangi hakla, müstebit?"

Victor Hugo menfadaydı, İmparator sarayda. Ama ikisinin, içinde asıl kuvvetli olanın şair olduğunu herkes biliyordu.

5 Eylül 1870'de Brüksel garına bir adam geldi. Yaşlı bir adam. Saçları bembeyazdı. Başında yumuşak bir fötr yardı, omuzunda deri bir çanta asılı idi. Gişedeki memura:

"— Parise bir bilet" dedi.

Sonra saatine baktı. Menfanın son saati idi. Victor Hugo, kendisine refakat eden Jules Claretie adındaki genç yazara döndü:

"— Tam 19 senedir bu anı bekliyordum"

Paris ihtiyar şaire görülmemiş Ur karşılama yaptı. Gar, yüzbinlerce insanla doluydu. Devrin en büyük şairi tam dört defa halka hitap etmek zorunda kaldı. Bütün ağızlarda bir tek ses yükseliyordu: "Yaşasın Victor Hugo!" Victor Hugo cevap verdi: 'Yaşasın Cumhuriyet!"

Bandan sonra büyük şairin ömrünün son seneleri Pariste, milletinin lerin sevgi ve saygısı içinde geçti. Büyük şair, ömrünün son günlerine tadar vazifesi bildiğini yapmakta derem etti. Senatoya girdi. Fakat politikada hiçbir zaman muvaffak olamalı. Daima doğruyu söylemesi, herkesi çizdiriyordu. Ama Fransanın böyle insanlara ihtiyacı vardı. Lutfu istintar eden, inandığı dâva uğrunda kahra katlanan, maceraperest değil, vaansever insanlara... Fransız milletine insan gibi yaşamak için ne yapmak gerektiğini, nasıl hareket etmek icap ettiğini, onlar öğrettiler. Ama "şöyle yapın" diyerek değil.. Bizzat kolları sıvayıp öyle yaparak.. Hapishanelerde yatan küçük Hugo'lardan, Avrupanın en büyük, şâiri olduğu halde tam 19 yıl inziva hayatına gık demeden kat - lan büyük Hugo'larâ kadar bütün ideâlistler bugünkü Fransız Demokasisinin kurucuları oldular. Onlar ransız milletine, Demokrasiyi bir damın ulüvvücenabından beklememeyi, bu rejime lâyık olmayı tedris ettiler. Milletin şuurunu, bizzat kendileri eziyet çekerek, ıstırap çekerek, çoluk ve çocuklarından ayrı kalarak koptular. Fransa, onların eseridir.

İşte bu yüzden değil midir ki, bir başka Fransız, Benjamin Constant öyle diyecektir:

"Sadece şu veya bu adam tarafından kurtarılabilecek bir memleket, adam tarafından bile uzun zaman kurtarılamıyacaktır. Zaten, kurtarılmaya da lâyık olmıyacaktır ya..."

YURTTA OLUP BİTENLER

D. P.

Kulislerde faaliyet

Bu haftanın başında Salı günü akşam üzeri Ankarada, bilhassa Kızılay civarında toplanmış bulunan bir takım bürolarda artık unutulmuş bir faaliyet vardı. Bürolar, İstanbul gazetelerinin mümessillikleriydi. Telefonların başında genç adamlar haber soruyorlardı. Gerçi bir gazeteci için haber sormaktan daha tabii bir şey bulunamazdı, ama, muhabirler malumatı gazetelerine yazmak maksadı ile istemiyorlardı. Meraklarını tahmin edecekler, havayı koklamaya çalışacaklardı. Hakikaten yaptıkları şey, gazeteci tâbiri ile "Grup almak" idi. O gün D.P. Meclis grubunun mühim olacağı sanılan bir toplantısı vardı. Ama gazeteciler, toplantının bütün tafsilâtını da alsalar, bir tek satır yazmayacaklardı. Zira D.P. Meclisten çıkarttığı bir kanunla "Meclis grupları müzakerelerinin yazılmasını yasak etmişti. Bu, Meclis gruplarından sızıntılar hikâyesi" çok partili rejime geçtiğimizden beri bir mesele idi. Toplantılarda konuşulanların ertesi gün basına intikali her İktidarın canını sıkmıştı. Fakat C.H.P. İktidarı çok partili rejime geçtikten sonra antidemokratik kanun çıkarmaktan dikkatle sakındığından, tedbirini kendi bünyesinde almaya çalışmıştı. Buna mukabil D.P. İktidarı, kendisini 1954'den bu yana artık böyle bağlarla bağlı hissetmediğinden bir tek kelime söylemekle iktifa etmişti: Yasak!

Prof. Fuad Köprülü

Kuvvet şurubu!.

İhtimal ki D.P. içinde bu çareyi "Kristof Kolombun yumurtası" adını verenler ve böylesine keskin bir hal çaresi bulduklarından dolayı ellerini uğuşturanlar çoktu. Ama sadece bu misal iki iktidar arasındaki zihniyet farkını milletin *gözü* önüne seren belli başlı misallerden biri olmuştu.

Kanun kanun olduğuna göre, gazeteciler buna riayete mecburdular. Bu yüzden bilhassa 1946 ile 1956 arasında gazetecileri en çok meşgul eden "Grup alma" işi 1956 yazından itibaren lüzumsuz bir meşgale haline gelmişti.

Buna rağmen gazeteciler bu hafta Salı akşamı kendileri için "Grup alma" ameliyesini tekrarladılar ve o gün konuşulanları da öğrendiler. Sarfettikleri gayreti tabii karşılamak lâzımdı. Zira bu haftanın başında, Meclisin açıldığı sırada gözler en ziyade D.P. Grubuna dikilmişti.

Devam eden tereddüt

Aynı anda D.P. içinde, tereddüt devam ediyordu, herkes farkındaydı ki D.P. grubu "havayı fiilen iyileştirme" yoluna sapmazsa, milletin özlediği ve bazı partizanların hiç işine gelmeyen siyasi bahar uzun, ömürlü olmayacaktır. Buna mukabil D.P. milletvekilleri içinde "gevşersek mahvoluruz" diye düşünenler büyük bir kalabalık teşkil ediyordu ve bazı büyüklerimiz aynı fikirleri savunuyorlardı.

İşin asıl garibi DİP. içinde son senelerde "mutedil" sıfatım takınmış bir zümre vardı ki ıslahat hareketine, Menderes şampiyonluğunu yaptığı için aleyhtardı. Bu zümre gayet iyi biliyordu ki D.P. nin tuttuğu sert yol çıkar bir yol değildir ve şartı için mutlaka felâket yolu olacaktır. Bu teşhis yanlış değildi. Bahis mevzuu zümre, felâket anı gelip çattığında kendini belli edecek, partinin dizginlerini ele alarak 1946-50 mücadelesini tekrarlıyacaktı. Fakat şimdi, eğer kurtarıcı ıslâhatı bizzat Menderes gerçekleştirirse bir takım hayaller yıkılacaktı. Zira D.P. içinde, hem de Genel Başkanın en yakınları arasında, onun yerini almak istiyenlerin bulunduğu herkesin malumuydu.

Böylece D.P. saflarında, bahar havası karşısında iki uç birleşiyordu.

Ekseriyet nerede

Buna rağmen bu hafta içinde Meclis müzakerelerim takip edenler, havayı iyi kokladıklarında, eğer Menderes isterse bahar havasının hemen mevzuata intikali faslına geçilebileceğini gördüler. "Menderes isterse" tâbirinin D.P. için acı olduğu muhakkaktı; fakat realite buydu. İktidar partisi, elleri ayakları bağlı, bilhassa 1955 sonbaharından bu yana kendisini Genel Başkana teslim ettiğine göre, bu şartı görmemezlikten gelmebir deve kuşunun başım kuma sokmasından farksızdı.

GENÇ GAZETECİ NESLİ

Cemiyetimizin manzarasına bakanlar, pek çok ümit kırıcı şeyi bir anda kolaylıkla bulabilirler. Hususi sohbetlerde söylediklerinden bambaşka şeyi kendi gruplarında söyleyen genç milletvekilleri, akşamları viski içmekte devam edebilmek için kanaatlerini yazmayan genç gazete patronları, iktidarın sevmediklerine musallat olan genç savcılar, ürkek aydınlar, "müesseseyi kurtarma" ameliyesi peşinde genç üniversiteliler hakikaten hüzün artırıcı tipler olarak gözlerimizin önündedirler.

Ama bunlar, şöyle tırnağın ucuyla biraz kazındığında. İnsanın istikbale yeniden ümitle bakmaması için sebeb yoktur. Son günlerde basın sahasında cereyan eden hadise bunun en güzel delilidir. Basın, niçin itiraf etmemeli, iktidarın kendisine müsamahası ortadan kalkar kalkmaz vazifesini yapamaz hale düşmüştür. Bilhassa 1948 - 1952 arasında kılıç kesilen bazı kalemlerin sert basın kanunlarından da evvel, sadece menfaat temin etme vaadi veya menfaat kesme tehdidi karşısında nasıl kınlarına girdiği henüz hatırlardadır. Bu göstermiştir ki, hasmın aslanlığı avcının müsamahası sayesinde kendini belli etmiş, müsamaha yerini şiddete bırakınca eski nesil gazetecileri eski usul gazeteciliğe avdette birbirleriyle yarış etmişlerdir. Eskilik, yenilik yaşta değil, zihniyette olmuştur ve hazan kardeşlerin büyüğü küçüğünden çok fazla medeni cesaret numunesi vermiştir. 6334 sayılı ve ona takip eden son basın kanunu karşısında topyekûn Türk basınının davranışı tarihe altın harflerle yazılacak bir tutum olmaktan pek uzak kalmıştır.

O halde ümit nerede? Ümit şuradadır ki Babıâlide, klâsik "Babıâli gazetecisi" nden çok farklı bir yeni nesil kendini belli etmiştir. Bu nesil de birbirine yaşla bağlı olmaktan ziyade başla bağlıdır: Eğilmeyen bir baş.. Gerçi bu zihniyetin temsilcileri henüz hareket serbestisine, yani kendi gazetelerine kavuşamamışlardır. Ama içlerinden bir çoğu, bilinen büyük gazetelerde yan işleri müdürlüklerine, umumi neşriyat müdürlüklerine, fıkra muharrirliklerine, istihbarat şefliklerine yükselmişlerdir ve gazetelerinin havasına tesir etmeye başlamışlardır. Bu gençler, çok zaman "istediklerini yapamama"nın ıstırabını duymaktadırlar; bu yüzden patronları ile aralarında vahim ihtilâflar zuhur etmektedir. Ne var ki hepsi, okumuş kıymetli gençler olduklarından ve zorluklara rağmen kendi aralarında "çalışanlar sendikaları" vasıtasıyla bir tesanüt kurduklarından vaziyetlerini muhafaza etmektedirler. Topyekûn basının iyi tarafını, Babıâlinin işte bu yeni nesil temsil etmektedir.

Şüphe uyandıran, 1950'den evvel de böyle idealist, temiz gazetecilerin, isimlerini basın piyasasında duyurmaya başlamış olmalarıydı. Bunların arasından, bazıları elinden tutulmak suretiyle, bazıları kendi gayretleri ils müstakil hale gelenler oldu. Hepsinin bugün iyi imtihan verdiklerini söylemek güçtür. Bir kısmı, kazancına sekte vurmamak için susmuştur. Diğerleri, tasvip etmedikleri usullerin meddahı kesilmişlerdir. 1950den evvel zannediliyordu ki bunlar, uşak kullanan İktidara kızmaktadırlar. Sonradan anlaşıldı ki kızgınlıklarının sebebi o iktidarın, uşak diye kendilerini kullanmamasından ibaretmiş.

Bugün ışık veren gençler, yarın aynı imtihanı geçirmek üzere mümeyyizlerin karşısına oturduklarında, kendilerinden beş on yaş büyüklerden daha talihli olacaklar mıdır? Kendilerine model olarak kimi seçeceklerdir: Kanaatlerini her ne pahasına olursa olsun müdafaa edip mücadelesini devam ettirenleri mi yoksa sağlam bir banka hesabını tercih edenleri mi? Kim bilir?

Ama, içinde yaşadığımız cemiyet ikincileri şerefli insanlarmış gibi kabul ederse, onları kandı arasından kusmazsa, onlara servetlerine rağmen parya muamelesi yapmazsa genç gazetecilerden bir kısmının e tarafa sapması karşısında aynı cemiyetin infial duymaya ne hakkı kalır ki?

AKİS

Menderes, devamlı huzuru istiyor muydu?, İktidarda almasına rağmen Muhalefette bulunduğu sırada müdafaasını yaptığı fikirleri tekrar kucaklamış mıydı? İşte bu hafta içinde, büyük muamma buydu. C.H.P. ümitsizliğe düşmek için sebeb görmüyordu; Hür. P. ve C.M.P. ise C.H.P. yi safdillikle itham ediyordu; tarafsız büyük kitle septik idi ama, işin müsbet neticelenmesini cânü gönülden temenni ediyordu.

Ancak, Kırşehir vaadim başka hiç bir şeyin takip etmemiş olması, hatta Kırşehir Kanununun dahi haftanın ortasına kadar Meclise getirilmemesi iyi işaretler değildi. Bütün demokrasilerin tabiî bildiği bir takım prensipler bahsinde uyuşmazlık aklın alacağı bir şey sanılamazdı. Bunları münakaşa mevzuu yapmak, bu günkü mevzuatı müdafaaya kalkışmak, Demokrasinin yeni yeni tariflerine girişmek "Kör döğüşü" nü olmasa bile, "kirler tartışması"nı devam ettirmekten başka mânaya gelemezdi.

D.P. hiç iktidardaki düşmiyecekmiş gibi kendine güvenerek, fakat sanki yarın İktidardan düşecekmiş gibi kendi emniyetinin de ihtiyat sibob larını işler hale getirerek rejim dâvasının, halli yoluna sapmazsa, tarihinin İkinci ve bu sefer öldürücü hatasını yapmış olacaktı.

Göze çarpan temaslar

Bu hafta içinde, milletvekillerinin toplu halde bulunduğu Meclis gazinosu, Anadolu Klübü ve Ankara Palastan başka bazı evlerde de D.P. li milletvekillerin birbirleri ile sıkı sıkıya görüştükleri görüldü. Hakikaten D.P. milletvekilleri kendilerine henüz bir rota çizememiş olmanın tereddüdü içindeydiler. Senelerin siyaset sahasında bıraktığı "tuzak şüphesi rüsubu öyle bir anda dağılıverecek gibi değildi. Faal milletvekillerinden biri { Prof. Fuat Köprülüydü. Pek çok arkadaşının bu hafta kurucu profesörün fikrini sorduğu duyuldu. Bunların içinde "Kabinedeki arkadaşlar" da yok değildi. Fakat Profesörün sesi, gene doğrulmadı. Köprülüler adına Orhan Köprülü İstanbulda güzel bir demeç vererek memleket meselelerinin telline girişilmesi taraftarı olduğunu bildirdi. D.P. Grubu içinde bulunup ta Orhan Köprülü gibi düşünenler henüz faal ve taazzuv gösterememişlerdi. Çalışmalar, henüz temas ve yoklama halinde idi. Fakat grup içinde, "İki uç"a karşı hakiki bir "idealist zümre"nin teşekkülünü hissettirecek belirtiler eksik değildi. Daha fazla medeni cesaret, daha fazla dinamizm, geçen sonbahardan beri yığılan yaprakların altından silkinip kalkma gayreti, nihayet daha fazla itimat bu, D.P. nin hakiki ümidi olan zümrenin muhtaç bulunduğu kuvvet şurupları idi.

Demokrasi

Manzara

Bu haftanın içinde, memlekette rejim buhranı olup olmadığı münakaşası devam ederken, - artık olmadığını iddia edenler, sadece İktidarın bir küçük, fakat muktedir zümresi idi-, böyle bir buhranın bütün belirtileri milletin önüne seriliyordu. Hem de, elle tutulan, gözle görülen belirtiler... Bunların büyük bir faydası vardı: Sürüp giden münakaşaları tamamiyle hükümsüz bırakıyordu. Türkiye Cumhuriyeti Demokrasisinin hapishanelerinde zaten mevcut ve bir kısmının suçu "Batılı mânasiyle gazetecilik vazifesini ifası"ndan ibaret gazetecilere, gecen haftanın sonunda yeni bir kafile katılmaya ha* zırlanıyordu. Hakikaten gazetelerde artık sık sık Temyizin, başkanı emekliye sevkedilmiş bulunan Üçüncü Ceza Dairesi tarafından tasdik

edilen basın mahkûmiyetleri haberi yer alıyordu. Muhalefete mensup milletvekilleri teşrii masuniyetleri kalkmış olarak hâkim huzuruna çıkarılıyordu.

Aynı anda bir çok ilmî veya hukuki konferans, türlü bahanelerle menediliyordu. İşin daha garibi vardı; bir konferansa müsaade edenler, mevzuu veya hatibi hoşlarına gitmeyen başka bir konferansa müsaade ekmiyorlardı.

Gene geçen haftanın sonunda, bir yandan Çalışma Bakanı, öte yanda Üniversite ve Sendikalar, bir mücadele gittikçe kızışıyordu. Çalışma Bakanı isim tasrih etmeksizin, vak'a zikretmeksizin, delil vermeksizin "Bazı kimseler"i komünistlikle itham etmişti. Menedilen konferansın mevzu - unun Sendikacılığın Türkiyede Karşılaştığı Müşküller" olması İktidar gazetesine men kararım haklı göstermeye yetiyor da, artıyordu bile...

Aynı hafta zarfında Ulus gazetesi, İstanbulda dört hâkimin "Adalet Bakanının idarî ve kanunî tasarrufu" neticesi tekaüde sevkedildiklerini bildiriyordu.

Gene bu hafta bir çok politikacı, meşhur Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri kanununun garip tatbikatına şahit olarak şaştılar. Bu kanun şahıslara ye partilere nazaran ayrı mâna almakta devam ediyordu. Herşey gösteriyordu ki "munis tenkit" istediğini bildiren İktidar, tenkidin munis olup olmadığını takdir hakkını kendi üzerine alıyor ve bu takdire göre arzuladığı muameleyi yapmakta kendini Serbest sanıyordu.

Bahar havasının neticesi

Fakat, bilhassa C.H.P.'nin "edep dairesinde konuşma" politikası Iktidarın bütün "muknî delil "lerini süratle yerle bir ediyor, bunların "incir çekirdeğini doldurmaz" mahiyetini şimdiye kadar görülmemiş vuzuhla ortaya koyuyordu. D.P. hiç bir zaman böylesine haksız duruma düşmemişti. Sadece bir hafta zarfında yeni yeni gazetecilerin hapse takıldığı, Bakanların yeni yeni ithamlarda bulundukları, ilmî konferansların verilemediği, yeni yeni hakimlerin "kanunî tasarruf "tan başka sebeb söylemeksizin tekaüt edildikleri bir yerde "rejim buhranı yoktur" denmesi yağmur, altına bikini ile çıkmaktan farksız oluyordu.

Halbuki İktidar, bunu ileri sürecek yerde, "işte, bir zaruretin neticesi olan sert kanunlar, bu zaruret ortadan kalkıp muhalefet edepli tenkide başlayınca bakınız nasıl birer birer kalkıyor" deseydi belki tarih önünde gene nakli çıkamazdı ama, bugünkü kadar "kontrpiye"de de, şüphesiz kalmazdı.

,Bu hafta içinde pek çok kimse İktidardan, böyle bir salim vaziyet almaşım bekliyordu.

İki Mahkûm Daha

AKİS'in bu sayısı baskıya verilmek üzereyken temyiz Üçüncü Ceza Dairesinin iki gazeteci hakkındaki bir mahkûmiyet kararını daha tasdik ettiği duyuldu. Bir yazısında Necip Fazıl Kısakürek'e hakarette bulunan Bursada münteşir mizahi Çivi gazetesinin sahibi Necati Akgün 4166 lira para cezası ödiyecek; yazı işleri müdürü Yalçın Kaya 833 lira 33 kuruş ödedikten başka 5 Ay hapis yatacaktı.

Yalcın Kaya, bir aya kadar baba olacak, fakat çocuğunu ancak hapishaneden çıktıktan sonra kucaklayabilecektir.

C. H. P.

Üstad profesörün mektubu

Geçen haftanın sonunda Cuma günü, lâcivert elbiseli, kır saçlı, şişman bir zat Ankara Palasın yemek salonundaki telefonun başına gitti ve santrala kendisini 21435 numaralı telefona bağlamacını söyledi. Kır saçlı, lâcivert elbiseli şişman zat, eski iktidarın Maliye Bakanlarından C.H.P. Meclisi üyesi Şevket Adalan idi. 21435 ise, Ankara Telefon Rehberinde üstad profesör Nihad Erimin isminin karşısında yazılı numaraydı. Santral muhavereyi temin edip iki eski arkadaş konuşmaya başladığı bir sırada, bir sinema yıldızı kadar yakışıklı, eski bakanlardan Vedat Diclelinin de oturduğu masadan kalkarak Şevket Adalanın yanına geldiği, hatta bir ara ahizeyi Şevket Adalanın elinden alarak Nihad Erimle uzun ve hararetli bir konuşmaya daldığı görüldü. Üstad profesör, arkadaşına C.H.P. Meclisinin sabahki toplantısında İnönüye yazmış olduğu bir mektubun bahis mevzuu edildiğini haber aldığını söylüyor ve bu mektubun Parti Meclisinde okunmasının teminini istiyordu.

Hakikaten; C.H.P. Meclisinin toplantısında Genel Başkan İnönü, üstad profesörün kendisine böyle bir

C.H.P. Meclisinin **son** toplantısından görünüş

Bahar havasının neş'e verici tesiri

METİN TOKER NİÇİN HAPİSTE?.

Başbakan İstanbulda Basın Kanununu ve onun maddelerini, üstelik bu maddeleri hakimlerin anlayışını müdafaa etti. Vaktile aynı Başbakan, hakaret mefhumu hakkındaki bazı hâkimlerin vicdani kanaatlarını şiddetle, hatta "tedbir alacağını" söyliyerek tenkit ettiğine göre, yeni anlayışın kendisini bahtiyar kıldığı anlaşılıyor. Şimdi Başbakanla afaki münakaşalara girişecek yerde Basın Kanununun. Basın Kanunu maddelerinin ve bu maddelerin yeni anlayış tarzının ne olduğu hususları son derece taze, son derece müşahhas misallerle göz önüne şenlenilir. Hapishanelerde, bu kanuna muhalefetten mahkûm gazetecilerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu gazeteciler ne yapmışlardır da hapse lâyık örülmüşlerdir? Pek fazla derine ve inceye kaçmadan yapılacak sathi bir tetkik dahi gösterecektir ki sadece, ama sadece gazetecilik vazifesini yapan gazeteciler bile Basın Kanununun ağır hükümleri ve maddelerinin yeni anlayış tarzı karşısında hapishaneyi boylamak tehdidinden masun kalamamışlardır.

"Gazetecilik vazifesinin ne olduğunu İsviçre Federal Mahkemesinin şu kararı bütün açıklığı ile izah etmektedir:

"Basının kendine has vazifeleri vardır: Umumu ilgilendirecek olayları okuyuculara bildirmek; siyasî, iktisadî, ilmî, edebi sahalarda ve sanatın öteki şubelerinde olup bitenlere dair okuyucuya istikamet vermek; umumu ilgilendiren meseleler üzerinde fikir teatisini sağlamak; ammeyi ilgilendiren bir meselenin pratik bir hal çaresine kavuşması için belli bir istikamette tesir icra etmek; devlet idaresi ve bilhassa malî kaynakların kullanılış tarzı hakkında ilgililerden izahat istemek; cemiyet içindeki muhtemel yolsuzlukları açığa vurmak; v.s. Ciddî bir fizikî, iktisadî ve ahlâki tehlikeye ammenin dikkatim çekmek, bahis mevzuu olunca, bu yüzden kaçınılmaz bir surette zarar görebilecek olan daha az ehemmiyetli hususî menfaatlar dikkat nazarına alınmamalıdır" (İsviçre Federal Mahkemesi, Kalbi ve Yaggi kararı, 13 Temmuz 1911).

İsviçre Federal Mahkemesinin basının vazifelerinin neler olduğunu tam bir isabetle gösteren bu kararında ammenin menfaati bahis mevzuu olunca, hususî menfaatların göz önünde tutulmaması gerektiği noktası üzerinde ne kadar durulsa azdır. Hele gazetecinin haber alma ve haber verme vazifesi o kadar ehemmiyetlidir ki misali Amerikadan alalım- meselâ Amerikada devlet başkanına en "hususî" sayılabilecek hususlarda gazetecilerin sual sordukları -ve cevap aldıkları - görülür: Amerikan Radyo Yayınları Şirketini temsil eden gazeteci Edward P. Morgan, 1 Ağustos 1956 daki bir basın toplantısında Başkan Elsenhower'e şunu sormuştur: "Ameliyatınızdan sonra, dizanteriye benzer bir rahatsızlıktan muztarip olduğunuza dair ısrarlı rivayetler dolanıyor. Bu doğru mudur?". Gazeteci bunu sorar; çünkü bir devlet adamının "dizanteri"sl bile yalnız kendisini ve ailesini ilgilendiren bir husus değildir. Aynı toplantıda bir başka gazeteci daha da İleri giderek şunu sorabilmiştir: "Birçok kimseler, bir devre daha Başkan seçilecek olursanız, devre sonuna çıkamıyacağınızdan, 4 yıl daha yaşıyamıyacağınızdan korkuyorlar" (New York Times, 2 Ağustos 1956, s. 10)

Basının, politika hayatına atılmış kimselerin, hususî hayatlarının en mahrem köşelerine kadar "burnunu sokabilmesi" fikri, bizde de yeni değildir. "Arkadaşlar!. Staviski'yi zabıta, devlet teşkilâtı değil, basın ortaya çıkarmıştır" diye Büyük Meclisin duvarlarını çınlatan 1950 zihniyetinin temsilcileri, bugün hâlâ aynı sıralarda oturmaktadır. Ama ne çare bu zihniyet yerini, basından ispat hakkını bile esirgeyen bugünkü zihniyete bırakmıştır. Metin Toker'e de tatbik edilen 6334 sayılı kanun ve suçları bir kat daha genişletip cezalan şiddetlendiren 6732 saydı kanun Türkiyede basın hürriyetini çok tehlikeli şekilde kısmıştır. Tek parti devrindeki kanunlara kıyasla para cezalan, eskisinin hazan 100, bazan bin misli ağırdır. Tek parti devrinde bile cezası 6 av veya daha az habis Olan -yani tecil müessesesi hudutları içinde kalan - suçlar için 1 seneden başlayan hapis cezaları derpiş edilmiştir. Suçlar, kât'iyetten uzak, müphem tâbirlerle tarif edilmiştir.

Başbakan İstanbul daki basın toplantısında, hukuk mefhum ve tabirlerinin metre ve santimetre ile ölçülemiyeceğini; ister istemez katiyetten uzak, müphem tabirler kullanılacağını söylemiştir. Kât'iyetten uzak tâbirler kullanmanın bir zaruret olduğunu ispat üzere Başbakanın New York Ceza Kanunundan misal vermesi, Türkiyedeki durumla Amerikadakl durumun karşılaştırılmasına, haklı olarak, yol açtı. Bu karşılaştırmayı yapan bir hukukçu. A.B.D. Yüksek Mahkemesinin hiç de bugünkü Adnan Menderes gibi düşünmediğini gösterdi. Yüksek Mahkeme tıpkı C.H.P. Genel Başkanı İnönü ve muhalefet milletvekili Adnan Menderes gibi düşünüyordu: "Suç İhdas eden kanunların sarih olması gerekti, nerede başlayıp nerede bittiği anlaşılmayan, seyyal tabirlerle ifade edilen suçların ihdas edilmesi Anayasama temel prensiplerine aykırı" idi. Amerika da mahkemeler Anayasaya aykırı gördükleri bir kanunu tatbik etmezlerdi.

Şimdi, son basın toplantısında misalini Amerikadan alan Başbakana kemali hürmetle soralım: Meselâ Time mecmuasını okuyorlar mı? Time mecmuasının McCarthy hakkında açmış olduğu kampanyada kullanılmış olduğu tabirlerin, yaptığı ithamların, ileri sürdüğü iddialaru yüzde birini AKİS Dr. Sarol mevzuundaki kampanyasında kullansaydı Metin Toker 7 aya değil 777 aya mahkûm mu edilecekti? Mademki bizdeki maddeler Amerikada da vardır, bunlar niçin Time'a tatbik edilmemiştir? Time, Truman'ın ehliyetsizliğini öylesine şiddetli kelimelerle ifade etmiştir ki, bizde Yusuf Ziya Ademhanın mutlaka asılması gerekirdi.

Başbakandı söylemeyi unuttuğu bir husus var: Bahsettiği maddeler politika hayatına atılmış şahsiyetleri tenkitlerden korumak için değildlr. İddialar ispat edilip gazeteler beraat karart alınca Amerikada Temyiz bu kararları "muvazaa iddiasının bir isnat teşkil etmediği sonradan ibraz olunan mukavele münderecatından anlaşıldığından bahisle ve bir takım mütalâalar serdlyle beraat kararı verilmesi yolsuzdur" diye bozmuyor. Politikacıların ehliyetsizliği ileri sürüldüğünde gazeteciler hapse atılmıyor, Nihayet Time koca bir devletin, dört bir mekanizmasıyla dört bir taraftan takip edilmiyor. Sadece ona tahammül ediliyor.

Doğruyu yazabilelim. O kadar. Küçük düşmek istemeyen de, küçük düşürücü iş yapmasın. Bunun zararı nerede lütfen söylenir mi?

H E R K E S

O K U Y O R

mektup gönderdiğinden bahsetmiş ve "Erim İktidara arzı teslimde bulunmamızı istiyor" demişti. O günkü toplantıda Genel Başkanın İzmir nutku ve partilerarası bahar hakkında görüşmeler yapılmıştı. Parti Meclisi üyeleri içinde Genel Başkanın hareketini tasvip edenler de vardı, tasvip etmeyenler de.. Sadece tasvip etmeyenler mütecanis değildi; bir fikir etrafında birleşmiş bulunmuyorlardı. Bir kısmı İktidarın iyi niyetinden şüphe ediyor, diğer bir kısmı da İzmir nutkunun iktidarın iktisadi politikasının tasvibi manasına geleceğinden endişe ediyorlardı. Genel Başkanın geniş ve tatmin edici izahatından sonra şüphe bulutları dağıldı ve Parti Meclisi oy birliğiyle lider tarafından ortaya atılan görüş etrafında toplandı.

Akşamki toplantıda Nihad Erimin mektubu yeniden uzun münakaşalara vesile teşkil etti. Şevket Adalanla Vedat Dicleli telefon muhaverelerini arkadaşlarına naklettiler ve bu mektubun Parti Meclisinde okunmasının faydalı olacağım ileri sürdüler. Böylece C. H. P. Meclisinde ilk fırtına, İktidar-Muhalefet münasebetleri karşısında C.H.P. nin durumunu tesbit mevzuunda değil, üstad profesörün mektubu yüzünden koptu. C.H.P. Meclisinin bazı üyeleri mektuptaki fikirlerden çok, üstad profesörün nasıl olup da kapalı bir toplantıda konuşulanlardan süratle haberdar olduğuna kızıyorlardı. Anlaşılan üstad profesörün bir vakitler Ulusun siyasi müdürlüğünü, Yeni Ulus ve Halkçının sahipliğim yaptığı, kısacası "gazetecilik" vasfı unutuluyordu. Hem üstad henüz C.H.P. li bütün dostlarını kaybetmiş değildi ki.. Münakaşaların yok yere uzadığım gören Faik Ahmet Barutçunun da mektubun okunması ye meselenin kapanması hususundaki ricasından sonra Genel Başkan, Nihad Erimin mektubunu cüzdanından çıkardı ve bizzat okudu. Mektup hakikaten alaka çekiciydi ve "Sayın Başbakan" ibaresi o kadar çok geçiyordu ki Parti Meclisi üyelerinin yüzünden mektubun okunması bitinceye kadar tebessüm eksik olmadı. Üstad profesörün mektubunda başbakanla neler konuştuğundan başka dostane münasebetlerin temadisine gayret gösterilmesi ve Kırşehir tasarısından Sonra yeni yeni şeyler istenmemesi tavsiye olunuyordu.

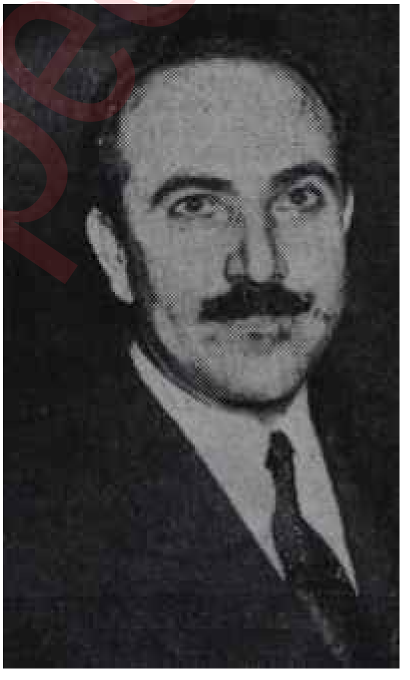
Mektubun okunman bittikten sonra Genel Başkan İnönü arkadaşlarına: "Görüyorsunuz ya, bunda İktidara arzı teslimiyet talebinden başka ne var? Halbuki biz İktidarla Muhalefet arasında medeni münasebetlerin teessüsünü istiyoruz" dedi.

C.H.P. Meclisinin son toplantısındaki tek fırtına mektubun okunmasından sonra bile yatışmadı, İlhami Sancar, İsmail Rüştü Aksal, Cahit Zamangil, Cemil Sait Barlas ve Ratip Tahir Burak Ulusun eski siyasi müdürü ve "Gandhi politikası"nın şampiyonu hakkında söyliyecek çok şey biliyorlardı. Hele Ratip Tahir Burakın naklettiği bir hatıra, fırtınalı havaya rağmen, herkesi güldürdü. Nihad Erim, Ulusun başyazarı iken bir resmi davete çağrılmış, fakat "Adnan Menderes benim dilimden anlamaz; ben de ona hitap edecek dili bilmem. Bu sebeble gitmem lüzumsuzdur" diyerek yerine Ratip Tarihi göndermişti. Ratip Tahir Burak bir taraftan bu hikâyeyi anlatıyor, bir taraftan da hâdisenin şahidi Faik Ahmet Barutçuya dönerek: "Öyle değil mi, Faik Ahmet Bey" diye seslenerek hikâyeyi teyid ettirmeye uğraşıyordu. Bu hikâyenin nakli sırasında Vedat Diclelinin feveranı da gözden kaçmadı. Genç ve civanmert eski bakan, kendisini müdafaa imkânına hazır bulunmadığı için sahip olmayan arkadaşının bu şekilde itham edilmesine protesto elti. Protesto etti ve hemen mukabelesini de İsmail Rüştü Aksaldan gördü. Sert ve tamamen lüzumsuz bir çatışma, ancak Genel Başkanın müdahalesiyle önlenebildi.

Hür.P.

Patlak veren dert

Bu haftanın başında, bilhassa Hür. P. liler, AKİS ile Hür. P. Genel Merkezi arasında kimin daha doğru söylediğini anladılar. Muzaffer Timur istifa etti. AKİS evvelce Hür.P. de huzursuzluklar olduğunu yazmış ve Hür. P. Genel Merkezinin* öfkesini üzerine çekmişti. Urfa milletvekilinin istifa ettikten sonra Hür.P. için söyledikleri doğruydu. Doğru olmayan, bu hususların Muzaffer Timur tarafından açıklanmasıydı. Zira bir partinin kurucusuna takip edilen politikanın tenkidi yakışırdı ama, parti içinde olup bitenleri ifşa yakışmazdı. Asabına hakim olamıyan ve bir takım tahriklere maruz kaldığı anlaşılan Muzaffer Timurun bu tutumu şaşkınlık içinde yapılmış bir "siyasi intitıar"dan başka bir şey değildi. Muzaffer Timur düşünerek hareket etseydi, böyle bir tutum takınmıyacak, böyle çocukluklar yapmıyacaktı. Şahsiyeti buna müsait değildi. Hatta öfkesini yenmesi, çeşitli tahrikleri boşa çıkarması bile mümkündü. Ama tahammülsüzlük gösterdi ve bazı aksülâmellere hak kazandı. Nitekim eski parti arkadaşlarından Ragıp Karaosmanoğlu, Muzaffer Timurun bu tutumunda - son zamanlarda pek revaç bulan bir tâbirle "şahsi endişeler"in saik olduğunu açıkladı ve Urfadaki tapusuz arazi meselesini ortaya attı. Anlaşıldığına göre Muzaffer Timurun istifası. Hür. P. içindeki huzursuzluğu ortaya çıkarmakla kalmıyacak, bizzat Urfa milletvekilini de bazı huzursuzluklara sürükliyecekti.

Muzaffer Timur
İntiharın siyasisi

Kıbrıs

"Papaz kaçtı"

Bu haftanın başında Londra'da, Downing Street No. 10'da büyük bir faaliyet görülüyordu. Başkanı Bermuda'da bulunan Majestelerinin hükümeti, Butler'ın riyasetinde olağanüstü bir toplantı yaptı. Bu ani toplantının sebebi, Kıbrıs meselesiydi. Majestelerinin hükümeti, EOKA'nın mütareke teklifini ciddiye almıştı. Gerçi terörist teşkilât henüz kayıtsız şartsız teslime razı olmamıştı ama, silâhları terke hazır olduğunu bildiriyordu. Bu iş için istediği ücret, sürgündeki papaz Makarios'un geri getirilmesiydi. İngiltere, bu "siyasi papaz"ı Hint adalarında daha fazla bekletmeyi kabul edebilirdi. Fakat İngiltere de bir ücret istiyordu. Bu ücret, "Siyasî papaz"ın tedhişçiliği takbih etmesiydi.

Bu arada üç üyesi arasındaki ihtilâfa bir son vermeyi isteyen NATO. geçen sonbaharda genişletilen selâhiyetlerine güvenerek, Kıbrıs meselesinde arabuluculuk rolüne talip oldu. İngiltere ve Türkiye NATO'nun müdahalesini anlayışla karşıladılar. Aynı anlayışın Yunanistan tarafından da gösterilmesi boş yere beklendi.

Yunan hükümeti, şimdi meselenin ancak İngiltere ile Kıbrıslılar arasında halledilebileceği tezini benimsemişlerdi ve bütün güçleriyle bu tezi savunuyorlardı. Yani Türk hükümetinin tâvizlerde bulunmayı resmen ilân etmesine rağmen, Yunanistan müfrit tezinden vazgeçemiyordu. Ne Radcliffe Anayasasını, ne Taksim fikrini, ne de NATO'nun arabuluculuğunu kabule yanaşmıyordu. Bununla beraber şu

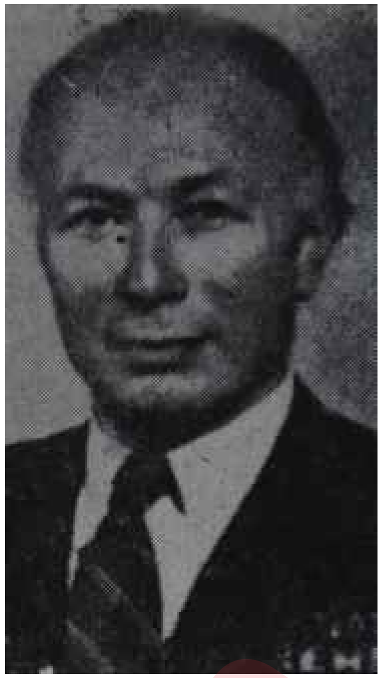
da inkâr edilemez bir hakikatti ki, Karamanlis Yunanistanın Batıya en yakın devlet adamıydı. Düştüğü takdirde yerine daha müfrit bir başbakan geçecekti. Şu halde Kıbrıs meselesi içinde bulunduğu çıkmazdan, nasıl çıkarılabilirdi? Şimdilik Yunan hükümetiyle anlaşmaya çalışmak beyhudeydi. Adada tedhişçilik aşağı yukarı önlenmiş sergerdelerin elebaşı Albay Grivas'ın kellesine İngiliz Genel Valisi tarafından biçilen 10 bin sterlink fiat 1 sterline indirilmişti. Yani Yunan yaygaralarına kulak akmadan, Adada siyasi reformlar yapmak mümkün hale gelmişti. Türklere eşit haklar tanıyan bir Anayasanın tatbiki için zemin müsaitti. Bu suretle Kıbrıslı Yunanlılar, Atina hükümetinden daha makul olmanın avantajlarını anlamak fırsatını da bulacaklardı.

Basın

Bir *yolcu* daha

İzmirli bir gazeteci, geçen haftanın sonundan beri savcılığın kendisine yapacağı tebligatı beklemekte, bir yandan da tam bir sene misafiri olacağı İzmir Cezaevine girmeyi hazırlanmaktadır. Zira Temyiz Mahkemesi Üçüncü Ceza Dairesi, bu gazeteci hakkında İzmir Toplu Basın Mahkemesinin geçen Kasımın başında İttihaz ettiği 1 sene hapis ve 3 bin Ura ağır para cezası mahkûmiyetini tasdik etmiş ve haber İzmire ulaşmıştı.

Bir senelik misafirliğe hazırlanan gazetecinin adı Ziya Hanhan idi ve İzmirin en çok okunan gazetesi Demokrat İzmir'in fıkra muharrirliğini yapıyordu. Ziya Hanhanın küçük bir çerçeve içinde neşredilen zeki, sevimli ve zarif fıkraları, Demokrat İzmir'in okuyucuları tarafından alâkayla takip ediliyordu. Hoş, İzmir Cezaevindeki bir yıllık misafirliğe de bu küçük fıkralardan biri sebeb olmuştu. "İnsaf Be Paşam" başlığını

Ziya Hanhan
Boşuna davul çalmadı

taşıyan bir fıkrada İzmir Savcısı Başbakana hakaret unsurları bulmuş, gereken muvafakati istihsal ederek dava açmıştı. Dâva muhtelif safhalar geçirmiş ve Ziya Hanhan ile Demokrat İzmir'in sahibi Adnan Düvenci'nin mahkûmiyeti ve fıkranın intişarı sırasında Avrupada bulunduğunu ispat eden yazı işleri müdürü İlhan Esen'in beraatı ile neticelenmişti. İzmir Toplu Basın Mahkemesi ayrıca Demokrat İzmir'in bir ay müddetle kapatılmasına da karar vermişti.

Temyiz Mahkemesi Üçüncü Ceza Dairesi, Ziya Hanhan hakkındaki mahkûmiyet kararım tasdik ediyor. Adnan Düvenci hakkındaki kararla gazetenin bir ay müddetle kapatılmasını usul bakımından bozuyordu. Kır saçlı ve nükteci İzmirli gazeteci için bir senelik misafirliğe hazırlanmaktan başka yapacak iş kalmıyordu. Bir iş daha vardı: Hapishaneye götürüleceği ana kadar küçük köşesindeki fıkralarım yazmak.. Nitekim Demokrat İzmir, geçen haftanın sonunda Cumartesi günü bir köşesindeki büyük çerçevenin içinde Ziya Hanhanın bir yıl hapiste yatacağım haber Verirken, diğer köşesinde küçük bir çerçeve içinde, Ziya Hanhan imzasını taşıyan "İş Yok" başlıklı şu fıkrayı neşrediyordu:

"Demokrat Parti Ocak ve Bucak Başkanları, vilâyete müracaat ediyor, Ramazanda davul çalınmasını istiyorlarmış. Maksat, gayet ulvi: Halkı uyandırmak...

Yahu, biz senelerden beri davul çalıyoruz, uyanmak şöyle dursun, kımıldayan bile yok.

Ama bu, bir tedbirdir nihayet... Bir kere de Ramazan davulunu tecrübe etsinler."

Bu günlerde İzmir Savcılığının davetini bekleyen Ziya Hanhan, hazırlığı Ankaralı bir meslekdaşı kadar ileri götürüp saçlarını "hapishane berberine zahmet olmasın" diye kestirmeyi de düşünmemiş değildi. Yalnız saçlı idam hükümlüleri misalini göz önünde tutarak, İzmir Savcısının Ceza ve Tevkif Evleri Talimatnamesinin saç kesilmesi hakkındaki hükümlerini ne şekilde anladığım öğreninceye kadar, yüzünün olgun ifadesini tamamlayan ak saçlarından ayrılmamayı daha uygun buluyordu.

Temyizin, başkanı emekliye sevkedilmiş bulunan Üçüncü Ceza Dairesi tarafından tasdik edilen basın mahkûmiyetlerinden bir yenisi olan Ziya Hanhan'ın mahkûmiyeti, mevcudiyeti bugünlerde münakaşa edilen rejim buhranının elle tutulan, gözle görülen bir belirtisi olarak dikkata değerdi..

POLİTİKACININ MACERALARI

Richards heyeti ile Başbakanlıkta yapılan müzakerelerden görünüş

Müjde, bu toplantıda verildi

Görülmemiş bir elçi

Geçen haftanın sonunda, Cuma günü öğleye doğru, Kavaklıderedeki Amerikan Büyük Elçiliği binasının basın toplantılarına tahsis edilen ikinci kattaki yeşil boyalı küçük salonunda ayakta durmak için bile yer kalmamıştı. Gazetecilerin Eisenho\ver'in şahsî temsilcisi büyük Elçi Richards'a büyük ehemmiyet atfettikleri anlaşılıyordu, gazeteciler elinde 200 milyon dolarlık bir kese taşıyan Amerikalıya, bu paralarla neler yapacağını sormak için sabırsızlanıyorlardı., Richards ve beraberindeki heyet birgün önce Ankaraya gelmiş ve ayağının tozunu silmeden Başbakanlıkta Adnan Menderesin riyasetindeki resmî şahsiyetlerimizle uzun süren bir görüşme yapmıştı. Kapalı kapıların arkasında neler konuşulduğunu gazeteciler aşağı yukarı tahmin edebiliyorlardı. Esasen neşredilecek resmî" tebliğin satırları arasından, görüşmelere mevzu teşkil eden noktaların neler olduğunu çıkarmak ta mümkündü.

Gazeteciler, Eisenhower doktrini hakkında geniş selahiyetlere sahip bir temsilciyi ele geçirmişlerdi. Mesele şimdi güzel suallerle onu konuşmaya mecbur etmekti.. Yalnız bir nokta vardı ki, gazeteciler o ihtimal akıllarına geldikçe yüzlerini ekşitmekten Kendilerini alamıyorlardı: Suallerini sormak için kendilerine sıra gelmemesi ihtimali.. Zira bu nevi toplantılarda sual sormak değil de, uzun kalkınma nutukları atmak itiyadında olduğu herkes tarafından bilinen bir başmuharririn gazetecilere tahsis edilen koltuklardan birine erkenden yerleşip karargahını kurduğu kimsenin gözünden kaçmamıştı. Bereket bu başmuharrir ne sual sormak, ne de nutuk atmak için söz almadı ve basın toplantısı, adından başka herşeye benzemekten kurtuldu.

Gazeteciler Amerikanın Orta Doğu Avrupa plânından hangi memleketlerin faydalanacaklarını merak ediyorlardı. Zira Amerikanın Orta Doğu kelimesiyle çok geniş **bir** sahayı kastettikleri biliniyordu. Cezayir, Tunus, Sudan bu bölgenin içine girebiliyordu. Hatta Yunanistan bile bir Orta Doğa memleketi olduğunu, binaenaleyh plândan hissesine düşeni alması lazım geldiğini iddia ediyordu. Richards cevaplarında "Eskimoların bile bu yardımdan hisse istiyebilecekleri" nüktesini yaparak, yardım görecek memleketlerin hangileri olduğunu Amerikanın tâyin edeceğini söyledi. Amerika 'Orta Doğu- , bölgesinde en ufak bir arazi parçasına sahip olanların bile dahil olacakları 18 memleket tesbit etmişti. Bu 18 ınemleket, milletlerarası komünizme karşı cephe almak şartıyla Eisenhower plânına dahil olabileceklerdi. Büyük Elçi 200 milyon dolaşın çok az, zamanın mahdut ve bölgenin çok geniş olduğuna gizlemiyordu. Bu 200 milyon 18 memlekete bölününce yardımdan adam başına düşen miktar devede kulaktan ibaret kalacaktı. Ama ne var ki mühim olan para değildi, Amerika bu bölgedeki memleketlere milletlerarası komünizmin bir tecavüzüne uğradıkları takdirde, isterlerse bütün kuvvetleriyle yardım edeceğini vaadediyordu. Bütün mesele bu vaada inanmaktı.

Gazetecilerin merakını uyandıran ikinci bir nokta Eisenhower plânının tatbikatında Batı dostu Bağdat Paktı üyeleriyle, Bağdat Paktına düşman memleketler arasında bir tefrikin bahis mevzuu olup olmadığı **idi.'** Richards bu suali son derece 'kaçamak bir şekilde ve yuvarlak sözlerle savuşturmaya çalıştı. Nasıra da, kabul ettiği takdirde, Batı dostu bir memleket kadar -belki de daha fazlayardım yapılacağını itiraf etmek istemiyordu. Suali soran gazetecinin ısrarı üzerine, '200 milyonun tevziinde tek ölçünün komünizme karşı mücadele arzusunun izharı olduğunu söylemek zorunda kaldı.

Diğer alâka çekici bir sualin mevzuu Bağdat Paktıydı...Dulles bu **yılın** başında Temsilciler Meclisi önünde Bağdat Paktından **hiç** de medihkar olmayan bir şekilde bahsetmişti. Büyük elçi acaba bu mevzuda ne düşünüyordu? Richards bu suali de bir nükteyle savuşturdu: "Dulles, benim patronumdur. Amerikan politikasının gelecekteki gelişmeleri benim bileceğim 'iş değildir".

Halbuki geniş selâhiyetli Büyük Elçi, basın toplantısından bir gün önce "Başbakan ' Menderese Amerikanın Bağdat Paktının. Askerî komitesine katılacağı müjdesini vermişti. Bundan, başka Amerika, Bağdat Paktı memleketlerinin müşterek ekonomik projelerini finanse edecekti. İranı Türkiyeye bağlıyacak bir demiryolu şebekesinin inşası Türkiye, **İran** ve Iraktaki karayollarının birleştiril-

mesi ve Pakt üyeleri arasında telekomünikasyonun gelişmesi nazarı itibara alınan projelerdi. Fakat kabul etmek lâzımdı ki, bu projeler iktisadî oldukları kadar aynı zamanda askeri gayelere de matuf bulunuyorlardı.

Yardımlar

Yeni görüşler

Washington'da haftalardan beri günün mevzuunu Bütçe müzakereleri teşkil ediyordu. Bütün gözler, kârşılıklı yardım programına çevrikti, Dış yardım programını incelemekle vazifeli bir Senato komitesi -kuruluşu: 1956- şimdiye kadar 21 rapor hazırlatmıştı. Beyaz Ev, bu raporlardan biri olan Fairless heyetinin görüşlerinden sonra, Milletlerarası Gelişme Müşavirler Kurulunun raporunu neşretti. Kurul, 1950 de Cumhurbaşkanına iktisadî gelişme ve teknik yardım bahsinde fikir vermek için kurulmuştu ve başkanı Eric Johnston idi. Fairless gibi Johnston da dış yardımın, istenilen neticeleri verdiğinden şüphe ediyordu. Bilhassa iktisadi ve teknik yardımın ihmal edilmesi tenkit ediliyordu. 30 Haziranda sona erecek olan mali yıl için ayrılan 3 milyar 766 milyon doların 2 milyar 17 milyonu askeri yardımlara gidiyordu. İktisadi yardıma ayrılan 1 milyar 749 milyonun 1 milyar 162 milyonu Amerikanın askeri paktlarla bağlı bulunduğu memleketlerin savunma plânlarım kolaylaştırmaya matuf, savunmayı destekleme programına ayrılmıştı. Diğer bir 100 milyon dolar Başkanın enirine verilmişti. İktisadî gelişmeye tahsis edilen miktar hakikaten çok azdı.

İktisadî yardım, 250 milyonluk gelişme programlarını destekleme ve 185 milyonluk teknik yardım programlarından ibaretti. Fairless gibi Johnston da millî geliri 400 milyar doları aşan Amerikanın kendini hiç sıkıntıya sokmadan iktisadî yardıma 1 milyar dolar tahsis edebileceğini söylüyordu. Bu miktar millî gelirin ancak % 0,25'ine tekabül ediyordu. Maamafih yılda 1 milyar dolar da iktisaden geri kalmış memleketlerin ihtiyaçlarını karşılamaya kâfi gelmiyecekti. Massâchusetts Teknoloji Enstitüsünün ve Chicago Üniversitesinin hazırladığı incelemeler bu noktayı gayet iyi bir şekilde ortaya koyuyordu. Adam başına millî geliri *% 3*-4 nisbetinde arttırmak için, az gelişmiş memleketler, millî gelirin *%* 14-16'sını yatırımlara tahsis etmek zorundaydılar. - Amerikanın büyük yardımına rağmen bu nisbetin Türkiyede,% 10-12'yi geçmediği sanılmaktadır -. Fakat totaliter metodlara başvurmadıkça, bu memleketlerin tasarruflarının, millî gelirin *% 9*-10'unu aşması imkânsızdır. Mütehassıslar bu sebeblerle az gelişmiş memleketlerin yılda 4,5 milyar dolara «ihtiyacı olduğu neticesine varıyorlardı. O halde diğer Batı memie-| ketleri, Milletlerarası teşekküller, hu* sus! sermaye Asya ve Afrikada yatırımlarını arttırmalıydılar. Böylece 2,5 - 3,5 milyar dolar temin etmek

Eric Johnston
Cömertlik şampiyonu

Kapaktaki Amerikalı

James P. Richards

Eisenhower doktrini uzun münakaşalardan sonra Amerikan parlamentosu tarafından kabul edilir edilmez, kırlaşmış saçlı, orta boylu, enerjik bakışlı bir adam Orta Doğu memleketlerine doğru yola Çıktı. 61 yaşındaki dinç Amerikalının vazifesi bu memleketlerde Amerikan plânı üzerinde görüşmelerde bulunmaktı. İlk merhale olarak Lübnana uçmuş, oradan Libyaya geçmiş ve nihayet geçen haftanın ortasında Ankaraya varmıştı. Bu Amerikalının adı Prioleau Richards idi ve Büyük Elçi payesine sahipti. Fakat Büyük Elçi Richards, bildiğimiz elçilerin hiç birine benzemiyordu. Marshall plânı zamanında bile onun gibi bir elçi görülmemişti. Cumhurbaşkanı Eisenhower, âdeta Richards'ın cebine 200 milyon dolar koymuş, .git münasip gördüğün Orta Doğu memleketleri arasında bu parayı paylaştır demişti. Maamafih bu geniş selâhiyetlerine rağmen Richards, Ankarada yaptığı basın toplantısında sanki elinde hiç bir salâhiyet mevcut olmayan basit bir "elçi" gibi konuşmayı tercih etmişti.

Richards, 18 Orta Doğu memleketinin başkentinde, resmî makamların, eğer yardım görürlerse, dolarları hangi projelerin tahakkuku için harcıyacaklarını inceliyecek, bilahare Washington'a bazı tavsiyelerde bulunacaktı. Dolar kesesini elinde tutan Büyük Elçi, bu sebeble ziyaret ettiği başkentlerde büyük bir ihtimamla karşılanıp ağırlanıyordu.

Eisenhower tarafından, bu misli görülmemiş Büyük Elçilikle vazifelendirilmeden önce Richards, Temsilciler Meclisinde Güney Carolinayı temsil ediyordu ve 1932' den bu yana fasılasız bu vazifeyi görüyordu. 1951 'den beri de Dış işleri komisyonunun başkanıydı. Dış yardıma müteallik her kanun tasarısı onun elinden geçiyordu. Demokrat Partiye mensup olmasına rağmen, Komisyon başkanlığı vazifesini tam bir tarafsızlıkla ifa ediyor, parti menfaatlarının ve mülâhazalarının üstüne çıkmasını daima biliyordu. Eisenhower'in Formoza'vı komünistlere karşı korumak için parlamentodan istediği selâhiyetleri çabucak elde etmesinde Temellik Richards'ın büyük rolü olmuştu. Esasen Ike ile arasındaki kuvvetli dostluğun temelleri o sıralarda atılmış bulunuyordu.

Richards Güney Carolina'nın Kershaw kasabasındaki bir çiftlikte dünyaya gelmişti. 17 yaşına kadar çiftlik işlerinde çalıştı. Sonra bir burs temin ederek tahsilini tamamlamaya muvaffak oldu. 36 yaşına geldiği zaman Temsilciler Meclisinde memleketini temsil ediyordu.

Richards'ın seyahat etmeyi çok seven bir Amerikalı olduğu muhakkaktı. İkinci dünya Harbinden sonra dünyanın dört bucağını dolaşmış, birçok siyasi liderlerle tanışmıştı. Baha geçenlerde Asya ve Orta Doğu memleketlerine yaptığı bir seyahattan dönmüştü. Amerikan Dış siyaseti hakkındaki görüşleri, bu daimî seyahatlar esnasında teşekkül etmişti.

Ankaradan Tahrana uçan Büyük Elçinin Kahire ve Şamı da görüp görmiyeceği bilinmiyordu. Zira bu memleketlerden henüz bir davet vuku bulmamıştı. Fakat diğer Orta Doğu memleketlerinin başkentlerinde elinde 200 milyon dolarlık bir kese tutan bu Amerikalının ziyareti sabırsızlıkla bekleniyordu.

mümkündü; Amerika da iktisadi yardımı 1,1 milyar dolar fazlasıyla 1,5 milyara çıkarabilirdi.

Yardımın tevziinde kullanılan ölçüler, memleketlerin ihtiyaç kapasitesi Ve tetkike sunulan projelerin verimliliği olacaktı. Tatminkâr plânlarla ortaya çıkmanın zarureti bir defa daha bahis mevzuu oluyordu. Yardım gören memleketin Amerikaya karşı eslediği dostluk hisleri nazarı itibara alınmıyacaktı. Zira hissi veya siyasî değil, hakikaten iktisadi bir yaramı bahis mevzuu idi. "Ben komünizme karşı düşmanım, plânsız da hareket etsem yardım benim hakkımdır" zihniyetinde ısrar edenler, sukutu hayale uğrıyacaklardı. Yardım, makul iktisadî programlarla ortaya çıkan tarafsız memleketlere, soğuk harpteki müttefiklere yapıldığından daha az cömertçe yapılmıyacaktı. Bundan başka yardımın uzun müddet devam etmesi öne sürülüyordu. Zira iktisadî kalkınma uzun vadeli bir işti. Sobanın yanmasıyla odanın ısınması arasında uzunca bir zaman geçecekti.

Johnston raporu da, Fairless raporu (Bak: AKİS, sayısı 148) ile aynı neticelere varıyordu. Hatta yeni rapor daha da cömert hareket edilmesini tavsiye ediyor, hükümet yardımına hususi sermayeden daha çok ehemmiyet veriyordu. Peyderpey neşredilecek diğer raporların da bu neticeleri teyid etmesini beklemek hatalı olmıyacaktı.

Esasen Eisenhower, çoktan beri dış yardımın büyük ölçüde arttırılmasına, iktisadi yardımın birinci plâna geçirilmesine ve tarafsız memleketlerle müttefikler, arasında siyasî bir tefrik yapılmamasına kanaat getirmişti. Fakat Kongreye nasıl meram anlatabileceğini kestiremiyordu. 72 milyarlık bütçe, senatörler tarafından hiç te iyi karşılanmamıştı, parlamento ille "kısılma" yapılsın, tasarrufa riayet edilsin diyordu. Hatta Ike'ın Maliye Bakanı Humphrey artan bütçe masraflarının iktisadî buhrana sebeb olacağı gibi, iktisatçıları güldürecek bir iddiada bulunuyordu. Eisenhower de bütçesini enerjik şekilde müdafaaya pek fazla istekli görünmüyordu. Bazı bütçe indirmelerinin yapılabileceğini ihsas etmişti. Dış yardımın arttırılmasını, daha doğrusu indirilmemesini temin için Cumhurbaşkanının müdahalesi zaruriydi.

Rusya ve Avrupa

Bu sırada Sovyet Rusya, 6 Avrupa devletine Euratom ve Müşterek Pazar hakkındaki fikirlerini bildiren birer nota gönderiyordu. Bu iki proje Rusyaya göre Avrupa birliğini güçleştirecekti. Atom birliği Almanyayı Atom silâhlarına kavuşturacaktı. Mağlûbiyeti unutmayan birçok Alman, intikam gününü bekliyordu. Euratom Almanların değirmenine su getiriyordu. Bundan başka Euratom,. Avrupayı Amerikaya tabi olmaktan kurtaramıyacaktı. Zira ham maddeyi ancak Amerika temin edebilirdi.

Müşterek Pazara gelince, tekelleri genişletecekti. En kuvvetli durumda bulunan Alman tekelleri, Müşterek Pazarın hâkimi olacaklardı. Bu mahzurları önlemek için Ruslar, yeni bir plân ortaya atıyorlardı: Herhangi bir Avrupa Birliği, sosyal rejimleri ne olursa olsun, bütün Avrupa memleketlerini ihtiva etmeliydi. Rus notası bazı muşahhas teklifler getiriyordu:

1) Avrupada büyük barajlar kurmak için işbirliği;

2) Bütün Avrupa için, ikmal güçlüklerinden doğan tansiyonları önlemek gayesiyle bir akar-yakıt ve enerji birliği teşkili;

3) Avrupada ticarî münasebetleri geliştirmek için bir anlaşma imzalanması;

4) Avrupa memleketlerinin gelişmesini temin için müşterek iktisadî ve malî yardım;

5) Atom enerjisinin Avrupa çapında sulh yolunda kullanılması...

Teklif, Avrupalı NATO memleketlerinin iktisaden birleşmelerinin Rusyayı ne derece korkuttuğunu gösteriyordu. Rusya başlangıçtan beri Avrupa Birliği fikrinin amansız bir düşmanıydı. Fakat Rus çizmesi peyklerden çekilmedikçe. Doğu ve Batı arasında iktisadî işbirliği sadece bir hayal olmaktan ileri gidemezdi.

Almanya

Erhard ve Müşterek Pazar

Almanyanın mucizevi kalkınmasının mimarı, İktisat Bakanı Prof. Erhard, geçen haftanın ortasında, Amerikaya hareket etmezden az önce, bir basın toplantısında Müşterek Pazar hakkındaki fikirlerini açıkladı. Prof. Erhard da, tıpkı Şansölye Adenauer gibi, Avrupanın birleştirilmesine taraftardı. Eğer Müşterek Pazar hakkında oy kullanmak zorunda kalsaydı, o da müsbet oy verecek.- ti. Ama ne var ki Prof. Erhard, bir iktisatçı olarak projenin kusurlarını görmezlikten gelemiyordu:

Prof. Erhard

"Ah, şu Fransa"

1) Müşterek Pazar, bütün hür memleketlerle karşılıklı ticareti geliştirmeyi gaye edineceğine, dış dünyâya karşı aşılmaz bir gümrük duvarı tesis ediyordu.

2) Proje para ayarlamaları meselesine dokunmuyordu. Fransa, parasını devalue edeceği yerde, ihracatına prim vermeyi, Alman mallarını âğır şekilde vergilendirmeyi tercih ediyordu. Ancak bir devalüasyondur ki Fransanın normal ticari münasebetlere dönmesini temin edebilirdi. Aksi halde bir çok aralık kapıya sahip bulunan Müşterek Pazar andlaşması, kâğıt üzerinde kalabilirdi.

3) Fransa serbest ticareti geliştirmekten ziyade, kendi ekonomisini korumayı düşünüyordu.

Bilindiği gibi, Müşterek Pazar fikri, Avrupayla ciddî şekilde flört etmesine rağmen, İngilterenin de hoşuna gitmemişti. Alman İktisat Bakanının fikirleri de pek hayra alâmet sayılamazdı. Acaba Müşterek Pazar da, Avrupaya müteallik bir çok proje gibi, ölü doğmak tehlikesiyle karşı karşıya mıydı?

İspanya

Sam Amcaya hücum

Sıkı kontrol altında bulunan İspanyol basını, geçen hafta, Amerikan yardımına karşı ateş püsküren eski iktisadî İşbirliği direktörü Sinyor Gimenez Arnau'nun mektubunu neşretti. Mektubun yayınlanmasından önce Franco'nun tasvibi alındığında zerre kadar şüphe yoktu.

Gimenez Arnau'nun mektubunda meselâ şöyle bir cümle vardı: "Amerikanın ziraî istihsal fazlalarını, yardım cetveline dahil etmek, bir hazır elbise tüccarına, size elbise satmak lütfunda bulunduğu için teşekkür etmeye benzemektedir".

Gelecek yıla kadar, İspanyada 1 milyar dolar harcıyacak olan Sam Amcayı hazır elbiseciye benzetmek doğrusu affı zor bir nankörlüktü. Bir türlü kıtlıktan kurtulamayan Franco'nun memleketine, bedeli Peçeta ile ödenmek üzere, 178 milyon dolarlık ziraî madde satılmıştı. İspanyol parasıyla ödemek, ödememekten farksızdı. Zira bu para İspanyanın dışında hiç bir işe yaramıyordu. Fakat mağrur Sinyor Arnau, "paramla satın aldığım şeye teşekkür etmem" diyordu. Sam Amcanın kendisine temenna çakmasını istiyordu.

İspanyanın kızgınlığı arzu ettiği kadar dolar temin edememesinden i-

U Nu
Nazlı başbakan

leri geliyordu. Halen Washington'da 30 milyon dolarlık bir ek yardım projesi müzâkere ediliyordu. Komünizm kargışında bir kale teşkil eden Franco'nun İspanyası, daha çok yardıma lâyıktı. Daha az lâyık komşular, Sam Amcadan daha çok müstefit olmuşlardı. Komünist Yugoslavyanın, komünist düşmanı İspanyadan daha fazla yardım alması hangi hakkaniyet ölçüsüne sığardı? Seçmenlerinin dörtte biri komünistlere oy veren İtalya, şimdiye kadar 2 milyar 400 milyon dolar almıştı. Fransanın ve İngilterenin hisseleri çok daha yüksekti. Mağrur İspanya da eşit yardım görmeliydi, adaletsizlik tamir edilmeliydi.

İşte geçen hafta İspanyol basını bu edebiyatla meşguldü. Fakat bu cins yüksekten konuşmaların sadece hayal kırgınlığı getirdiği, İspanya hariç dünyânın her yerinde biliniyordu.

İktisadi durum

spanya halen vahim bir iktisadi buhranın tam ortasında bulunuyordu. 1956 nın kötü hava şartları, mahsulü yok etmişti. Başlıca gelir kaynağı olan zeytin ve portakal ağaçları donmuştu. İspanya bu yıl 300 milyon dolarlık ihracat gelirim kaybetmişti, üstelik gıda maddeleri ithal etmek zorunda kalmıştı. Peçetanın değeri serbest piyasada çok düşüktü. Bununla beraber Generalissimo Franco, bütün resmî şahsiyetler gibi iyimserdi. İspanya büyük bir kalkınma içindeydi. Kötü hava şartlarına rağmen vatandaşlar hâlâ ölmüyorsa bu, İspanyanın iktisadî bir buhran içinde bulunduğunu değil, bilâkis İspanyol iktisadiyâtının sağlam temellere dayandığım gösterirdi. Peçetanın serbest piyasada itibar görmemesinin sebebine gelince... Bu, İspanyada yerleşmiş ecnebilerin ve vatani hisleri zayıf ve bazı vatandaşların çevirdiği bir takım dolapların neticesiydi. Peçeta da İspanyol ekonomisi kadar sağlam temellere istınad ediyordu. Bu sağlam ekonomiyi ve parayı daha da sağlamlaştırmak Sam Amcanın vazifesiydi!

Birmanya

Yardım istemeyen memleket

Geçen hafta Birmanya, Amerikan yardımını lütfen kabul etmeye hazırlanıyordu. Amerikan yardımını tabiî bir hak kabul eden birçok memlekete bakınca, Birmanyanın Sam Amcanın ısrarla teklif ettiği dolarları almakta nazlanışı, doğrusu garip bir hâdiseydi. 42,5 milyon dolarlık yardım projesi bugünlerde Rangoon'da imza edilecekti. Asyanın bu genç devleti askeri yardımı şiddetle reddediyordu. Geçen ilkbahar, Dünyâ Bankası da Birmanya'ya 20 milyon dolar vermişti. Birmanya evvelce de Amerikadan yardım görmüştü. Esasen pirinç mahsulünden başka dayanacak desteği olmayan bu memleket, yardıma muhtaçtı. Ama 1953 yılında Başbakan U Nu, yardımın durdurulması için Amerikaya müracaat etmiş, İspanyanın çok hasis bulduğu Sam Amca, Birmanyaya kesenin ağzın istemiye istemiye kapamıştı. 1954 de Başbakan U Nu: "Amerikan yardımını ilerde ödemek şartıyla kabule hazırız. Zira ancak hediye değil, borç almakla daha sağlam bir dostluk tesis edilebilir" diyordu. Birmanya, Sovyet yardımını da geri çevirmenlikti. 1955 sonunda pirinç karşılığında temin edilen Rus kredileri sulama Ve diğer ziraî gelişme projelerinde kullanılmıştı. Rangoon'da Ruslar bir Teknoloji Enstitüsü kurmuşlardı. Birmanyanın yardımına gelmek için pirinç almanın zaruri olduğunu güren Sam Amca, geçen, sene 10 bin ton pirinç almış, ne yapacağım bilmediği bu pirinçleri de kıtlık içinde bulunan Pakistana vermişti. Nihayet bu ilkbahar Birmanya daha anlayışlı davranmaya razı oluyor, hiç bir evlenme taahhüdüne girmeden, Sam Amcanın vereceği hediyeyi kabule hazırlanıyordu, önümüzdeki günlerde iki memleket temsilcilerinin Rangoon'da imzalayacakları yardım anlaşmasının mânası buydu.

İsviçre

Açlığa karşı harp

Geçen hafta Cenevre'de buluşan iki iyilik sever "Açlıkla Mücadele" için bir dünya fonu tesis ettiler. Bu adamlardan biri Fransadaki evsizlerin babası Abbe Pierre; diğeri ise "Açlığın Jeopolitiği" adlı meşhur kitabın müellifi Brezilyalı doktor Josue De Castro idi.

Bütün dünya memleketlerine açık olan fon, muhtelif teşekküller kuracaktı. Bir teşekkül halka, devletlere ve beynelmilel enstitüsyonlara açlığın ehemmiyetini ve mücadele zaruretini anlatacaktı. Diğer bir teşekkül az gelişmiş memleketlerde açlıkla mücadele etmek için uzmanlar yetiştirecekti. Hissedarları bütün dünya insanları olan bir banka kurulacaktı. Bu banka yiyecek maddeleri stokları yapacak, aç memleketlere dağıtacaktı.

Evsizlik mevzuunda, her türlü tahminin hilâfına, büyük başarı kazanan Abbe Pierre'in yeni teşebbüsü ne netice verecekti? Avrupa ve Amerikada refah içinde, burnundan ötesini görmeyen insanlara dünyanın üçte ikisinin aç olduğunu anlatmaya muvaffak olursa Abbe Pierre mühim bir iş yapmış olacaktı. Zira asırlardan beri dünyanın üçte ikisi açtı. Fakat bu hakikatin farkına varılması için İkinci Dünya Harbi macerasının yaşanması lazım gelmişti. Dünya totaliter, usullere başvurmak pahasına bile olsa, açlıktan kurtulmak azmindeydi. Bu azim, şimdiden bir çare düşünülmezse, müreffeh memleketler için Atom bombası tehdidinden daha az tehlikeli değildi.

Abbe Pierre
Sefalete düşman

Orta Doğu

Bermuda hediyesi

Geçen hafta Bermuda'dan Amerikanın Bağdat Paktı Askerî Komitesine girmeyi kabul ettiği haberinin gelmesi, Orta Doğu memleketleri için büyük bir. sürpriz oldu. MacMillan bile Bermuda'ya hareket etmezden önce, Ike'ı Bağdat Paktına daha aktif şekilde katılmaya ikna edebileceğinden pek emin görünmüyordıı. Amerikanın bu kararı hakikaten beklenmiyordu. Eisenhower doktrini, Bağdat Paktı üyeleriyle diğer Arap memleketlerini bir arada komünizme karşı birleştirmek gayesiyle ortaya konmuştu. Suriye, Mısır, Ürdün ve Suudi Arabistanın açıkça düşmanlık gösterdikleri Bağdat Paktı, Arap dünyasını ikiye bölüyordu.

Ike ile Mac'ın Bermuda'da karşılaşmaları

Kabak Nâsırın başına...

Amerikanın gayesi bölmek değil, birleştirmekti. Suriye ve Mısırı yola getireceğinden ümidini kesmemişti. Aksi halde, şimdiye kadar Bağdat Paktına katılmamasının sebebini anlamaya imkân yoktu. Son karar, MacMillan - ın ikna kabiliyetinden çok, Amerikanın Nasırı yola getirme ümidinin kuvvetten düşmesinin eseriydi. Mamafih *gene* de Amerika Nasırla her türlü anlaşma kapısını kapâmıyordu; sadece komünizme karşı Bağdat Paktına: iltihak ettiğini, bölgenin içindeki ihtilaflara karışmadığını söylüyordu. Nasır, blöf ve şantaj politikasında çok ileri gitmişti. Vaadlarına rağmen, Mısırın Gazze meselesinde takındığı tutum, Amerikanın Nasır hakkındaki düşüncelerini değiştirmekte büyük ölçüde müessir olmuştu. Esasen Mısır basını ve radyosu aylardan beri Eisenhower doktrini aleyhinde negriyat yapıp duruyordu. Birkaç dolara hürriyetlerini satmıyacaklarını söylüyordu. Mısırın Amerikaya Eisenhower doktrinini kabul edemiyeceğini el altından bildirmiş olması kuvvetle muhtemeldi. Uzun zamandan beri Rusyanın da Nasırı Amerikanın Orta Doğu plânını reddetmesi hususunda iknaya çalıştığı da meçhul değildi. Son buğday mahsulünün ümitlerin fevkinde iyi olması Rusyanın Mısıra yardımını kolaylaştırıyordu.

Amerikanın kararı, askeri olmaktan ziyade siyasiydi. Zira Bağdat Paktının iki üyesi - Türkiye ve İngiltere - NATO'ya mensuptu. Pakistan SEATO'ya dahildi. Yani bu memleketlere karşı yapılacak herhangi bir tecavüz karşısında, Amerika seyirci kalamazdı; Bu memleketlere karşı taahhütleri mevcuttu. Esasen Amerikanın Bağdat Paktının askerî komitesine katılma kararı, bu memleketlere yeni bir garanti getirmiyordu. Amerika bu garantiyi birkaç ay önce vermişti. Gaye daha ziyade siyasîydi. Eisenhower doktriniyle Arap memleketleri arasında bir tefrik yapmıyacağını ilân eden Amerika, Ruslarla flört etmekten vazgeçmeyen Mısıra karşı, Bağdat Paktı memleketlerinin yanında cephe aldığını ifade ediyordu. Nasıra meram anlatmak için tatlı dilin nara etmediğim, getirdiği bunca tecrübeden sonra iyice anlamış bulunuyordu.

Haber Londra ve Pariste de sevinçle karşılandı. Zira bu kararıyla Amerika, iki Batılı müttefikinden ayrı bir siyaset takip etmekten caydığının delilini veriyordu. Daha bir ay evvel Dulles, Amerikanın İngiltere ve Fran--adan ayrı bir Orta Doğu siyaseti olacağını iftiharla Senato önünde söylemiş ve iki müttefikim son derece kızdırmıştı. Bugün Amerika fikir değiştiriyordu. Artık üç Batılı devlet müşterek bir siyaset takip edebileceklerdi. Amerika böylece, İngiltere ve Fransanın talihsiz Süveyş Seferine de zımnen hak vermiş oluyordu. Tıpkı Londra ve Paris gibi, Nasırın anlıyacağı tek lisanın kuvvet olduğunu teslim ediyordu. İsrail de Amerikanın Mısıra karşı cephe almasını' memnuniyetle karşılamıştı. Amerika artık İsrailin haklarını, Kahireli Diktatöre daha enerjik bir şekilde müdafaa edebilecekti. Daha şimdiden Amerikanın deneme maksadıyla bir İsrail gemisini Süveyşten geçirmeye teşebbüs edeceği söyleniyordu. Fakat gene de İsrail kendini pek fazla hayale kaptırmıyordu. Zira Bağdat Paktı üyesi Arap devletlerinin de Mısırdan daha az Yahudi düşmanı olmadığını **çok** iyi biliyordu. Suud, Akabe körfezinin Hacı yolu olduğunu, İsrailin bu yoldan istifade etmesine müsaade edemiyeceğini söylüyordu. Irakın Nuri Sait Paşası, İsrail meselesinde memleketinin Mısırın peşinde olduğunu açıkça söylemişti. Orta Doğunun en makul ve Amerikaya en yakın Arap devleti Lübnan bile, İsrail meselesinde, hiç değilse resmen Mısır gibi düşündüğünü söylüyordu. Arap - İsrail meselesi Amerikayı daha bir hayli üzecek, tereddüdlü günler yaşatacaktı.

Diğer taraftan Nasır ve Rusyanın, İsrail meselesini propaganda vesilesi yaparak diğer Arap memleketlerindeki halk kitlelerini ayartmaya ve karışıklıklar çıkartmaya uğraşacaktan muhakkaktı.

Bağdat Paktı memleketlerinde Amerikanın kararı son derece sevinçle karşılandı. Talihsiz Süveyş Seferinden beri tam kadroyla toplanmaya muvaffkk olamıyan Pakt üyeleri nihayet bir masa etrafında toplanabileceklerdi. Daha iki hafta evvel Pakistan Dış İşleri Bakanı, İngilterenin pakt toplantılarına katılmasına razı olmadığı için Irakı acı acı tenkit ediyordu. Irak artık bu yasağı kaldıracaktı. Zira Amerikanın son kararı Nuri Sait hükümetinin durumunu kuvvetlendiriyordu.

Kararın Suriye ve Mısırın hiç hoşuna gitmediği aşikârdı. Artık Amerikanın müsamahasından istifade ederek, cambazlık yapmak imkânı ortadan kalkıyordu. Yıllardan beri devam eden bu akrobasi numaralan nihayet Amerikanın sabrın» tüketmişti.

Rusyanın Amerikan Bağdat Paktının Askerî komitesine katılmasından üzüntü duyması için pek sebeb yoktu. Bilâkis memnun bile olabilirdi-. *Zira.* Mısır ve Suriyeyi kendi tarafına çekmek şansı fazlalaşmıştı. Filhakika Rusya bir ara, Mısır ve Suriyenin Eisenhower doktrinini kabul edeceklerim ve bu suretle Orta Doğunun kendisine tamamiyle kapanacağını zannetmişti. Şimdi Mısır ve Suriye, Eisenhower doktrinine karşı cephe

Albay Nasır
Hacının işi duman

alırlarsa Rusyanın ekmeğine yağ sürülmüş olacaktı. Kısacası Amerikanın Bağdat Paktı safında yer alması, Rusyâya Orta Doğuda ele geçirdiği mevkileri bir müddet daha muhafaza edebilmek şansını kazandırıyordu. Amerikanın kararının en tehlikeli tarafı' da burasıydı. Nasır meram anlamadıkça, Orta Doğuyu sulha kavuşturmak imkânsızdı. Arap kitlelerini peşinde sürükleyen Nasır nasıl yola getirilebilirdi ? İktisadî müeyyideler esasen sefalete alışık ve Rusyadan yardım gören Mısırı dize getiremezdi. Kahireli diktatörün Mısırı felâkete götürdüğünü gören diğer liderlerin, halkın sevgilisi Nâsırın yerini alabilecek kuvvete sahip 'bulundukları şüpheliydi. Komünistlerin Orta Doğudaki tek şansı, huzursuzluğun devamıydı ve Amerikanın Bağdat Paktının, askerî komitesine katılmasının da bu huzursuzluğu ortadan silmeye kafi geleceğini söylemek çok zordu,

İngiltere

Silâhsızlandırma konferansı

Geçeni hafta Birleşmiş Milletlerin tali komisyonu Londrada silahsızlanma mevzuunu yeniden gözden geçirmeye başladı. Bu, komisyonun 88inci toplantısıydı. Muhtelif milltetler tarafındaki teklifi edilen silahsızlanma projeleri tetkik edilecekti. Gromyko'nun yerini alan yeni Rus delegesi Valerian Zorine, beraberinde bir yığın askerî ve teknik uzman getirmişti. Rusya herhalde sadece propagandayla iktifa etmeyip başa elle tutulur neticeler elde etmek istiyordu. Amerikan delegesi Stassen her zamanki gibi iyimserdi.

Fransız - İngiliz, müşterek projesi merhale merhale, fakat tam bir silâhsızlanmayı hedefi tutuyordu. Silâhsızlanma, milletlerarası kontrol altında ve her merhalede dünya siyasî durumunu göz önünde tutarak yapılacaktı.

Rus plânı Avrupada sekizyüz metre karelik sahalar içinde havadan kontrolün tesisini, atom silâhlarının yasak edilmesini, atom tecrübelerinin durdurulmasını derpiş ediyordu. Bundan sonra klâsik kuvvetler azaltılacaktı.

Amerika her şeyden evveli müessir bir kontrol sisteminin tesisini istiyordu. Silâhsızlanma ondan sonra düşünülebilirdi. Bundan, başka Kanada, Norveç, Yugoslav ve Hindistan projeleri görüşülecekti.

Delegelerin iyimserliğine rağmen, dünya siyasetinin bugünkü durumu herhangi bir müsbet neticeye varmaya müsait değildi. Bununla beraber, birçok memleketin samimi olarak silâhsızlanmaya taraftar bulunduğu muhakkaktı. Askerî masraflara tahsis ettikleri kaynaklarını başka sahalarda daha istifadeli bir şekilde kullanabileceklerini düşünüyorlardı.

Fransa

"İşkenceye karşı"

Geçen hafta Fransız halk efkârı, Cezayirden henüz dönmüş bir yedek subayın neşrettiği makalelerle meşgul bulunuyordu. Cezayirden dönen yedek subay haftalık "L'Express" in sahibi, genç gazeteci Servan- Schreiber idi. Geçen sene Haziranda askere alınmış ve Şubat sonunda terhis edilmişti. Hava subayı gazeteci Cezayirde ne görmüştü? Fransız ordusu, silâhlı-silâhsız ayırmadan karşısına çıkan Arapları öldürüyor, köyleri tahrip ediyor ve esirlere işkence ediyordu. Naziler zamanında Alman. Ordusunun kullandığı metodlar da bundan farklı değildi.

Millî Savunma Bakanlığı, "L'Ekpros"in haberlerinin yanhş ve çok mübalâğalı olduğunu söylüyordu. Fakat gazeteci, tekzibin geleceğini evvelden biliyordu. Bakanın her vakayı teker teker tetkik etmesine imkân yoktu. Esasen her türlü vahşet alt kademelerde yapılayor, yukarıya aksetmiyordu Bir subay şöyle diyordu: "Generaller ve. valiler bakana yalan söylüyorlar. Zira belediye başkanları ve yüzbaşılar, generallere, ve valilere yalan söylemektedir. Meselâ benim alayda askerler kirli bir iş yapsalar, ben bunu ancak tesadüfen öğrenebilmekteyim". Diğer bir subay, "yağma katil ve kolektif işkencede rakiplerinden asağı kalmadıklarını" söylüyordu.

"L'Express"da Servan-Schreiber'in makaleleri yayınlandığı sırada çıkan bir kitap, işkenceye, karşı isyan ediyordu. Samimî bir, hristiyan olan Ptetre- Henri Simon, 126 sayfalık ufak kitabında, Hitler Almanyasının işkencelerini nasıl takbih ettiyse, Cezayirde Fransızların kullandığı işkence usullerini de takbih ediyordu. Cezayirli milliyetçiler her türlü vahşeti yapabilirlerdi. Fakat bir - hristiyan ve Fransız olarak Pierre Henri Simon, hiç. bir şeyin vahşete vahşetle mukabele etmeyi haklı gösteremiyeceğini söylüyordu.

Cezayirdeki yüz kızartıcı hareketlere rağmen, Fransanın büyüklüğünü, adaleti vatanperverliğin bile üstünde tutan Schreiber, P. H. Simon gibi adamlar temsil ediyorlardı. Schreiber hakkında Millî Savunma Bakanlığı ordunun moralini bozmak suçuyla takibat açmış bulunuyorsa da Fransa gibi halkın hürriyetlere son derece kuvvetle bağlı olduğu bir memlekette, böyle dâvaların mahkûmiyetle: neticelenmesini beklemek doğru olmaz.

İspanya

Bağışlanan hürriyet

İspanyayı 18 yıldanberi şahsi bir mülkti gibi idare eden Generalissimo Franco, geçen hafta New York Times'ın Madritteki muhabirine İspanyol halkının kavuşacağı bazı hürriyetler hakkında izahat verdi. İspanyollar tenkit hakkına kavuşacaklardı. Fakat Cadillo hemen ilâve ediyor-

Generalissimo Franco
Âlicenap Cadillo!..

du: Tenkit, her türlü ihtirastan yıkanmış olacaktı. Bilhassa yıkıcı tenkitler yasaktı; ancak yapıcı tenkide müsaade edilebilirdi. Konulan tahditlerin, tenkidi Nasrettin Hocanın kuşuna benzeteceği şüphesizdi. Bundan başka mevcut enstitüsyonları değiştirmek akla getirilmemeliydi. Hele eskiye dönüşe kafiyen müsaade edilmiyecekti. İspanya yeniden 15 siyasi partili hayatı tanımıyacaktı. Parlamento sistemi hakkında, Franco, bütün diktatörlerin dillerinden düşürmedikleri delilleri sıralıyordu. XIX. Asrın tanıdığı parlamento sistemi, İspanyada kötü neticeler vermişti. Ne diye bu eski zamanın ' müesseselerine bu kadar ehemmiyet atfediliyordu? Bir memleketin siyasi rejimini o memleketin siyasi ve içtimaî gelişmesi tâyin ederdi. Amerikada iyi netice veren bir siyasî müessesenin, başka bir yerde de aynı neticeleri vermesi beklenmemeliydi. Siyasî rejim bir Amerikan otomobili değildi ki, ithal edilebilsin!.

Franco'nun İspanyol halkına bağışlıyacağı hürriyetin ne olduğunu anlamak çok güçtü. Enstitüsyonlar değişmiyecekti, herkese oy verme hakkı tanınmıyacaktı, hele tenkit yapıcı olacaktı! Yıkıcı tenkit Cadillo'nun memleketine adımını atamazdı. Tenkidin yapıcı olup olmadığını tâyin de Franco'ya düşüyordu. Herhalde Madrit ve Barselona Üniversiteleri talebelerinin yıllardır özledikleri, uğrunda generalin ağır, siyah çizmesine rağmen bas kaldırmayı göze aldıkları, hürriyet bu değildi. İspanya hürriyet için bir müddet daha mücadele edecekti. Franco, taviz vermeye mecbur kalmıştı. Çünkü 18 yıllık şahsi ve keyfî idareden sonra, Cadillo kendini zayıf hissediyordu. İspanyol gençleri, ergeç istediklerine kavuşacaklardı.

A. B. D.

10 bin uçağa bir saray

Amerika Dış İşleri Bakanlığı geçen hafta, 1939 yılındaki Avrupa-Amerika münasebetleri ' hakkındaki 910 sayfalık mahrem raporları açıkladı. Rapor, 1939 harbinin ilk safhasında, yani Fransız askerleri Maginot'da dilber sinema yıldızlarıyla hoş vakitler geçirdikleri günlerde, zamanın başbakanı Daladier'nin Amerikadan 10 bin uçak alabilmek için nasıl çırpındığını gösteriyordu. Harbi kaşanabilmek için havalara hâkim olmak lâzımdı. Aksi halde yapılacak hiç bir şey yoktu. Daladier, derhal istifa edecek; hükümet Almanlarla işbirliğine taraftar kimselerin eline geçecekti. Kâfi miktarda altın ve dolara sahip olmayan Fransa, 10 bin uçama karşılık Versaille sarayını. Amerikaya satmayı teklif ediyordu. Amerikalıların Avrupa saray ve şatolarına çok düşkün oldukları, bunları sö-

Witness Brewster
Sendika parasıyla yarış ahırı!.

küp Amerikaya götürdükleri biliniyordu. Birçok milyoner, dünyanın en muhteşem sarayına sahip olmak istiyeceklerdi. Fakat ne çare ki o tarihlerde Amerika sıkı bir tarafsızlık siyaseti takip etmek kararındaydı. Versaille için bile olsa, tarafsızlıktan vazgeçmeyi düşünmüyordu. Bu sebeble Başbakan Daladier sarayı satamadı ve bu muhteşem sarayda Almanların dört sene müddetle keyif sürmelerini önliyemedi.

Sendika ve gangsterler

Geçen hafta Kamyoncular Sendikası başkan yardımcılarından James Riddle Hoffa'nın tevkifi, "Rıhtımlar Üzerinde" filminin uydurma bir hikâye olmadığını ispat etti. Bir takım sendikalar gangsterlik faaliyetlerine sahne oluyorlardı. Hâdiselerden endişeye düşen Senato, birkaç ay evvel McCellan'ın başkanlığında bir tahkikat komisyonu kurmuştu. Komisyonun faaliyeti, bilhassa Kamyoncular Sendikasının canını sıkmaya başlamıştı. Genç yaşına rağmen sendikanın başkan yardımcılığına yükselen Hoffa, bir avukata eğer komisyona üye olup raporları kendisine getirirse 18 bin dolar vereceğini söylemişti. Bu cazip teklifi alan avukat Cheasty, soluğu McCellan'ın yanında aldı. Kendisini komisyona tâyin ettirdi. Hoffa'ya arzu ettiği gizli vesikaları temin etti. Fakat ne çare, Federal Tahkikat Bürosu memurları, genç sendika liderini bu mahrem vesikaları tetkik ederken suç üstü yakaladı. Diğer Kamyoncu şeflerinin durumları da her türlü şüpheye yer veriyordu. Western Kamyoncular Sendikası şefi, at meraklan Witness Brewster sendikanın parasını büyükçe bir yarış ahırı kurmak için sarf etmişti. Brewster, sendikaya borcunu ödediğini iddia ediyordu. Fakat ne talihsizlik, sendikaya olan borcunun miktarını kendisi bile bilmiyordu.

Oregon'da sendika, kendi adamı William Langley'i idarî teşkilâtta mühim bir mevkiye seçtirmeye muvaffak olmuştu. Langley, sendikanın gangsterlik faaliyetlerini yürütmeye yardım ediyordu. Sendika şefi Dave Beck'in durumu da pek parlak değildi. Yılbaşında Tahkikat Komisyonunun davetine icabet edeceği yerde bir Avrupa seyahatına çıkmayı tercih etmişti. Geçenlerde Amerikaya dönen Beck, televizyonda konuşmayı uygun bulmuştu. Son 10 sene zarfında sendikadan faizsiz 3-4 yüz bin dolar ödünç almış fakat hepsini ödemişti. Komisyon Beck'in mali durumunu incelemek istiyordu. Sendika şefinin şahsî serveti 1 milyon doları aşıyordu. Scattleda 163 bin dolar kıymetinde bir evi vardı. Washington'daki sendika binaları 5 milyon dolar ediyordu. Beck, Avrupadan döner dönmez eski bir senatörü avukat tuttu. Komisyon başkam, Beck'in hesaplarını bugünlerde inceliyecekti. Sendikayı servet yapmak için bir vasıta olarak kullanan eski işçi milyoner şefler bakalım komisyonun elinden nasıl kurtulacaklardı?

Yugoslavya

Üniversiteye hücum

Yugoslav Komünist Partisinin yayın organı Borba, geçen hafta hücumlarını Sırp İlim Akademisine tevcih etti. Belgrad Teknik Üniversitesi dekanının 1955 yılında vermiş olduğu bir nutuk mevzuubahis ediliyordu. Profesör Radivoe Kashanın, Akademi üyesi bir kaç komüniste hitaben: "Burada oturan komünist beyler, kendi sayılarının 600 bin, bizim ise 16 milyon olduğumuzu hatırlamalıdırlar" demişti. Borba, aradan iki yıl geçtikten sonra bu sözü diline doluyordu. Bir doçentin memleketimizde birkaç ay önce yaptığı gibi, üniversitede yükselmek için dostluk ve akrabalık münasebetlerinin rol oynadığını ileri sürüyordu..Üniversite muhafazakâr unsurların çiftliği haline gelmişti. Borba hücumlarında daha da ileri gidiyordu. Akademi, Yugoslav hayatında kendini tamamiyle tecrit etmişti. Fil dişi kulesinde yaşıyordu. Yugoslavyanın modern sosyalizme en büyük iştiraki, işçilerin fabrikaları bizzat idare etmesi hakkında tek ciddî, ilmi eser bir Birmanyalı tarafından yazılmıştı. Yugoslavyanın iki dünya harbi arasındaki İktisadî tariki Amerikada neşredilmişti. İsviçreli bir âlim, 1948 Rus-Yugoslav ihtilâfının iktisadî sebeplerini inceliyordu. O halde bu muhterem zevat orada ne yapıyorlardı?

Borba'nın sert hücumları acaba Yugoslav üniversitesinde girişilecek geniş bir tasfiye hareketinin habercisi miydi? İşte halledilmeyen mesele buydu.

E Ğ İ T İ M

Şura

Dertlerin tekrarı

Geçen haftanın başından sonuna kadar, yurdun dört bir bucağından gelmiş maarif çiler, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde, kapısının üzerinde bir milletin mukadderatının öğretmenlerin elinde olduğu yazılı salonunda toplandılar. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesindeki toplantıların resmî adı Altıncı Maarif Şûrası idi. İlk Maarif Şûrası 1939 Temmuzunda toplanmıştı. O zamanın Mili Eğitim Bakanının adı Hasan Âli Yüceldi. Altıncı Maarif Şûrası ise, Hasan Âli Yücelden sonra Milli Eğitim Bakanlığı koltuğuna oturan yedinci bakan Prof. Ahmet Özel tarafından açıldı. Ahmet Özel ilk gün maziden ziyade, istikbale bakan bir konuşma yaptı; eskiden şöyleydi, biz böyle yaptık yoluna gitmedi. Teknik öğretim ve halk eğitimi mevzuunda atılması düşünülen adımlatın neler olduğunu açıkladı. İktisadî gelişme, teknik öğretim meselesini birinci plâna çıkarıyordu. Teknik eleman kıtlığı, gerek devlet sektörünün gerek hususî sanayiin sık sık şikâyet ettiği bir dertti.

Şûranın ele aldığı ikinci bir mevzu da şuydu: Kız sanat okullarındaki tahsil programının, aile içinde lüzumlu bilgilerle yetinmeyip, dış hayatta da işe yarıyacak bilgilerle takviye edilmesi ileri sürülüyordu. Hayat pahalılığı dolayısıyla, ekseriya çalışmak zorunda kalan enstitü mezunları bu suretle iş hayatına hazırlanmış olacaklardı.

İmkânsızlıklardan dolayı Orta Ticaret Okullarının lağvı düşünülüyordu. Buna mukabil lise ve ortaokulların programlarına ticari mahiyette dersler ilâve edilecekti. Liselerimizin umumî kültür vermekle yetinmeyip daha pratik gayeler de gütmesi isabetli bir adımdı.

Şûranın üzerinde uzun uzun durduğu meselelerden biri de teknik öğretimdeki "unvan"lar oldu. Birçok delege "Yüksek Mühendis" unvanına kafalarını takmışlardı. Uzun ve hararetli münakaşalardan sonra kabak "yüksek" kelimesinin başına patladı, bu unvanın kaldırılması kararlaştırıldı. Artık mühendislerimiz kartvizitlerine çok hoşlandıkları "yüksek" kelimesini ilâve edemiyeceklerdi. Eğer ihtisas yapmışlarsa "Doktor mühendis" unvanını kullanabileceklerdi.

Halk Eğitimi

Maamafih delegelerin en çok alâka duydukları mevzu, teknik öğretimden Ziyade halk eğitimi oldu. Delegelerin çoğu, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana halk eğitimi mevzuunda çalışmış kimselerdi. Gösterilen büyük gayretlere rağmen, elde edilen neticelerin pek tatminkâr olmamasından samimi olarak' üzüntü duyuyorlardı, Ayni derdi pek iyi hisseden Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü Talebe Birliği, Şûraya bir teklifte bulunmuştu: Yaz aylarında enstitü talebeleri köylere gitmen, kurslar açarak köylüleri yetiştirmeliydi.

Fikir, doğrusu hiç de fena değildi. Halk eğitimi için büyük ölçüde insana ihtiyaç vardı ve enstitü talebeleri köylü psikolojisine oldukça vakıf idealist kimselerdi.

Halk Eğitimi Genel Müdürlüğünün kurulması hakkındaki kanun tasarısının getireceği faydaları birçok delege şüpheyle karşıladı, bir delege "memlekette bir kanun hastalığı var" dedi. Hakikaten iyi niyetlerle hazırlanmış birçok kanun, tatbikatta istendiğinden çok farklı neticeler vermişti. Halk eğitimi meselesi kanun yapmakla halledilmiyordu. Memleket çapında seferberlik isteyen bir işti. Komisyon raporu da bu seferberlikten bahsediyordu. Fakat delegelerin çoğu seferberliğin kelimelerin Üstünden atlıyamamasından korkuyorlardı. Nutuklarda seferberlikten söz açmak gayet kolaydı. Fakat yaşadıkları hayat, fazla hayale imkân vermeyen öğretmenler, seferberliğin her şeyden evvel para işi olduğunu biliyorlardı. Eğitim seferberliğinden bahsedenlerin, eldeki imkânlardan, bu isa tahsis edilecek paradan söz açmamaları gözlerinden kaçmıyordu. Seferberlik yapalım demeden önce, bu işe ne kadar para ayrılabileceğinin tesbiti gerekirdi.

Halk Eğitimi

Doğan AVCIOĞLU

Daha 1921 yılında Atatürk, "Kemali dikkat ve itina ile işlenip çizilmiş bir millî terbiye programı vücuda getirmeğe ve mevcut maarif teşkilâtımızı bugünden müsmir bir faaliyetle çalıştıracak esaslar ihzar etmeye hasrı mesai etmeliyiz" diyordu. O günden beri gelmiş geçmiş bütün hükümetler halk eğitimi mevzuunun büyük ehemmiyetini, hiç değilse sözle ifade ettiler. 1928 - 1985 yılları arasında işleyen Millet Mektepleri, halk eğitimini hedef tutuyordu. Millet Mektepleri senede 70 bin vatandaşa okuma yazma öğretmişti. Halkevleri de aynı gaye ile kurulmuştu. Son zamanlarda da yer yer halk dershanelerinin açıldığını görüyoruz.

Kabul etmek lâzımdır ki 30 yıllık gayretten sonra kat'ettiğimiz yol pek fazla değildir. Halen dört Türk kadınından üçü, iki erkekten biri okuyup yazma bilmemektedir. Memleketimizde ümmilik nisbeti % 59,5 tur. UNESCO dünya vasatisini % 60 tesbit etmektedir. Okuma yazma mevzuunda - ki halk eğitiminin ancak başlangıcıdır - dünya vasatisinin altında bulunmak, üzerinde durulacak Ur nokta dır. İşin daha fenası, tahsil çağında bulunan çocukların hepsini okutmaya muvaffak olamamaktayız. Son nüfus sayımı neticeleri 7-14 yaş arasındaki çocukların aşağı yukarı yarısının okuyup yazma bilmediğini göstermektedir. Çocukların eğitimi, herhalde yetişkinlerin eğitiminden daha büyük ehemmiyetle ele alınması gereken bir mevzudur.

Su bir kaç rakkamın gösterdiği gibi, bütün iyi niyetlere rağmen, elde edilen neticeler göğüslerimizi kabartacak gibi değildir.

Altıncı Maarif Şûrası bu durumu düzeltmek için ne gibi çareler düşünmektedir? Halk Eğitimi Genel Müdürlüğünün kurulması yerinde bir teşebbüstür. Bu teşkilât haberleşme, yayın, araştırma ve Koordinasyon bakımından faydalı bir rol oynıyacaktır. Fakat asıl yük mahalli teşebbüslere, bırakılmaktadır. Gençliğin ve münevverlerin öncülük yapması istenmektedir. Halk Eğitimi dernekleri, Halkevlerinin bir zamanlar yaptıkları işleri görecek benzer teşekküller olacaktır.

Halk Eğitiminin başarısını, esas itibariyle münevverlerin idealist çalışmasına bağlayan komisyon raporu, "memleketimizde hususi teşebbüsün ve teşkilâtlanmanın iktisadî sahada olduğu gibi içtimai sahada da gelişmemiş olduğunu" söylemektedir. Bir taraftan halk eğitimi meselesinin halli için büyük ölçüde hususî teşebbüse güvenilmektedir, diğer taraftan hususî teşebbüsün bu cins çalışmalara pek hazır olmadığı kabul edilmektedir. Bu durumda cehaletin tasfiyesi, okumuşluğun ilerletilmesi, millî birliğin kuvvetlenmesi, cemiyetin kalkınması, hizmet ülküsünün gelişmesi, ahlak terbiyesi, tarih ve tabiat sevgisi, iç ve dış turizm bilgisi gibi Şûranın halk eğitimine çizdiği gayeler nasıl gerçekleştirilecektir? En iyi niyetler, muvaffak olmak için kâfi gelmemektedir. Tertemiz niyetler, kaynaktan uzaklaştıkça kurumaya yüz tutmaktadır. Otuz senelik tecrübe bunu göstermektedir.

Halk eğitiminde atılacak ilk adım -diğer sahalarda da olduğu gibi - metodları değiştirmek olsa gerektir. Büyük, müphem gayeler çizileceği yerde, dar fakat muşahhas gayeler tesbit edilmeli ve gayelere nasıl erişileceği rakkamlarla ve tarihleriyle tâyin olunmalıdır. Ancak bu şekilde gayeler ve elde edilen neticeler arasındaki uçurum doldurulmuş olacaktır. Son Maarif Şûrası, bize gayeleri mevcut imkânlara göre değil, arzulara göre ayarlamaktan vazgeçilmediği intibaını verdi.

Ç A L I Ş M A

İşçiler

indirilen resim

Geçen hafta Eskişehirde, Sakarya İşçi Sendikaları Federasyonu binasının bir odasının duvarına asılı, cilalı ağaçtan yapılmış bir çerçeve yerinden indirildi. Çerçevenin içinde Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan'ın mütebessim bir portresi vardı. Anlaşılan Eskişehirli işçiler, Çalışma Bakanının son sert ithamlarından sonra, o mütebessim sima ile karşı karşıya bulunmayı istememişlerdi. Esasen geçen ay, sendika birlik ve federasyonlarına cephe alan Çalışma Bakanı Eskişehire geldiğinde işçiler karşıcı çıkmayı da reddetmişlerdi. Çalışma Bakam Mümtaz Tarhanın Eskişehirli işçilerin gönüllerindeki yerini kaybettiği' muhakkaktı. İhtimal Eskişehirli işçiler Mümtaz Tarhanı Çalışma Bakam olarak görmeyi de istemiyorlardı; ama bu mevzuda ellerinden gelen hiç bir şey yoktu. Bakanın işçi meseleleri karşısındaki davranışlarından memnun değildiler ve bunu ancak karşıcı çıkmamak, resmini duvardan indirmekle ifade edebiliyorlardı.

Çalışma Bakanının uyandırdığı son hoşnutsuzluğun sebebi; Ankarada Vilâyet tarafından yasak edilen konferans hakkında Anadolu Ajansına yaptığı beyanattı. Yasak edilen Konferansın gerek işçi muhitlerinde, gerek aydın çevrelerde, gerek basında uyandırdığı üzüntülerin akisleri devam ettiği sırada yapılan bu beyanat, toplantıyı men'eden Ankara Valisinin zikretmeye lüzum görmediği "mucip sebebler" de ortaya koyuyordu: Konferansı verecek şahıs işçiydi; üstelik ilk tahsil diploması bile yoktu. Sonra bu konferansları verenler ve kalemlerini çalışma mevzuunda işletenler "maksatlı" hareket ediyorlar ve "kökü' dışardâ ideolojiler"yayıyorlardı!.

Çalışma Bakanının mevzua çok fazla gerilip atladığı, aştığı mesafeden belliydi. Bakanın, İstanbul İktisat Fakültesine bağlı İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsünün işçiler ve işverenler için 10 yıldan beri "sosyal siyaset" konferansları tertiplediğini bilmemesi imkânsızdı. Çalışma Bakanının ağır ithamlarına cevap veren İstanbul İktisat Fakültesi Dekanı Prof. Şükrü Baban, konferansların programının çok önceden bir çok ilgili teşekküller meydanında Çalışma Bakanlığına da gönderilmiş bulunduğunu açıkladı. Bu konferanslar mahiyetlerine göre, basan profesörlere, bazan Çalışma Bakanlığının selâhiyetli yüksek memurlarına ve nadiren de işçilere verdiriliyordu. İşte Ankara Valisinin yasak ettiği konferans -onuncu serinin ikinci konferansı,- bir işçi tarafından verilecekti.

Doğrusu konferansa niçin izin verilmediğini Çalışma Bakanının beyanatından sonra da anlamak güçtü. Zira Mümtaz Tarhan, bu nevi konferansların tertibine sadece Çalışma Bakanlığının yetkili olduğu gibi garip bir iddia ile ortaya çıkıyordu.

Çalışma Bakanının bilmezlikten geldiği bir hakikat mevcuttu: D.P. iktidarı, liberal bir siyasî düzene sahip olmak iddiasındaydı. Bu iddianın bir neticesi olarak har vatandaşın öğrenme ve öğretme hürriyeti vardı. Herkes dilediğinden, dilediği bilgileri önceden Çalışma Bakanının iznini almadan edinmek hakkına ve hürriyetine sahipti. Milletlerarası anlaşmalarda her memleketin önünde olmayı seven Türkiye, Birleşmiş Milletlerin Öğrenme ve Öğretme serbestliği hakkındaki sözleşmesine de imzasını koymuştu. İlme gelince, kökü ne dışarda ne içerde olabilirdi. Türkiyede gerçekleştirilmesi arzulanan demokrasinin ve onunla birlikte her türlü hürriyetlerin "kökü dışarda" idi. Ama bunların kökü dışarıdadır diye de demokrasi, ve bütün hürriyetler kötülenemezdi ya!. Aksine, "kökü dışarda" olan bu demokrasiyi temel hakları ve daha birçok şeyleri

Mümtaz Tarhan
Resmi indirilen bakan

SENDİKACILIĞIN

Son haftalar içerisinde memleketimizde cereyan eden bazı hâdiseler Türkiyede sendikalizm meselesini yeniden ön plâna getirmiştir. Şurasını hemen belirtmek lâzımdır ki, sendikalizm Batı medeniyetinin ve cemiyetinin belli başlı unsurlarından birini teşkil eder. Onun içindir ki, sendikalizmin Türkiyede yerleşmesine, gelişmesine sözleri ve yazıları ile yardım edenler bu memlekete Batılı anlamı üç demokratik sistemin girmesi için mücadele etmektedirler. Vakıa "sendikalizmin kökü dışarıdadır", ama ne yapalım ki, kavuşmak istediğimiz demokrasi, insan hürriyetleri gibi medeniyet nimetlerinin de kökleri dışarıdadır.

Türkiyede yıllardanberi istisnasız olarak her muhalefet ister siyasi, ister ekonomik, ister kültürel sahada olsun, hemen komünistlikle itham edilegelmiştir. Şimdi akla bir sual geliyor. Ücret teorilerini işçilere anlatmak, sendikalizmi bütün tabii neticeleri ile memlekete mal etmek, insan haklarını ve temel hürriyetlerim işçilere tanıtmak ve onları haklarının müdafii olmağa teşvik, etmekle yabancı, ideolojiler arasında ne münasebet vardır?

Böyle bir münasebet kurmak için insanın bir asır önceki düşüncelere sahip olması gerekir. O zaman, insan hakları, her türlü hürriyetler, işçi sınıfının talepleri, ve cemiyet içerisindeki siyasî ve iktisadi rolünün tanınmasını istemesi "ileri" hareketler sayılabilirdi. Ama, bugün, XX. Asrın yarısını geçtikten sonra, bunları gerçekleştirmeğe ve memlekette yerleştirmeğe çalışmak -bu uğurda çalışanlara şeref verici olmakla beraber- hiç te "ileri" hareketler sayılamaz. Çünkü bir asır önce sosyalizmin bayraktarlığını yaptığı hak ve hürriyetler, bugün Batıda gerçekleşmiş, herkesçe tabiî olarak kabul edilmiştir. Batıda istihsal vasıtalarının millileştirilmesini istemek bile suç olmaktan çıkalı bir asırdan fazla bir zaman geçmiştir.

Konferans ve yazılarla işçilere öğretilmek istenen hakikatler, onların cemiyet içindeki iktisadi ve icabında siyasî rolleri ile haklarının neden ibaret bulunduğu ve bunları nasıl elde edebilecekleridir. Bunlar da dünyanın en geri memleketlerindeki işçilerin dahi uğranda mücadele etmelerine müsaade edilen dâvalardır.

Bir zamanlar sosyalizmin davaları olan birçok sosyal meseleler şimdi Batıda "muhafazakar" partilerin sahip çıkıp savundukları prensipler haline gelmiştir. İşçilerin de diğer sınıflar gibi meslekî ve siyasi teşekküller meydana getirmeleri, sosyal güvenliğe kavuşmaları, diledikleri şekilde bilgi edinmeleri, sosyal terakkilerden nimetlerden faydalanmaları, millileştirme hareket-

memlekete sokup "kökleştirmek" için gayret sarf ediliyordu. Bu konferanslarda konuşanların, Bakanın beğenmediği makaleleri yazanların da bir gayesi vardı: Demokrasiyi, temel hakları, toplanma ve cemiyet kurma hürriyetlerini, basın hürriyetini. istemediği, ve beğenmediği kimseleri iş başından uzaklaştırabilmek hürriyetini memlekette, yerleştirmek...

Çalışma Bakam da anlaşılan bunların memlekette yerleşmesini istiyor; fakat bu işi başkalarının yapmasına tahammül edemiyordu! Hele muhalefet partilerinin hürriyet taraftarı olmalarım, işçi hâmisi rolü almalarını, sendikalizm ve grev müdafiliği yapmalarını iktidara karşı bir hareket sayıyordu. O hakle, İktidar aslında bunlara muhalif değildi. Fakat İktidar varken neden muhalefet "üstüne vazife olmayan" bu meselelerle uğraşıyordu. Doğrusu bu konuda Çalışma Bakam yerden göğe kadar haklıydı! Öyle ya, İktidar bu hakları ve hürriyetleri inkâr mı ediyordu? Çalışma Bakanının unuttuğu bir nokta vardı: Evet, İktidar bunları inkâr etmiyordu ama, gerçekleştirmiyordu da. Halbuki bu sahada "şampiyonluk" hakikaten İktidarın hakkıydı ve

Prof. Şükrü Baban

Gürültüye bırakılacak pabucu yok

bunun için de büyük fedakârlıklara lüzum yoktu. Yasakları kaldırmak ve hakları tanımak onun elinde idi. Muhalefet ne kadar da istese bunları yapamazdı; yapmak için elinde imkânları yoktu. O halde mesele basitti. Ortada halli gereken meseleler vardı ve İktidar bunların başkaları tarafından çözülmesini istemiyor, inhisar ve şeref payını kendisi almak istiyordu. Fakat, bütün bu gayelere erişmek için İktidar elindeki imkânları kullanmıyorsa kabahatli değil iniydi? Muhalefetin tenkitlerine hak ve hürriyet müdafiliği yapmasına engel olmak için hükümetin grev yasağım kaldırmasından, sendikalara daha geniş hareket serbestisi tanımasından, işçilerin sağlığını, geleceğini ve çalışmalarım güvenlik altına almasından daha kolay ne vardı?

Meselâ Hükümet İspat hakkını tanısaydı "Hürriyet Partisi"nin doğmasını önlemiş olmaz mıydı? Bunun gibi kendisi de haklı bulduğu konularda muhalefetin daha ileri gitmesini önlemek için grev yasağım kaldırıverse, sendikalizmin gelişmesini köstekleyen engelleri ortadan kaldırıverse bu yolda hem Muhalefeti susturmuş hem de "şampiyonluk"u elde tutmuş olmaz mıydı?

KARŞILAŞTIĞI GÜÇLÜKLER...

Adil AŞÇIOĞLU

leri, grev yapabilmeleri muhafazakâr partilerin programlarında bile yer almış hususlardır. Hatta bazı hallerde vergi sistemleri sosyalizmin vergilendirme prensiplerine itibar etmektedir. Fazla gelirlerin yüksek vergilere tabi tutulması bu prensiplerin tatbikatını teşkil etmektedir. Yüksek vergilerle güdülen gaye sosyal adaletsizliğin mahzurlarını kabul edip onları gidermek değil midir? Bunu bir asır önce sosyalizm savunuyordu. Şimdi ise bütün Batılı "muhafazakâr" partiler kabul ediyorlar.

"Plânlı, ekonomi" fikri de sosyalizmin ortaya attığı bir prensip olmakla beraber bugün kapitalist ve liberal sistemlerde de rağbet bulmakta ve bütün bunlar liberal memleketlerin formel nizamını sarsmamaktadır.. Çünkü ferdi mülkiyet, -istihsal vasıtaları mülkiyetinin ferdiliği-devam etmekte, istihsal ile istihlâk sahalarında ferdi teşebbüse yer verilmektedir..

Batı dünyasının bu sosyal terakkilerini ve elde ettiği kazançları milletimize mal etmek her vatanseverin vazifesidir. Bu yolda gayret sarfetmek, İktidarı yıprandırmak şöyle dursun, onu kuvvetlendirir. Tok, eğer, bunları İktidar kendisi yapmak istiyor ve "şeref payı" nı Muhalefete ve fertlere kaptırmak istemiyorsa bunları benimsemek ve derhal gerçekleştirmek en kısa yoldur, Modern devlet, fertlerin gerisinden değil, ilerisinden yürümek zorundadır. Yenilikleri ve her türlü "ileri" hareketleri fertlerden önce benimseyip yaymak Devletin başlıca vazifesidir. Çalışan sınıfların içinde bulundukları ekonomik güçlükleri yenmek veya hiç olmazsa bu hususta onlara yardım etmek vazifesi de devlete düşmektedir. Modern devletlerin en liberalleri dahi taraf tutmadan işverenlerle işçiler arasında "hakem" rolü oynamakta, ferdi mülkiyeti, istihsal vasıtaları mülkiyetinin ferdiliği prensibini muhafaza etmekle beraber, İşçilerin mağduriyetini kabul etmekte ve bunları gidermek için diğer sınıfları çeşitli yollarla fedakârlığa davet etmektedir. Hatta bunu yaparken diğer sınıfların yaşamasının ancak bu fedakârlık sayesinde mümkün olacağım halita anlatmağa çalışmaktadır. O halde biz de işçilerimizin Batılı işçiler derecesinde hak ve menfaatlara sahip olmalarına yardım etmeliyiz: Aksi halde mîllî, kalkınmanın ve refahın endüstrileşme sayesinde mümkün olabileceğini anladıktan ye bunun da ancak çalışanların haklarını tanımakla başarılabileceğini bildikten sonra hâlâ sendikalizme karşı direnmemiz Türkiyeyi bir adını ileri götürmiyecektir.

İşçileri korumak, onlara yol göstermek, sendlkalizmi, grev hakkını savunmak yabancı ideolojilere yardım etmek değil, fakat memleketin hayrına çalışmaktır. Çünkü, bugün herkes bilir ki, işçisi ezilen, sendika kuramayan ve grev yapamayan bir memleket tam manasıyla demokrat bir memleket sayılamaz.

Onun için, şahsî düşüncelerden biraz sıyrılıp insanlık tarihinin nereden gelip nereye doğru gittiğini biraz olsun düşünmemiz ve ona göre hareket etmemiz doğru olur. Hakikatleri ilelebet gizlemeğe imkân yoktur. Milletlerarası haberleşme imkânlarının artması nisbetinde hakikatler bir yerden diğerine bir insandan ötekine nasıl olsa yayılacaktır. İyisi mi, onları benimseyip yaşayışımızı ona göre düzenlemeliyiz. Fikirler ve düşünceler kendi, başlarına büyük bir değer taşıyamazlar. Hâdiselerin öğreticiliğini inkâr etmeğe imkân yoktun İlim her sahadaki hâdiseleri daha çabuk, kolay ve doğru olarak öğrenmemize yardım eder. Hadiselere ve tarihe karşı gelemeyiz. İnsan toplulukları hergün ileriye doğru gitmek zorundadır. Türk işçisini her türlü terakki nimetlerinden ve elde edilmiş ilmi neticelerden mahrum edemeyiz. Maharet, tarihin ve ilmin ortaya çıkardığı meselelere çareler bulmaktır. İşçi birliklerinin kapatılması, Seminer ve konferansların yasak edilmesi, ekonomik ve sosyal dâvalarımızı halledemez ve ücretlerin düşüklüğü, sosyal haksızlıkların varlığı hakikatini gizleyemez.

Cemiyetler

Amerika ve biz

Amerikan Tıb Cemiyeti (A. M. A.) dünyanın en büyük tıb teşkilatıdır. Merkezi Chicago'dadır. Dearbornstreet'de dokuz katlı bir binayı işgal etmektedir. 1847'de kurulan bu teşkilâtın 150 binden fazla üyesi vardır. En kudretli eller tarafından, en müessir ve dinamik şekilde, idare edilmektedir. Bu sayede hekimliğin gelişmesinde tarihî bir rol oynamaktadır. Ayrıca bir çok üniversiter etüdleri idare etmekte, hekimler arasındaki bağları pekiştirmekte, bunun için de müessir kanunları teklif ve tatbik etmektedir.

A.M.A. o kadar kudretlidir ki hakimler arasında adeta bir polis teşkilâtı gibi de vazife görmektedir. Bu sayede hekim ahlâkını ve deontoloji prensiplerini her türlü tehlikeden koruyabilmektedir. Bu teşkilât hekimliğin devletleştirilmesiyle her an savaş halindedir. Tababetin devlet elinde gelişemiyeceğine inanmaktadır. Bunun için de hekimliği devletleştirme yolundaki gayretler; karşısında bütün Kudretiyle A.M.A. yı bulmaktadır. Bu cemiyetin ana davalarından biri de bizde çok ihmal edilmiş bir mevzu teşkil eden, halkın tıbbi gelinmelerden zamanın haberdar edilmesi meselesidir. Halkın bu bahislere derhal dikkati çekilmekte, kanser, tüberküloz, frengi, çocuk felci gibi mevzular üzerinde dikkatla durulmakta, ajanslar, radyolar, televizyon yayınları sayesinde halk uyarılmakta, bu sayede de bu afetlerle savaş için gereken kaynakların yardımları temin edilmektedir.

Kaynaklar

Bu büyük cemiyetin, hekimlik sahasında ve sosyal hayatta elini attığı işleri başarabilmesi için faydalandığı kaynaklar çeşitlidir. Başta 150 bini aşan üyelerinin sağladığı aidat gelmektedir. Her üye bu cemiyete yılda 25 dolar ödemektedir. Ayrıca J. A. M. A. adlı mecmuaya da abone olmak zorundadır. Hepimizin bildiği gibi bütün dünyaya satış yapan fevkalâde değerli neşriyatiyle tanınmış, yazı ailesinde Amerikanın en değerli kalemlerini birleştiren bu mecmuanın satışı da akıllara hayret verecek kadar yüksektir. A.M.A. nın yıllık takribi bütçesi bu suretle milyonlarca dolar tutmaktadır. Aza aidatından elde edilen ortalama 3 milyon dolardır. Mecmua abonelerinden toplanan miktar 2 milyon dolardır. İlânlardan temin edilen meblâğ 3 milyon 750 bin dolardır. Tesis ettiği teknik sergilerden de yılda 280 bin dolar kar sağlamaktadır. Buna karşılık ilmî araştırmalar için 5 milyon 550 bin, sosyal ve ekonomik faaliyetler, için 520 bin, halka tıbbî haberler yayınlamak için 1 milyon 750 bin, idare masrafları olarak ta 1 milyon 200 bin dolar, harcamaktadır.

Ankara Tıb Klübü

Kasa tamtakır, kuru bakır.

Bize gelince

Ankara Tabib Odasının 3 Mart 1957 Pazar günü yapılan umumi heyet toplantısında okuduğu altı aylık çalışma raporunun tetkikinden o sırada odaya kayıtlı meslekdaş sayısının 1100 olduğunu öğreniyoruz. Bütün takiplere rağmen henüz 326 Meslekdaş odâya kaydedilmemiştir. Ankara Tabib Odasının bir yıllık geliri 20 bin 301 lira 51 kuruştur. Eski yıllardan odanın bankadaki mevcudu 15 bin 985 lira 94 kuruştur. Halbuki aza aidatından 57 bin lira tahsil olunacağı tahmin edilmiştir. Tahmin edilenin büyük bir kısmının aza tarafından ödenmediği anlaşılmaktadır. Buna karşılık 23.317,66 lira masraf vardır. Tabib Odası bu daracık bütçesinden İstanbuldaki Merkez Konseyine kanun gereğince % 25 aidat ödemiştir. Bizde Tabib Odalarının gelir kaynakları da 6023 sayılı Türk Tabibleri Birliği kanununun 8 inci maddesi gereğince, bir defaya mahsus olmak üzere her azadan alınan 10 lira giriş ücretinden, yıllık olarak da hiç sanat icra etmiyenlerden alınan 6, muayenehanesi olmıyarak sanat icra edenlerden alınan 18, muayenehanesi olanlardan alınan 24 liradan ibarettir.

A.M.A. ile aramızdaki bütçe farkını belirtmek için verdiğimiz bu rakkamlar insanı kara kara düşündürse gerektir. Bu kadar kısır bir bütçe ile Tabib Odaları çok mühim vazifesini nasıl başarır, meslekdaşlara ve halka nasıl faydalı olur bilemeyiz.

Tıb Klübü

Tabib Odalarının kısır bütçeleri, aidat teminindeki zorluklar, bir tarafda dururken Ankarada bir de Tıb Klübü kurulmuştur. Bu klüp de gereken alâkayı toplıyamamıştır. Bütün gayretlere ve iyi niyetlere rağmen aza sayısı arttırılamamış hatta klüp oturduğu binanın kirasını ödeyemez hale düşmüştür, hâlâ da bu üzüntülü durumdan kurtulmuş değildir. Halbuki Ankara Tabib Odası idare kurulunun raporunda da belirtildiği gibi giriş aidatı 50 liraya indirilmiş, aylık aidat da 10 lira olarak ayarlanmış bulunmaktadır. O halde çok hayırlı olması gereken bu teşekkülün geçirdiği bu septisemi nedir?

Son hâdiseler

Ankara Tabib Odasının 3 Mart 1957 Pazar günü Kızılay Umumi Merkezi konferans salonunda yaptığı yeni seçim de dikkatle gözden geçirilmeğe değer. Bu seçim başından sonuna kadar anormal bir hava içinde yapılmıştır. Azanın yarısı kapı dışında kalmış, hoparlör tertibatı da olmadığından müzakereleri takip etmek imkânından mahrum bırakılmıştır. Henüz Tabib Odasına kayıtlı omıyan birçok meslektaş kanunun sarih hükümlerine rağmen secime iştirak ettirilmiş, seçimin sonunda iştirak edan aza adedinden çok pusla tesbit edilmiştir.

Türk Tabibleri Birliği kanununun 21 inci maddesi gereğince idare kuruluna seçilenlerin yurt içinde en az beş yıl meslekte çalışmış olmaları şart iken idare kuruluna bundan da genç arkadaşlar getirilmiştir. Yine aynı kanunun 32 inci maddesinde "haysiyet divanına seçileceklerin yurt içinde en az on yıl meslekte çalışmış olmaları lâzımdır. Ancak bu vasıfta kimse bulunamazsa, o zaman haysiyet divanına yurt içinde, meslekte beş yıl çalışmış olan meslekdaşlar se-

çilebilir" denilmektedir. Haysiyet divanı seçilirken buna da dikkat edilmemiştir. Nihayet dilekler de dinlenmeden toplantı dağılmıştır. Hakikaten büyük bir ekseriyetle iş başına bir idare kurulu getirilmiştir. Fakat sağladığı üstün ekseriyete rağmen bu idare kurulu bir hafta dahi hizmet etmeden feshedilmiş veya istifaya mecbur bırakılmıştır. Yani iki yıl hekimlerin mukadderatına hükmetmesi gereken bir idare kurulu daha dünyaya gözlerini açar açmaz septisemiye uğramış, genç ve dinç meslekdaşlardan müteşekkil olduğu haide hastalanmış ve çökmüştür. Bunu o arkadaşların başarısızlıklarında değil secimin sevkü idaresinde, seçimin anormalliğinde aramak lâzımdır. Bu yüzdendir ki. Vilâyet, Sağlık Bakanlığı, Merkez Konseyi gibi birbirinden ayrı fonksiyonları olan birçok teşekküller bu masum yavrunun başında toplanmış, defin merasiminde bulunmuş, huzurunda baş eğip el bağlamıştır. Teşekkülünün hemen arkasından bütün ilgili makamların müdâhalesine uğrayan bir kuruldan hekimlik ailesine yararlı olmak beklenemezdi. Yavru idare kurulu bu yüzden intihar etmek zorunda kaldı ve fikrimize göre en doğru, en merdane hareketi de bu suretle yaptı. Ankara Tabib Odası seçimlerinin bu şekilde bitmesinde, aidatım ödemeden ve odaya kayıt olmadan veya henüz talebeyken seçime katılanların vebali olduğu gibi, yalnız senede bir defa sırf istediklerini muvaffak edebilmek için bu gibi toplantılara katılarak, gürültü yaratan, yuha çekenlerin de bir suçu olsa gerektir. Hâdiseyi bir gençlik -ihtiyarlık meselesi haline getirenlerin de gizli maksatlarından şüphe etmek lâzımdır. Arkadan kulaklarımıza kadar ulaşan "Profesör saltanatım yıkacağız" teraneleri de hiç makbul değildir. Bir memlekette gençler, toylar, tecrübesizler bulundukça orada hocalar, yaşlılar, güngörmüşler de olacaktır. Biz Amerikadaki muadil teşekküllerin ulaştıkları merhaleleri göz önüne alarak genç veya ihtiyar, fakat çalışacak, liyakatli ve üstün insanları bulmalı ve seçmeliyiz. Bundan evvelki idare kurulu bu vasıfta insanlardan müteşekkildi. Gene o ayarda bir kurul seçmek dâvalarımızın başarıya ulaşması için biricik çaredir. Üst tarafı demagojidir.

Dr. E.E.

KİTAPLAR

GOL KRALI SAİT HOPSAİT

(Aziz Nesin'in mizahi romanı. Düşün yayınevi, Mizah serisi No. 2. Gül matbaası, İstanbul - 1957. 127 sayfa, 250 kuruş)

Akbabanın mizah yayınlarından sonra bu tip kitapların tuttuğunu gören Babıâlîli naşirler seri halinde mizahi eserler çıkarmaya başladılar. Millet bu kitapları -bilhassa iyi yazılmış olanları- hakikaten kapılıyordu. XX. Asrın ortasında öyle asık suratlı bir dünyada yaşanıyor ki, bir nebze gülme, bir dakikalık tebessüm insanoğlu için, önüne geçilmez bir ihtiyaç halini alıyor. Günlük olaylar, gerek iç politikasında, gerek dış politikasında, gerek aile içinde, gerek iş hayatında öylesine bıkkınlık verecek, öylesine insanları canından bezdirecek bir hava içinde cereyan edip gidiyor ki insanoğlu ister istemez ou çemberi kırıp bunun dışına çıkmak istiyor. Asrımızın salgın hastalığı can sıkıntısı ve bedbinlik içinde boğulmak üzere olanlar hemen birer cankurtaran simidine benzeyen mizahi kitaplara sarılıyorlar. Otobüste, vapurda, trende, park kanapesinde oturanlara bakın, çoğunun elinde bu tipten bir kitap göreceksiniz.

İktisat ilmi ile. yakından uzaktan alâkası olanlar bilirler. Arz ve talep kanunları diye bir takım kanunlar vardır. Mizahî eserlerin neşrinde de bu kanunlar hemen kendini gösterdi. Talep fazlalaşınca bu tip kitapların piyasaya arzı da çoğaldı. Ama bu arada iktisadi kanunların yanıbaşında naşirlerin fazla kazanma hırsları da şahlandı. Evvelâ bir liralık cep kitapları halinde neşre başlanan bu kitaplar sonra sonra iki, iki buçuk liraya kadar yükseldi, ihtimal, aradan biraz daha zaman geçince bu kitaplar boyca aynı kaldıkları halde fiatça yanına yanaşılmaz şeyler olacaklar. "Gol Kralı Sait Hopsait", bu neviden ' bir kitap.. Yazarı da Aziz Nesin.. Azla Nesinin velût bir mizahçı olduğu şüphesiz. Zira hemen her ay bir kitabı piyasaya çıkıyor. "Gol Kralı Sait Hopsait'te yazar, küçük mizahi hikâyeler yerine büyükçe bir hikâye, daha doğrusu mizahî bir roman kaleme almış. Hem de teali bir roman.. Cemiyetimizin yaygın bir derdine, futbol hastalığına dokunuyor. Dokunuyor, yumuşak bir tabir. Aslında Aziz Nesin eline aldığı kalemi bir neşter gibi kullanıyor. Yarayı karşısındakine hiç acı duyurmadan, güle oynaya deşip atıyor. "Gol Kralı Sait Hopsait'i okurken havaî bir okuyucu iseniz, satırların altında yatan manadan çok mevzuun akıcılığına kapılıp gitmek itiyadında iseniz bu kitabı bir orta oyunu seyreder gibi rahatlıkla okuyabilirsiniz.

Romanın mevzuuna gelince, Hasip Ferferîk ile Mehcure Ferferik'in kızı Sevim Ferferik - sosyetedeki adıyla Kerkenez Sevim - spora değil ama sporculara pek düşkündür. Sporun çeşitli kollarında çalışanları tecrühe ettikten sonra futbolcularda karar kılmıştır. Kerkenez Sevim'in düşüp kalkmadığı futbolcu yoktur. Bilhaâsa İstanbulun as iki takımı arasında mekik dokuyan Sevim, âdeta her iki takımın da maskotudur. Tozkoparan ve Hacet baba adındaki iki rakip takım arasındaki oyuncu , alışverişleri, danışıklı döğüşler hep Sevim'in yatağında halledilir. Sevimlerin evi adeta bir futbolcu kampına dönmüştür. Sevim futbolcuların içinde en çok Tozkoparan takımından Duvar Ahmet namıyla maruf futbol yıldızına bağlıdır. Duvar Ahmet takımın kaptanıdır ve bek oynar. Futbolun bütün hilelerini bilir. Gazetelerin arka sayfaları hep onun resimleriyle süslüdür. Duvar Ahmed'i yedisinden yetmişine herkes tanır. Gene gazetelerin dedikodu sütunlarında baş yeri Duvar Ahmetle Kerkenez Sevim'in maceraları alır. Ancak Sevim'in bazı maceraları kendisine, bilhassa ailesine biraz tuzluya mal olmaktadır. Sevim evli olmadığı halde zaman zaman anne olmak tehlikesi geçirmektedir. Sevimin annesi ve babası kızlarım evlendirmeye karar verirler. Sevim kendisinin sporcu kolleksiyonu yapmasına karışmıyacak bir enayi koca aramağa çıkar. Derken, tam aradığı tipte bilini bulur. Bu Sait Sanoğlu adında Pariste yüksek matematik tahsil etmiş bir paşazadedir. Muharrir kitabında Sait Sanoğlunu şöyle tarif etmiş:

"Belki içinizde Sait Sanoğlunu tanımayanlar vardır, diye, onu biraz anlatalım. Adı her nekadar Sarıoğlu ise de, onun saçları, sakata, kaşı, bıyığı, yani vücudundaki bütün kıllar platin beyazıdır. Kirpikleri de bembeyaz olduğu için, çipil çipil mavi gözleri, en hafif aydınlıktan kamaşır. Bu yüzden gözünde duman rengi bit gözlük vardır. BU duman rengi gözlüğü takmadığı zaman, annesi ile bir ineği bir birinden ayırt edemez ve önünde birşey yokmuş gibi yürürken duvara çarpar. Boyu bir metre seksen-iki santimse de ağırlığı 57 kilo Olduğundan daha da uzun görünür. Teninin rengi kireç gibi bembeyazdır. 26 yaşındadır".

İşte bu tiplerin en katan çizgilerle belirtildiği bu romanda yer yer sosyete, yer yer idareciler, fakat umumiyetle profesyonel futbolcular ve klüpler başarıyla hicvedilmektedir-Kitap dudaklardan tebessüm eksilmeden okunacak kadar akıcı ve nükteli.. Yalnız kitabı satıcıdan alırken yüzlerde uzanan ilk tebessümün biraz acı olacağım şimdiden haber vermek icabediyor. Zira üçüncü hamur kağıda basılan bu 127 sayfalık küçük, kitabı almak için 250 kuruş ödemeniz lâzım,..

El Sanatları

Hamiye Çolakoğlu
Mutfağa giren zevk

Hediye mağazası

Kalabalık bir kadın grubu Ankarada, Lozan meydanı civarındaki Adil Hanın üç kat merdivenini tırmandılar, "fer forje"den yapılmış şık bir kapıdan içeriye girdiler. Burası mağazadan ziyade sevimli şekilde döşenmiş bir ev odasını hatırlatıyordu. "Cicim"*le* kaplanmış rahat bîr kanape, demir ayaklı bir hasır sehpa, pencere içlerindeki tek tük bakır vazolara, yerleştirilmiş yapma sonbahar yaprakları, duvarlardaki Türk motifleriyle işlenmiş tabaklar, mavi boncuklu duvar şamdanları ve pırıl pırıl vitrinlere zevkle yerleştirilmiş el işleri, biblolar, gümüşler derhal insanın gönlünü çalıyordu. Kapıdan içeriye giren hanımlar bu güzel şeylere bir an zevkle baktılar, sonra kasa vazifesi gören zarif bir masada oturan genç kadına: "Hediyelik birşeyler arıyoruz" , dediler. Genç kadın yerinden kalktı, vitrinlere doğru yürüdü. Adil Handaki bu şirin mağaza Türk Elişlerini Tanıtma Derneğinin satış yeriydi. Bu dernekte gönüllü olarak çalışan hanımlar sıra ile hergün gelip satış yapıyorlardı. Mağazayı bir defa ziyaret eden bir daha kendisini onun cazibesinden kurtaramıyor ve sık sık Adil Hanın merdivenlerini tırmanmayı göze alıyordu. Bilhassa hediyelik Bir şey ariyan kimseler için Adil Handaki satış yeri bir can kurtaran olmuştu. Orada sanat ve zevk, pratik ve kullanışlı eşyaya tatbik edilmişti. Ne hediye alacağını bilemiyenler orada derhal karar verebiliyorlardı. Zira her zevke, her ihtiyaca ve her keseye uygun bir şeyler bulmak mümkün, oluyordu.

Yenilikler

Gönüllü satıcı hanım vitrinlerden minimini tahta takunyalar çıkardı. Bunlar telkari gümüşle işlenmişti ye fiatı 17.25 liraydı. Leylâ Gencer seyahate çıkarken bunlardan bir çift satın almıştı. Zaten şöhretli sopranomuz sık sık Türk El Sanatları Derneğine uğrar ve gittiği uzak memleketlerde Türk sanatını bu cepheden de tanıtmağa çalışırdı.

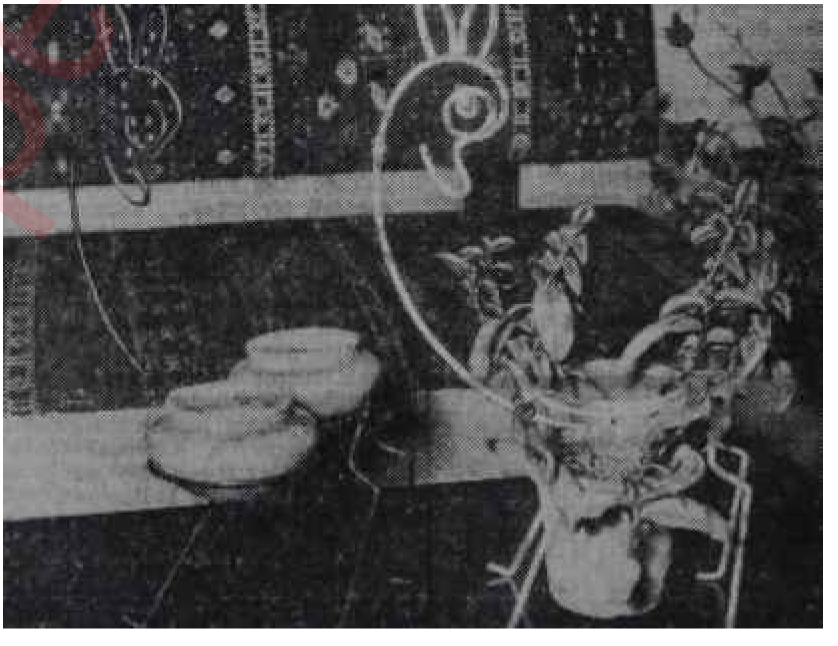
İşte bu küçük takunyalar, Türk motifleriyle işlenerek hazırlanmış şifon eşarplar, çok ucuz denilebilecek fiatlarla satılan gümüş kolyeler, ince zarif kokteyl peçeteleri, çevre ile yapılmış şık bir albüm, bir takvim, mavi boncuklu şamdanlar bir yabancıya verilebilecek en güzel hediyelerdi. 14 liraya satılan "gümüş taç "a gelince Anadolu kızlarının başından Ankaraya gelen bu çok ince zarif ziynet eşyası modern saçlar için biçilmiş kaftandı. "Bir gece başı"nda bu gümüş taç, taşlı Avrupa taçlarından çok daha «lâka çekici olabiliyordu.

Türk El Sanatlarını Tanıtma Derneğinde, bir genç kızı tatmin edecek daha ne çok hediyeler vardı: 460 kuruşa satılan yün terlikler hakikaten sudan ucuzdu. Her desenin adı bu desenin bir hususiyetini ifade ediyordu ve evde pantalon altına giymek için hem pratik, hem çıktı. Çok cazip renklerle boyanarak hazırlanmış uzan tahta kolyeler muhakkak ki bu yaz herkeste görülmiyecekti. Çünkü el işi idi ve çok tekrarlanmamıştı. Mardinin ipek kaytanı üniversiteli genç kızın kolunda ne şık bir saat kayışı olurdu ve muhayyelesi zengin olan genç kız bu "ipek kaytan"ı ne güzel yerlerde garnitür olarak kullanabilirdi!. Mavi çizgili, kareli Rize keteni bu yaz gene moda olan şömizye elbise için biçilmiş kaftandı. Fakat asıl çok ucuza satılan kalın Rize keteni bu yaz çok alâka çekecek ve piyasada bulunmayan, en meşhur Avrupa ketenlerinin yerini kolayca tutacaktı.

Çarşıya pazara çok giden fâal bir ev kadınına yapılabilecek en güzel hediye ucuz kolonlar ve domuz derisi ile yapılmış hakikaten şık ve pratik çantalardı. Bu çantaların fermuara küçük valiz şeklinde olanları ise seyahate çıkanları hakikaten sevindirebilirdi.

Ramazan yaklaşıyordu. El tezgâhlarında yapılmış pamuk seccadeler namaz kılan her büyüğü ne kadar mesut edilebilirdi. Bu renkli seccadeler 9-12 lira arasında satılıyordu.

Yeni evliler için, yeni eve taşınanlar, ev alanlar ve ev eşyasını sevenler için mağaza bitmek tükenmek bilmez bir hazineydi. Evvelâ orada Anadolulunun en güzel, en nadide kilimlerini bulmak mümkündü. Sanat Sevenler Klübünün meşhur Kuşlu Kiliminin bir eşi de mağazada satılıyordu. Zaten bu Kuşlu Kilim, Kayserinin bir hususiyetiydi. Senelerdir hiç değiştirilmeden aynı ölçüde aynı desende çalışan tezgâhlar vardı. Kilimlerden sonra göz alan ucuz hediyelikler, Antakyanın dekoratif hasırlarıydı. Çıplak bir duvarı böyle renkli bir hasır ne güzel süsleyebilir, bir portmantonun altım ne cazip bir şekilde doldu-

Ev içinde yenilik: Demir eşekler
Saksı da taşıyorlar, tabak da..

Nikelle süslenen bakırlar
Hediyelik

rabilirdi. Bir ev kadını bu sepetleri daha da hoş şekillerde kullanabilirdi. Müzik seven bir dost renkli "saz"ları Orta Anadolunun küçük "cura"larını ne kadar sevinçle karşılayabilirdi!

Modern döşenmiş bir evde Türk El Sanatları Derneğinin küçük "sıpaları muhakkak ki çok sükse yapardı. Bu sıpalar demir çubuktan yapılmıştı. Heybelerinde birer tabla, seramikten birer küçük çiçeklik taşıyorlardı. Fiatları ise 25,5 Aradan ibaretti.

Hediye alacak hanımlar karar vermekte hiç zorluk çekmediler: En çok sükse yapan şey, "demir çubuk'la imal edilmiş bardak taşıyacaklardı. Paşahahçe Cam Fabrikasının güzel bardaklanyla doldurulan bu zarif bardak tepsileri ile insan koşa koşa dahi servis yapabilirdi ve sofrayı toplarken bardakları iç içe koyup kırmak tehlikesi artık ortadan kalkmıştı. Az gayret sarf ederek çok iş yapmak isteyen, zamanı az ve işi çok olan, yenilikleri seven bir ev kadını için bundan zevkli bir hediye tasavvur edilemezdi.

Hanımların en çok hoşuna giden bir başka şey de 280 kuruşa satılan savatlı gümüş yüksükler olmuştu. Bunlardan herkes kendisine bir tane 'aldı. Zaten âdetti; mağazaya hediye almak üzere gelenler kendilerine de bir hediye almadan çıkamazdılar.

Yeni çalışmalar

Dernek üyeleri sık sık Anadolu da seyahatlere çıkıyor, alâka çekici el işlerini numune olarak topluyor, bazan bunları aynen, bazan da zamanın ihtiyaçlarına uydurarak tekrar ettiriyorlardı. Böylece Türk El Sanatları ihya ediliyor, muhite tanıtılıyordu. Fakat Dernek bu arada çok daha mühim bir iş de başarmıştı: Birçok sanatkârlar eski sanatlarımızı modernleştirmek, eskinin üzerinde yeni şeyler yapmak yolunda yürüyorlardı. Bu imkânı bulmuşlar, teşvik görmüşlerdi. Derneğin ressamı olan Hamiye Çolakoğlu asırdide Türk bakırcılığı üzerinde çok enteresan çalışmalar yapmış ve bakırı yepyeni bir şekilde işlemişti. Böylece bakır üzerine nikelle çalışmış, tepsiler, masalar, dekoratif, nette renkli duvar tabakları yapmıştı. Mesai arkadaşı Anadoludan gelmiş olan çok eski bir bakırcıydı ve böylece Anadolunun elsanatı ile modern sanat birleşmiş oluyordu. Çolakoğlu: "—Bakırı çok yerde kullanabiliriz, diyordu. Nikelle beraber çalışılınca onun kullanış yeri de çok tartar. Onu günlük ihtiyaç eşyalarımızın imalâtında kılınabilecek kadar harcıyabiliriz.. Meselâ piyasada bulunmayan çay tabağı yapabilir, bir ihtiyacı karşılarız".

Hamiye Çolakoğlu, dur sanatkârın dalma bir şeyler yaratmak mecburiyetinde olduğunu, eskiyi kopye ve taklitte iktifa edemiyeceğini söylüyordu. Eskiyi tanımak, bilmek, ondan ilham almak, onu kıymetlendirmek, fakat daima ona bir şey ilâve etmek lâzımdı.. Madem ki sanat bir devrin hissiyatını ifade etmekle mükellefti, eski devrin sanatkârından çok başka tesirler altında olan bu devrin sanatkârı eskiyi aynen kopya edemezdi. İşte Çolakoğlunun satış mağazasındaki tepsi ve tabaklar -bu bakımdan da alâka çekiciydi. Çünkü eski bakır, yeni bir ruh taşıyordu.

Aşk Hakkında...

Jale CANDAN

Tanrının insanlara bahşettiği en büyük şey, muhakkak ki sevmek kabiliyetidir. İnsanoğlu sevmesini bilmeseydi bugünkü medeniyeti kuramaz ve bir tahrip makinesi olmaktan ileri gidemezdi.

Sevgi, bazan insanı en şiddetli şeklile sarar. O zaman buna aşk deriz. Aşk insana adeta insanlığın fevkinde bir kudret, bir nevi yaratma gücü kazandırır.

Çocuk, bir aşk mahsulüdür. Asırların kıymetten düşüremediği büyük sanat'eserleri aşkla yapılan eserlerdir. İcat edilen bir makine, keşfedilen bir ilaç, cemiyeti saadete kavuşturmak maksadiyle kurulan yeni nizamlar, bu yolda girişilen bitip tükenmek bilmez mücadeleler 'hep büyük aşkların mahsulüdür.

Kısacası aşk, hakikaten güzel şeydir. Ancak çeşit çeşit sevgi, çeşit çeşit aşk vardır. Hepsinin zamanında hissedilmesi, hepsinin zamanında hükmünü sürmesi ferdin saadeti kadar, cemiyetin nizamı için de şarttır.

Çocuk beşiğinde, kendisin© doğru uzanan şefkatli kimseye, annesi olduğuna idrak etmeden çok evvel aşkla bağlanır; eline verilen renkli oyuncağı da adeta aşkla sever. Bütün bunlar onun için birer hayat sembolüdür. Bedeni ve ruhi inkişafını yapabilmesi için onun etrafındaki nisanları ve eşyaları sevmesi lazımdır. Fakat bir an gelecektir ki çocuk, etrafında sevmeye alıştığı şeylerden başka şeyler arıyacak, başka şeyler sevecektir ve yeni aşklar eskilerinin yerini alacaktır. Meselâ yetişine çağındayken makabil cinse karşı alaka duyacak ve büyük aşkı buluncaya kadar hissi sahada birçok buhranlar geçinecektir. Bu hissi buhranların izdivaçtan evvel geçirilmesi ve isabetli bir izdivaçla nihayet bulması elbette şayan arzudur. İzdivaç hayalında aşk normal bir sevgiye inkılap edince, erkeğin de kadının da hayatlarım yepyeni aşklarla doldurmaları lazımdır: Çocuk aşkı, ev sevgisi, müşterek gayeler aile saadetinin devamı ve gene ferdin ruhî inkişafı için şarttır. Yoksa erkek olsun, kadın olsun izdivaç hayatında yalnızca devamlı bir flört acıyacak olurlarsa sukutu hayal muhakkaktır. Birçok bedbahtlıkların, tatminsizliklerin ve yanlış hareketlerin meşgalesizlikten doğduğu bir hakikattir.

Hayatta öyle bir devir vardır ki insan artık saadeti almaktan ziyade vermekte aramalıdır. Bu olgunluk çağını elde etmek zannedildiği gibi yaşın ilerlemesi ile değil, ancak her yaşın icap ettirdiği şeyleri zamanında yapmak, her sevgiyi zamanında yaşamakla kabildir. Böylece bencil ihtiyaçlarını tatmin etmiş oolan, bir kimse artık kendisini başka bir büyük aşka, cemiyet aşkına kolayca terkedebilecektir ve cemiyet için çalışmağa, faydalı olmağa gayret ederken en çok kendi kendini tatmin edecektir.

Meslekler

İlk kadın subay

Teğmen Ülkü Sema Aran kaputunu ve kasketim çıkardı, sivil arkadaşlarına gülümsiyerek baktı- ve :

"— Evet, dedi. onbeş gündür subayım.. Hem subay, hem doktorum; çok da mesudum!."

Sivil arkadaşları - çünkü artık kürk yıllık subaylar gibi arkadaşlarım at-

Dr. Ülkü Sema Aran
Hayırlı olsun, teğmenim!.

vil ve asker diye ikiye ayırmıştı - onun kaputunu evirip çevirdiler, kasketini başlarına geçirdiler:

"— Bunlar senin için çok fazla ağır değil mi?" diye sordular.

Teğmen Aran ciddiyetle: "Hayır" dedi. Kaputunu, kasketini itina ile kaldırdı.

Ufak tefek, kumral, seki bakışlı bir kızdı ve pırıl pırıl üniforması ile iftihar ettiği her halinden belliydi. Birkaç gün sonra Erzuruma annesi ve babasının yanına hareket edecek, tatilini onların yaranda geçirecekti. Bir Veteriner albayı olan babasının karşısına ordunun ilk kadın subayı olarak çakmak Ülkü Semayı hem çok sevindiriyor, hem de çok heyecanlandırıyordu. Fakat son günlerde artık heyecana alışmıştı. Bir gün birdenbire ona "tamam imtihanlar bitti, doktor çıktın" demişlerdi.. Birgün evvel talebe birgün sonra doktor olmak kolay alışılır şey değildi. Ama Ülkü Sema bununla da kalmamıştı ki... Aynı zamanda ordunun ilk kadın subayı olmuştu!.

İşte Ülkü Sema Aran Askerî Tıbbiye müdürü Albay Remzi Ülgerin odasına bu heyecanlar içinde koşmuş ve hakikaten subay ve doktor olup olmadığını sormuştu.

Albay Remzi Ülger talebelerinin bir "baba"siydi.

Ülkü Semayı gülerek karşılamış:

"— Evet Teğmen Ülkü Sema Aran, demişti, sen artık hem doktor, hem de subay oldun!." Çok geçmeden, Teğmen Ülkü Sema Aran kendisini Temsil Bürosu, mensupları ile gazetecilerin arasında bulmuştu.. Gazeteciler insana neler ve neler soruyorlardı. Ülkü Sema kah suluyor, kâh kaşlarım hafifçe çatıyordu. Fakat her suale cevap veriyordu. Bir gazetecinin sorduğu tıbbî sual, onu imtihana girmiş gibi terletmişti. Bu, Teğmen Ülkü Sema Aran için imtihanların kolay kolay bitmiyeceğine kuvvetli bir delildi. Hakikaten birkaç saat sonra *teğmen* üniforması ile kendisini Ankara sokaklarında bulan genç doktor, belki en zor imtihanla orada karşılaştığını anladı.. Herkes kendisine bakıyordu ve bazı subaylar ona selâm vermeden geçiveriyorlardı. Belki henüz gözlerine inanamıyorlardı. Bereket versin bu pek nadiren oluyordu. Çünkü Teğmen Ülkü Semayı bundan daha çok müteesir edecek bir hareket tasavvur etmek güçtü..

Onu müteessir eden bir sual de, kıta hizmeti için Anadoluya gidip gitmiyeceğine dair sorulan sualdi.

"— Beni nereye verirlerse oraya sevinçle gideceğim, diyordu. Gayem memlekete ve orduya hizmettir. Anadolunun birçok münevvere ihtiyacı vardır.. Bunu bilenlerdenim.."

Zaten nereye giderse gitsin Ülkü Sema Aran en kıymetli dostlarını kitaplarını da beraber götürecek ve hiçbir zaman yalnız kalmıyacaktı.

Sivil arkadaşları Dr. Teğmen Ülkü Semayı zevkle, âdeta gıpta ederek dinlediler. Konuştuktan sonra onu anlamak o kadar kolay birşeydi ki.. Ülkü Sema Aran en çok sevdiği yolu seçmişti.

Moda

"Flou - Look"

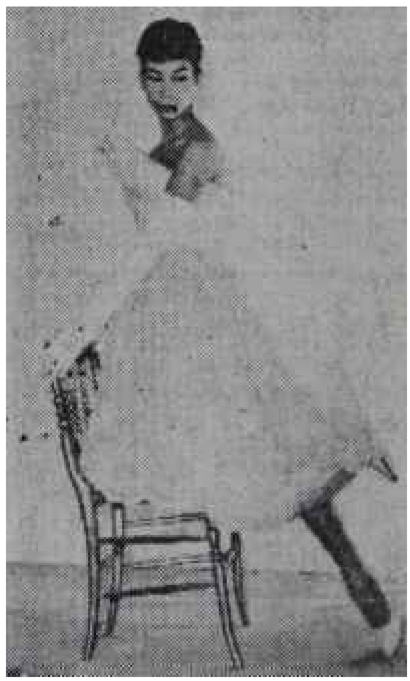
İkinci Dünya Harbini müteakip ortaya atılan "New - Look"tan sonra moda her mevsim, yeni bir hat ismi ile ifade edilmişti. 1957 başında ise, Parisli büyük terziler modanın artık kalıplardan kurtulduğunu, hiçbir hat ismi taşımıyacağnı serbest ve hür olduğunu bildirdiler. **Halbuki** bu serbest ve hür modayı en iyi şekilde ifade edebilen iki kelime mevcuttu ve "Flotf - Look" yani dökük, yumuşak görünüş kelimesi hakikaten 1957 modasının bütün sırrını ifşa ediyordu.

Cefasız güzellik

Eski bir söz vardır: Güzel olmak için cefa çekmek lâzımdır, ilerler. İşte 1957 modası her şeyden evvel bu eski sözü yalanlıyordu. Bir kadın cefaya katlanmadan da güzel olabilir, hem de daha güzel olabilirdi. **1957** modasına göre giyinmiş bir kadın artık istediği gibi koşup, istediği gibi sıçrıyabilirdi. İsterse en şık elbisesi ile ayağını altına alıp kanapeye oturur, rahat rahat merdivenleri tırmanabilirdi. Hatta isterse en şık elbisesi ile bisiklete binip pedal bile çevirebilir ve ciğerlerinin bütün genişliği ile rahatça nefes de alabilirdi. Bir ziyafet sofrasında artık çatalının ucu ile yemek yemek mecburiyetinde değildi, sandalyelerin ucuna ilişerek oturmaktan da kurtulmuştu. Çünkü vücudunu muayyen yerlerinden boğulmuş sucuğa benzeten çok fazla dar, çok fazla sıkı, kalıplı, balinalı, grogrenli, sert astarlı elbiseler, fazla sıkı korsalar giymekten artık kurtulmuştu.

1957 modasına uyarak giyinen bir kadının kocası da bir hayli yükten kurtulmuştu.. Gece bir yere çıkarken artık saatler saati karısının giyinmesini beklemiyecek, fermuar kapamak, kopçaları birbirine ulaştırabilmek için terler dökmiyecektir.

Balanciage'ın "Flou-Look'a uygun iki modeli
Sucuğa benzememek hürriyeti

Puanlı bahar elbisesi
Kelebek hafifliği

1957 senesinde kadın rahat, hareketli, tabiî ve hürdü.

Bir tehlike

Fakat bu rahatlık hiçbir zaman kendini bırakmak veya imtizamsızlık demek değildi.. Bilakis 1957 senesinde kadın, herzamandan daha fazla, kendisine bakmak ve açıkta bırakacağı ense kökünden ince uzun iskarpinlerinin burnuna kadar, itinalı olmak mecburiyetindeydi. Çünkü bu vücuda oturmayan rahat ve biraz babayani elbiseler içinde kadın kolayca itinasız ve bakımsız hissi uyandırabilirdi. Bu da 1957 modasının tehlikeli tarafıydı.

Yeni kumaşlar

Yeni kumaşların hususiyetini anlayabilmek için onlara dokunmak lazımdı. Bu kumaşlar ele gayet yumuşak, hafif geliyordu. Eskinin "krep dö şin" leri, yünlü krepleri, krep romenleri, muslinleri hep piyasaya dökülmüştü. Yünlüler ışığı ve havayı geçirmek ister gibi, geniş mesamatlı idi.

Siluet

En mühimi, yeni modanın kadına verdiği yeni siluet idi. Akıcı elbiseler kadının vücuduna harekât veriyordu. Beldeki kemer var ile yok arasında hiç beli sıkmadan, gevşek şekil* de bağlanmıştı. Beden kısmı da tam vücuda oturuyor, hatlar ancak hareket halinde meydana çıkıyordu. Bitekler düz hatlı olarak, fakat hareket serbestisini mümkün kılan pliler, büzgüler, penslerle ve pli-kaşelerler rahatlığı temin edecek şekilde hazırlanmıştı. Bir pertavsızla bakılacak olduğu takdirde omuzların tabit şekilde düşük olarak genişlediği, dekoltelerin yandan, önden ve arkadan çekilmek suretiyle açıldığı görülüyordu. Bu yaka açıklığı tayyör ve mantolarda dahi nazarı dikkati celbediyordu. Bel her kadının kendi ölçülerine göre kendisine en yakışan yere konmuştu. Ama sırtta daima biraz uzuyordu. En can alıcı nokta bacakların uzun gösterilmesiydi. Zaten hafif ve yumuşak kumaşlar, hareketleri gösteren yumuşak biçimler hep kadın adım atarken bacakların hissedilmesi prensibi üzerine düşünülmüştü.

Etek boyu

1957 mevsim başı modası etek boyunu da tamamiyle hür ve serbest bırakmıştı. Balenciage gibi tanınmış bir terzi bazı modellerin eteklerini diz kapaklarına kadar kısaltmıştı. Buna mukabil Dior, bazı akşam elbiselerini ayak bileklerine kadar uzatmıştı. Etek boyunda, elbisenin biçimi kadar günün saati, elbiseyi giyenin tipi de rol oynamaktaydı.

Renkler

Hürriyeti seçen bir modanın renk hususunda kadınları tamamiyle serbest bırakacağı aşikârdı. 1957 renk modası için de birşeyler söylemek pek âlâ mümkündü. Çünkü hangi renk moda olursa olsun hususiyeti parlaklığıydı ve bütün renkler göz alıcı bir vasıf taşımaktaydılar. Beyaz her zamanki beyaz değildi ve hakiki beyazın yanında kum rengine, krem rengine bakan beyazlar da gözleri kamaştırmaktaydı. Mandarin rengi sarı, koray rengi bilhassa nazarı dikkati celbetmekteydi. Akşam için siyah, hakiki ve koyu bir siyah gene mevcuttu. Fakat daima bir noktada beyazla karıştırılmıştı,

Teferruat ve buluşlar

Modayı yapan şey umumi hatlar ve siluet, kumaşlar ve renkler olduğu kadar da teferruattı. Her senenin bir teferruat modası vardı ve kadınların, modadan en zevkle aldıkları, en çok tatbik ettikleri bu teferruattı.

Bu yaz elbiseyle aynı kumaştan yapılmış sokak mantoları çok moda olâoak ve "tweed"i, "piye dö pul"u taklit eden ince yazlık kumaşlar bu şekilde kullanılarak herzaman giyilmeğe müsait bir şekle sokulacaktı. Erkek gömleği biçiminden ilham alan şömizye elbiseler daha ziyade tamamiyle kadınlara has ince kumaşlardan yapılacak ve sırt kısımları kabartılmış şekilde biçilen bu elbiseler. en ağır yerlere giy ile bilecekti. Şantug rob-mantolar, yaz için en mazbut sokak kıyafeti namzetiydi. Dans elbiselerinde üstüste gelen şeffaf kumaşlarla renk oyunları vücuda getirilecekti.

Bahar kıyafetleriyle şapka giyinmek şarttı. Sıra sıra inciler, parlak kolyeler de yeni modanın hususiyetleriydi. Bahar kıyafetlerinde beyaz teferruat herşeye hakimdi. Meselâ rob-mantoların ve tayyörlerin içinden büyük beyaz yakalar çıkarılmış, eskisi gibi bluzlara, jabolara ehemmiyet verilmişti. Biçok tayyör kolları kısaca kesilmişti ve beyaz kolalı kolluklar rahat rahat görünürken bu teferruat kadına net, temiz ve hoş bir hal vermişti. Her türlü düğme artık bir ihtiyaç savmak için değil, süs Olarak kullanılıyordu. Sedefi, tahtası, kemiği veya metali bazı kıyafetlerin yegâne süsüydü.. Fiyonklar gene devam ediyor ve bazan en anlaşılmaz bir modelin kilit noktasını teşkil ediyordu.

Tombullara müjde

Flou - Look modasının en büyük sürprizlerinden biri çok fazla ince olmayan kadınlara verdiği avantajdil Şişmanlık elbette mevzuubahis değildi. Fakat 1957 modası tombulluğa mubah kılıyor; hatta hoş gösteriyordu. On senetten beri ilk defa, kilolarından şikâyet edenler, kilo almak isteyenlere bazı tavsiyelerde bulunabileceklerdi. Çünkü bu yumuşak görünüş modası dolgun şekilli kadınları daha çok okşıyacaktı.

Dior, etek boyu ölçüyor
Aman usta, insaf et!.

CEMİYET

Pakistan Cumhuriyetinin kuruluşunun birinci yıldönümü mtinasebebiyle Pakistan Basın Ataşesi Arşaduzzaman ve eşi ataşelik binasında bir kokteyl parti verdiler. Dış politikamızın şark kalesini teşkil eden yeni doğmuş cumhuriyetin bu sevinçli gününe memleketimizin 'bütün vazifeşinas ve münevver ileri gelenlerinin iştiraki gerekirdi; lâkin kokteyl partide böyle bol viskili toplantılarda görülmesi mutad olan simalardan başkasına pek tesadüf edilmedi. Sayın ataşenin sevimli Türk eşi de bu hisse tercüman olarak bir muhabire, "ömrümün en zor gününü geçirdim, üçyüz elli davetli için hazırlandım, ama o kadar kimse gelmedi" dedi.

●

Bazı gazetecilerin Forrestal uçak gemisine davet edilmesine sinirlenen bir istanbul gazetesi Amerikan Haberler Servisine şiddetle çatarak bu işleri idare edenler arasında, "Bir kınlasıca kafa" bulunduğunu "Kendisini beğenmiş ve takdiri kıt" Amerikalı memurların kendi memleketlerine karşı nefret uyandırdıklarını, zaten Amerikan yardımının "devede kulak kabilinden" olduğu v.s... gibi hususları açıkladı. Lakin bütün bunlar doğruysa açığa vurulması için niye bir istiskal hadisesinin vukuunu beklemek icap ettiği meçhul kaldı.

●

Nazari olarak ihtilâfları uzlaştırmak mesleğine mensup bulunan İstanbul avukatları bir türlü aralarında anlaşamadılar. Baronun hadiseli kongresinden sonra yapılan ilk İdare Meclisi toplantısında başkan Orhan Arsal'a sinirlenen iki avukat önlerindeki dosyaları fırlatınca Baro reisi odadan çıktı toplantı yarıda kaldı.

●

Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyetinin bir toplantısında konuşan Başkan Özkan Tikveş verimin düşüklüğünden şikâyet ederek 6 binden fazla mevcudu olan fakülteyi normal müddet içinde bitiren talebe sayısının yılda beş veya onu geçmediğini; buna mukabil sekiz senede mezunların bulunduğunu açıkladı. Bu hal can sıkıcı olmakla beraber, teselli bulması ümidiyle genç başkana son senelerde futbolumuzun kaydettiği terakkiyi hatırlatırız.

Sevimli dansöz Nana, şimdi sihirli danslarım sadece Adana Cezaevinin kadınlar koğuşundaki hayranlarına alkışlatabiliyor. Zira bu haftanın başında Adana'nın bir gazinosunda dans ederken göğüslerini açması "müstehcen" bulunmuş ve mahkemeye verilmiştir. Kadın hâkimin karşısına çıkarılan Nana, dansının müstehcen olmadığını ve müsaade ederlerse numarasını mahkemenin önünde de tekrarlamaya hazır olduğunu söylemiştir. Fakat sevimli dansözün tevkif edilmesinin sebebi bu değildir. Nananın, Adana ahlâk zabıtası komiser muavini Salih Körüklüye vazife başında hakaret ettiği de iddia edilmektedir ve tevkif edilmesinin sebebi budur.

●

Geçen hafta Ankara Golf Klübünde yapılan, tanınmış çocuk doktoru, Sami Ulus'un kızı Fatuş Ulus ile Yüksek Mühendis Ateş Köknar'ın düğününe davetli olanlar çok zevkli dakikalar yaşadılar. Zira Mrs. Boyd adındaki bir amatör dansöz, nice "dansözler kraliçesi "ne taş çıkartacak şark dansları yaptı.

İstanbul'da bir parti yoktur ki Reşit Paşa mevcut olmasın. Bu sebeble kendisine "Kokteyl Paşası" derler. Arada sırada kendisi de bu davetlere mukabele eder. Ender olmakla beraber bu partiler sosyetenin en güzel ve şık hanımlarıyla dolup taşar. Nitekim geçen Cuma gecesi artık memleketine dönmeğe karar veren Itır Yahya şerefine verilen bir davette istanbulun en zarif ve şık hammiarmdan **Muazzez** Dümer, Jale **Egeli,** Şükran Dümer, **Muzaffer** Menteş vardı.

Dansöz Nana
Cezaevinde şenlik!.

Hilton'un bir müddettenberi Suriyelilere bir nevi sığınak vazifesi gördüğünü artık bilmeyen yok. Bu mültecilerin polis kordonlarından sıkılarak aşağıya inip çay içmelerinden istifade eden bir açıkgöz muhabir idama mahkûm Suriyelinin yanma yaklaşıp, "Efendini, idam kararını duyunca ne' hissetmiştiniz?" dedi. Karşısındaki zat sapsarı kesildi, "Anlamıyorum ne dediğinizi" diye cevap verdi. Muhabir hafifçe gülerek, "Beyefendi, günlerce odanızın önünde dolaştık, polisler sizinle görüştürmemek için ellerinden geleni yaptılar. Ancak bir gün sizi uzaktan görebilirdik. Şimdi bu fırsat elime geçmişgen sizi kaçıramam. Lütfen idam kararınızı nasıl karşıladığınızı söyler inişiniz?" dedi. Bu sefer "Suriyeli zat" hiddetten kıp kırmızı kesilerek, "Yeter! diye, bağırdı, **yeter** artık! Demindenberi kim olduğumu öğrenmeden beni kâfi derecede azaba soktunuz. Ne idam kararı! Ben erkek gömlekleri yapan İstanbullu bir fabrikatörüm..."

M U S İ K İ

Sanatkârlar

Kalender virtüöz

Ankaradaki konserinden iki üç saat önce bir gazeteci, Amerikalı kemancı Ruggiero Riccî'ye, İstanbuldaki dinleyicileri hakkında be düşündüğünü sordu. Ünlü viyolonist bir gün önce İstanbulda, Türkiyedeki ilk resitalini vermişti. Cevap suydu: "Nezaket gösterdiler; beni iyi karşıladılar. Fakat neden bu kadar çok bağırdılar acaba?"

Gerçekten Türk dinleyicisi saygılıydı, nazikti. Fakat aynı zamanda sakindi de. Nadir hallerde aşırı taşkınlık gösterirdi. Gazeteci o gece, dinleyicilerin neden bu şekilde hareket ettiklerini anladı. Ricci'nin Büyük Tiyatro salonunda verdiği konser "nadir hallerden" biriydi. Ankaralı dinleyiciler de aynı tepkiyi gösteriyorlardı. Hele resitalin sonlarına doğru balkon dinleyicileri arasında, gırtlaklarını yırtarcasına "bravo" "diye haykıranlar vardı. Sahnedeki sanatkârın, günümüzün en büyük kemancılarından biri olduğuna şüphe yoktu. Gerek tekniği, gerekse derin musikişinaslığıyla, dinleyiciye darbe tesiri yapan bir kemancı..

Son koltuğuna kadar dolu opera salonunda o akşam, Ankaradaki bütün belli başlı profesyonel kemancılar hazır ve nazırdı. Saat tam 9'da Ruggiero Ricci, beraberinde refakat piyanisti Eugenio Bagnoli, olduğu halde kalender, gösterişsiz hareketlerle sahnenin ortasına doğru yürüdü. Çalışı da kalender ve gösterişsizdi.

Hârika çocuk Ricci
Emeklemeden yürüdü

Fakat, konseri açan küçük bir Vivaldi parçasının daha ilk ölçülerinde herkes, büyük bir viyolonisti dinlediğini hissediyordu. Parçalar birbirini takip ettikçe Ricci'nin harikulade bir virtüöz olduğu, müthiş bir tekniğe malik bulunduğu, fakat imkânlarını teşhirciliğin değil, musikinin emrine verdiği anlaşılıyordu. Arada sırada bir iki bozuk ses çıkmasına, bir iki notanın yutulmasına aldırdığı yoktu. Yer yer tekniği -mesela şaşırtıcı bir hız ve eşitlikle icra edilen sol el pizzicato'larında, ya da çift flajole tonlarda- musikiyi unutturan bir 'tesir yapıyordu. Fakat Ricci'nin çalışında asıl dikkat çeken, musikiye gösterdiği, saygıydı. Sanatkârın üstün şahsiyeti bu yolda tecelli ediyordu, Her notasında hayat, her cümlesinde mâna vardı. Çalıp bitirdiği her bölüm bir bütün olarak ortaya çıkıyordu. Beethoven'in "İlkbahar" sonatının gerçi, inandırıcı bir tefsire kavuştuğu iddia olunamazdı. Bu eserde biraz aceleci, oldukça sert ve vurgulu, ikinci muvmanda "molto espressivo çok ifadeli" olmayan, piyanistle anlaşma bakımından oda musikisi muvazenesinin gerçekleşemediği bir icra ortaya eritti. Fakat Bach'ın "Re Minör Partita'sında Ricci'yi büyük sanatkâr yapan vasıflar toplu olarak dinleyiciye sunuldu. Yayı ve telleri üstünde kurduğu şaşmaz kontrol sayesinde eserin polifonik yapısı bütün yüceliğiyle canlanıyordu. Tempoları alışılandan daha hızlıydı ve bölüm tekrarlarını yapmıyordu. Fakat bu tutum sayesinde belki de bu eserin can sıkma ihtimali bertaraf ediliyor, ifadesindeki derinlik ve asalet, bütün tesir kudretiyle dinleyenlere ulaştırılıyordu, öte yanda Bartok'un "Rumen Halk Dansları"nı, birçok kemancının yaptığı gibi lokanta musikisi atmosferi içinde değil, tam bir köylü şivesiyle çalması, Ricci'nin uslûp anlayışının sağlamlığını gösteriyordu. Paganini ve Sarasate'nin parçaları, halkı coşturan gösteriş parçaları olmakla kalmadılar: zengin müzikal ifade kazandılar. Korner bittiğinde, salonu terketmeğe bir türlü yanaşmayan dinleyiciler, sanatçıya 7 tane ek parça çaldırdılar.

Programda, Türkiyede ilk defa olarak çalınan iki eser vardı. Bunlardan ilki, Amerikalı bestekar Gail Kubik'in Sonatin'iydi. Bugün 43 yaşında bulunan Kubik, aynı zamanda viyolonisttir. Sonatin'i, lirik hatlarıyla dikkat çeken, fakat belirli karakteri olmayan, Copland'i ve Milhâud'yu hatırlatan bir musikiydi. Zaten Gail Kubik, herhangi bir Amerikalı bestekâr olmaktan ileri geçmemişti. Öteki eser, Prokofiyef'in Solo Keman Sonatıydı. Bu sathi gösteriş parçası, her şeye rağmen, bestekârın damgasını, şahsiyetini taşıyordu; yazı ustalığına, kemanı çok iyi tanıdığına, iyi bir palyaço gibi dinleyiciyi güldürebilen bir keman sonata, yar

Ruggiero Ricci
Musikiye saygı

zabilecek zekâ ve nükteye malik bulunduğuna delâlet ediyordu.

"Harika"lıktan olgunluğa

Bugün 37 yaşında bulunan Ruggiero Ricci, 25 senedir meslektedir. 1920 yılında San Francisco'da doğan Ruggiero'nun babası, birkaç yıl sonra oğlunda olağanüstü bir istidat keşfetmiş ve onu, ünlü pedagoglardan -Yahudi Menuhin'i yetiştiren- Louıs Persinger'e emanet etmişti. Genç Ricci ilk konserini sekiz yaşındayken San Francisco'da verdi; bir yıl sonra da New York'da Carnegie Hall'da sahneye çıktı. Yıllar geçiyor, yaş ilerliyor, üstelik Ricci'nin "hârika çocuk" luğu sönüp gideceği yerde, "harika musikişinas"lığa, daha doğrusu yerleşmiş, olgunlaşmış musikişinaslığa inkilâp ediyordu.

Kendi hakkında, bilhassa son bir kaç yıl zarfında terakki edip etmemiş olduğuna dair, Ruggiero Ricci şunları söylemektedir:

"Teknik bakımdan ya ilerler, ya da gerilersiniz. Bunu söylemeğe bile lüzumu yoktur. Çalışırsanız, ilerlersiriiz. Ben devamlı olarak çalışıyorum. Mesele bu değil. Kanaatimce, bir kemancının ana üslûba ve verdiği Ses, daha küçük yaşlarda, kendini gösterir. Eğer esas malzemeye malikse, bunu daima muhafaza edecektir. Tabiatiyle duygu bakımından inkişaf ettiğim ve tekniğini kaybetmediğini kabul edersek. Yâni, son iki üç yıl zarfında -hatta son yedi sekiz yıl sarfında- daha iyi bir kemancı olduğuma dair nazariyeleri kabul etmiyorum. On, onbeş, yirmi sene önce yaptığım plâklar vardır. Bugün bunları dinledikçe büyük bir gurur duyuyorum."

S İ N E M A

Sophia Loren
Cazibe bombası

Sophia Loren Hollywood'da

İkinci Dünya Harbinin sonunda Hollywood'un üzüntüsü sadece televizyon rekabeti, katolik sansürü, Amerikan Aleyhtarı Faaliyetleri Tankik Komisyonu, senaryo buhranı gibi memleket içi meselelerden ileri gelmiyordu. Avrupada millî sinemaların büyük bir canlılıkla kalkınmaları Hollywood'un dış pazarlardaki eski üstünlüğünü kaybettirmişti. Bu millî sinemaların başında İtalya geliyordu. Hollywood önce neorealist filmlerin başarısıyla karşılaştı. Bu hadisenin yarattığı şaşkınlığı Prodüktörler Birliğinin Başkanı Mr. Eric Johnston küçümser ifadeler altında -"Neorealizm mi, çok basit. Kameranın önüne kirli bir objektif takıyor', lar"- gizlemeğe çalışmıştı. Bunun ardından daha büyük bir tehlike ortaya çıktı: İtalyan "cinsiyet bombaları".. "Roma Açık Şehir", mevzu kıtlığı, realist' tutum imkânsızlığı içinde çırpınan Hollywood'u nasıl sarsmışsa, Silvano Mangano'nun cinsî cazibesinin ustalıkla kullanıldığı "Acı Pirinç" de, katolik sansürünün "hadım - laştırdığı" Amerikan filmlerinden bıkan seyirciyi o kadar heyecanlandırıyordu. Hollywood'un bu ikinci hâdise karşısındaki tepkisi, Time mecmuasının İtalyan yıldızlarına ayrılan uzunca bir yazısında açığa vuruldu. Yazar İtalyan sinemasını, İtalyan yıldızlarının başarı yahut başarısızlığını bir yana birikiyor yıldızların hususi hayatlarına dair hikâyeler altlatıyor, vücutlarında bazı kusurlar "keşfediyor", sefahat âlemlerine düşkünlüklerinden bahsediyordu. Bu arada İtalyan sinemasının can çekiştiğini belirtmekten de geri kalmıyordu. Bunun üzerine İtalyan mecmuası Oggi, adı geçen yıldızların verdikleri cevapları yayınladı. İtalyan yıldızları hususi hayatlarının ele alınışından dolayı ateş püskürürlerken bir yandan da Hollywood filmlerindeki cinsiyet anlayışıyla alay ediyorlardı. Hollywood ile Cine-Citta arasında bir soğuk harb başlamıştı. Ama Holly--ood taktik değiştirmekte gecikmedi. Önce co-productionlarla Cine-Cltta'ya yerleşmeğe başladı, sonra da İtalyan yıldızlarını Hollywood'a çekmeğe çalıştı. Alida Valli, Maria Piorangeli ile kızkardeşi Maria Alberghetti, Rossana Podesta, Arma Magnani daveti kabul edenler arasındaydı. Soğuk harbi takibeden bu mütarekeden sonra şimdi durumun haki ki bir sulha dönmek üzere olduğu anlaşılıyor; zira cinsiyet bombalarının en meşhurlarından biri olan Sophia Loren'in paramount'la üç yıllık bir mukavele imzaladığı bildirilmektedir. Bu, Hollywood'ta ilk defa çalışacak yabancı bir artiste nadiren yapılan çok avantajlı bir anlaşmadır.

Sophia Loren Amerikalı sinemacıların tamamiyle yabancısı sayılmaz, geçen yıldan beri üç Amerikalı rejisörle beraber çalışıyordu. Ama üç film de İtalyan-Amerikan co-prodpction'u olup hepsi Amerika dışında çevrilmişti. Sophia Loren'in ilk Amerikalı rejisörü Jean Negulesco idi. Negulesco geçen yıl, Yunanistanda "Boy on a Dolphin - Yunus Balığı Sırtındaki Çocuk" filmini çevirirken lâtin tipinde bir artist arıyordu. Aklına ilk gelen Sophia Loren değil onun büyük rakibi Gina Lollobrigida idi. Daha sonra Ava Gardner'i angaje etmeği düşünen rejisör, İtalya'da Sophia Loren'le bir komedi çeviren Charles Boyer'in tavsiyesine uyarak onda karar kıldı. Böylece Yunanistanda Alan Ladd ve Clifton Webb'in yanında rol alan İtalyan dilberi bu filmin tamamlanmasından sonra bu defa İspanya'ya giderek Stanley Kramer'in çevirdiği "The Pride and the Passion-Gurur ve İhtiras" filminde Cary Grant ve Frank Sinatra ile çalıştı. Bu yılın başında da Henry Hatha way'in idaresinde "Legend of the Lost-Kayıplar Efsanesi" filmindeki Arap kızı rolünü oynamak için Lifoyaya gitmişti. Paramount'un teklifini, filmin iç sahnelerini çevirmek üzere Romaya döndüğü vakit aldı.

Önümüzdeki ay Hollywood'a gidecek olan Sophia orada üç film çevirecektir. Bunlardan ilki, tanınmış piyes yazarı Eugene O'Neil'in "Desire Under the Elms-Karaağaçlar Altında" eserinden adapte edilen ve rejisör Delbert Mann'ın çevireceği filmdir. Şimdiye kadarki tecrübeler Hollywood'tan Avrupaya göç eden artistlerin aksine Avrupadan Hollywood'a gidenlerin pek de başarı kazanamadıklarını gösteriyordu. Rossana Podesta, Pierangeli, Alida Valli Hollywood'ta öbür Amerikalı yıldızlardan farklı bir oyun çıkaramamışlardı. Yalnız Anna Magnani "Rose Tattoo-Dövme Gül"de büyük bir başarı kazanmış, üstelik bir de Oscar almıştı. Ama Magnani Hollywobd'tan nefret ettiğini ve oraya ancak "ikinci bir Tennessee "Williams senaryosunun hatırı için" gidebileceğini söylüyordu. Sophia Loren'e gelince, Hollywood'un onu ne hiçim bir kılığa sokacağı şimdiden kestirilemezdi. Her halde bilinen taraf, onun bir Magnani olmadığı idi.

Filmler

"Sonsuz Aşk"

Savaşın arifesinde, yaklaşan büyük felâketin ağırlığı hissedilmeğe başladığı yıllarda Fransız sinemasında bir kötümser filmler salgını başlamıştı. Sosyal ve siyasal emniyetsizlik, istikbale şüphe ile bakan sinemacıların eserlerinde derin izler bırakıyordu. Bu cereyanın en kuvvetli mümessili olan rejisör Marcel Carne, senaryolarını şair Jacques Prevert'in yazdığı "Quais des Brumes-Sisler Rıhtımı" ve "Le Jour se leve-Son Ümit" ile Fransız "kara film"lerinin en kuvvetli iki örneğini vermişti. Cemiyetin dışına itilmiş, buna rağmen orada tutunmağa çalışan asker kaçakları, fahişeler, gangsterlerin hikâyesi şiirle gerçeği birleştiren bir tutumla ele alınıyordu. Ümitle ümitsizliğin, kötülerle iyilerin çarpıştığı çoğu melodramlık mevzular Carne-prevert elinde kuvvetli bir trajedi haline geçmekteydi.

Françoise Arnoul
Hem, güzellik, hem sanat..

Daniel Gelin

Ne çare..

Jean Gabin de bu trajedi kahramanını canlandırmaktaki ustalıgiyle haklı bir şöhret kazanmıştı. Fakat bu filmler belli bir çağın, belli şartların mahsulüydü. Nitekim savaşla birlikte ortadan kayboldu. Savaştan sonra işe ancak bir film, Rene Clement'ın çevirdiği ve yine Gabin'in oynadığı "Au dela des grilles-Firarî Aşık", Carne-Prevert eserlerine yaklaşabildi. Geçen hafta gösterilen "Les Amants de Tage - Sonsuz Aşk" Carne-PreVert'in yarattıkları kendilerine mahsus âlemin soluk ve zayıf bir kopyasıydı. Üstelik, C1ement'in filmindeki mevzuu, küçük farklarla tekrarlıyordu: "Firari Aşık"ta Gabin, bir kıskançlık buhranı sonunda karısını öldürür; "Sonsuz Aşk"ta savaş dönüsü, karısını âşığının kollarında yakalayan Daniel Gelin aynı hareketi tekrarlıyor. Gabin polisten yakasını kurtarmak için italya'ya kaçıyordu, Gelin daha talihli çıkıp beraat ediyor. Ama, o da başına gelenleri unutmak için Portekiz'e gidiyor. Gabin İtalyada Fransız asıllı bir kadınla (İsa -Miranda) sevişiyordu. Gelin bir İngiliz lordundan dul kalan genç Fransıza (Françoise Arnoul) âşık oluyor. Verneuil, Gabin'in arkadaşı küçük kızın yerine "Sonsuz Aşk"ta küçük bir oğlan geçirmeği bile ihmal etmemiş. "Firari Aşık"ta Gabin etrafında polis tarafından kurulup gittikçe daralan ağ nihayet onu sımsıkı yakalar. "Sonsuz Aşk"ta bir Scotlard Yard komserinin (Trevor Howard) kurduğu ağa Françoise Arnoul düşüyor...

Verneuil'ün filmi kopyacılığındaki sadakatle birlikte Rene Clement ve senaryocu Zavattini'nin en büyük hususiyetleri olan büyük müşahede kuvvetine ve sağlam tekniğe erisemiyor. Daniel Gelin, Françoise Arnoul, Trevor Howard'ın usta oyunlarına rağmen "Sonsuz Aşk" ancak "Sisler Rıhtımı", "Son Ümit" yahut "Firari Aşık"ı görmemiş bir seyirciyi oyalayabilir. Fransada, bir Fransız rejisörü tarafından öbür Fransız filmlerinin kopya edilmesi ise başlı başına büyük bir cesaret meselesidir.

"Hint Güneşi"

1947'de İngilizler Hindistandan çekilmek kararını vererek bütün dünyayı, bu arada da birçok İngilizi, hayrette bıraktılar. İngiliz İmparatorluğundaki tasfiye hareketinin ilk ve en mühim adımı olan bu çekiliş kolay olmadı. Zira ortada halledilmesi gereken bir sürü mesele vardı. Bunların en çetrefili de Hindistan nüfusunun en büyük kısmım getiren Hindularla Müslümanlar arasındaki anlaşmazlıktı. Çekilme anı yaklaştıkça iki taraf arasındaki kanlı hâdiseler de artıyordu. Neticede yarımada Hindistan ve Pakistan olarak ikiye taksim edildi. "Hint Güneşi" nin mevzuu Hindistan tarihinin işte bu en civcivli günlerinde geçmektedir. Ama bu kaynaşma George Cukor'un filminde bir tema olarak değil sadece bir heyecan unsuru, hareketli bir dekor olarak kullanılıyor. Üstelik ortada Hindu-Müslüman çatışması diye bir şey yok. Anlaşılan, rejisör, hem Pakistan hükümetinin dış sahneleri çekmesi için kendine verdiği müsaadeye karşılık olarak, hem de iki devlet arasındaki şimdiki nazik durumu göz önünde bulundurarak Hindu-Müslüman çatışmasını bir yana bırakmış. Filmde bunun yerine, Hindistanı e!e geçirmeye çalışan bir avuç komünist tedhişçinin tahrikleri anlatılıyor. Hindistan tarihinin bu ehemmiyetli hâdisesi nasıl tahrife uğruyorsa, İngilizlerin çekilmesiyle istikballerinin ne olacağı kaygısına kapılan melezlerin durumu da üstün körü geçiştiriliyor. Filmin geri kalan kısmı İngiliz ordusunda vazifeli melez Victoria Jones'in (Ava Gardner); kendi gibi melez istasyon şefi Patrick Taylor (Bül Travers), Hintli Ranjit Kasel (Francis Matthews) ve İngiliz albayı Rodney Savage (Stevvart Granger) ile olan aşk maceralarıyla doldurulmaktadır. Cukor, üstelik bu aşk hikâyesini de üstü kapalı bir cinsiyet meselesi haline getiriyor. Film, üç ayrı "cinsî kudret'te erkek arasında bocalayan, sonunda en kudretlisine boyun eğen kararsız bir melez kadının hikâyesi olup çıkıyor. Yerli Ranjit, yarıhadım, effemine bir tip olarak tanıtılıyor, onun karşısında tam aksi kutbu, Avrupalı erkeğin cinsî kudretini temsil eden sert, küstah Savage çıkarılıyor. Melez Patrick Taylor da ikisi arasında ortalama bir cinsiyeti temsil ediyor. Film de böylece kaçınılmaz sonucuna varıyor: İngilizler her ne kadar Hindistanı kaybediyorlarsa da albay Savage, melez Jones'ı elde ediyor.

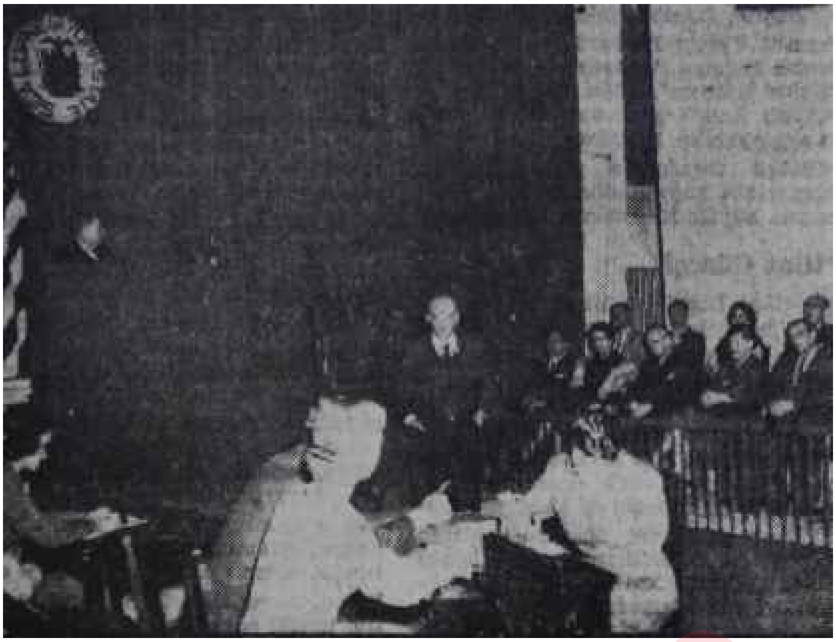
Anlaşılmayan bir cihet, bu cinsiyet dramım çevirmek için Pakistan'a kadar niye zahmet edildiğidir. Başlangıçtaki birkaç topluluk sahnesi, ustalıkla kullanılan yerli müzik ve tabii sesler bu sualin tatmin edici bir cevabı sayılamaz.

Ava Gardner "Hint Güneşi"nde

En kuvvetlinin hakkı

T İ Y A T R O

Ankara Players'in son temsilinden bir sahne
Jüri seyirciler arasından seçildi

Amatörler

Ankara Players

Geçen haftanın sonunda, Cuma gecesi üçüncü Tiyatronun salonunu, ekseriyeti Amerikalılar teşkil eden kalabalık bir seyirci topluluğu doldurmuştu. Yalnız "Ankara Players'in basına ayırdığı locaların hemen tamamen boş olduğu göze çarpıyordu. Seyirciler arasında ise Devlet Tiyatromuzun ne değerli sanatkârlarından, ne de rejisörlerinden bir tekini bile görmeğe imkân yoktu. Şüphesiz ki bu sanatkârlarımızın bir kısmı o gece Devlet Tiyatrosunun diğer sahnelerinde vazifeliydiler. Üçüncü Tiyatroda rolü olan sanatkârlar ise bir tek tatil gecelerini yine tiyatroya hasretmek istememişlerdi. Fakat geri kalan ve bütün sene bir tek piyeste bile vazife almamış olan bir takım sanatkârlar ise herhalde "Ankara Players" den öğrenecekleri hiçbir şeyleri olmadığı kanaatindeydiler. Halbuki sistemli, istiyerek ve severek yapılar, bir çalışmanın amatör bir topluluğu dahi başarıya götürebileceğine şahit olmak elbette faydadan uzak değildi.

O gece "Ankara Players", kuruluşundan bu yana *geçen* üç yıl zarfında Ankaradaki altıncı temsilini veriyordu. Daha önce Küçük Tiyatro ve gene Üçüncü Tiyatro sahnelerine koymuş olduğu "Our Town - Bizim Şehir", "You Can't Take it With You - Beraberinizde Götüremezsiniz" ve "Born Yesterday - Dünkü Çocuk" isimli piyeslerde bilhassa başarı kazanmış ve alâka çekmiş bulunan "Ankara Players" topluluğu bu defa aynı Rand'ın "The Night of January 16 th-16 Ocak Gecesi" isimli eserini seçmişti. Piyesi Galip Kardam sahneye koymuştu. Eserde rol alan amatör oyuncular arasında ise Amerikalılardan başka Beyza Kardam, Mahmut Deva ve Ali Rıza Türkoğulları vardı.

Vak'a New York'da bir ağır ceza mahkemesinde geçiyordu. Üç perdelik piyesin her perdesi ise mahkemenin cereyan ettiği üç günden birini gösteriyordu. Amerikanın büyük bir müessesesinin sahibi olan Faulker'in intiharı- yahut da öldürülmesi - üzerinde savcı ve müdafaa avukatının iddiaları, şahitlerin dinlenmesine sahne olan piyesin en enteresan tarafı şüphesiz eserin bitiş şekliydi. Amerika kanunlarına göre kararı hâkim değil, fakat oniki kişilik bir jüri vermektedir. Jürinin verdiği hükümden sonradır ki hâkim sadece beraat veya ceza kararını tâyin eder. Bu kanunun mahzurlu tarafını göstermek için olacak, Ayn - Rand piyesine iki bitiş şekli hazırlanmış ve eseri ona göre inkişaf ettirmiştir: Savcıya göre Faulkner'in sekreteri ve metresi Karen Andre Faulkner'i öldürmekle suçludur. Dinlenen şahitler ve elde edilen deliller bunu ispat etmektedir. Müdafaa avukatına göre ise Karen Andre masumdur. Faulkner'i asıl karısının babası milyoner John Withfield öldürmüştür. Müdafaa avukatının şahitleri ve delilleri de bunu ispat eder mahiyettedir. Neticede jüri Karen Andre'nin suçsuz olduğuna karar verir. Fakat Hakim jüriyle aynı fikirde olmadığını beyan eder. Piyeste Hâkimin bu sözü üzerine nihayete erer.

Suçlu kimdir? Buna, mahkeme safahatını bastan sona takibeden seyirciler kendilerine göre karar vereceklerdir. Esasen eseri sahneye koyan Galip Kardam da piyesin bu yönünü belirtmek için 12 kişilik jüriyi daha perde açılır açılmaz seyirciler arasından seçerek mahkeme salonuna davet etmiştir. Gene Amerika kanunlarına göre jüri olarak tayin; edilerin kimselerin mahkemede bulunmaları mecburidir. Gelmemeleri cezaya çarpmalarına sebeb olur. Bu, piyesin başlangıcında seyirciler arasında herşeyden bihaber oturan ve rejisörün tâyin ettiği 12 kişi için hoş bir sürpriz teşkil etmiş ve jüri azalarım tanıyanları bir hayli güldürmüştür. Esasen piyesin sonunda jüri üyelerinin Hâkimin tasvip etmediği bir kararı vermiş olmakla beşer yıl hapse mahkûm olmaları da piyesin başladığı gibi hoş bir sürprizle neticelenmesini temin etmiştir.

Piyeste rol alanlar arasında seyircilerin en fazla dikkatini, çekenler Robert A. Lee (Homer Van Fîeet), Dixie Schweisror (Mrs. Hutchins), Ednâ Humbles (Magda Svenson), Micael McNamara (Larry Regan) ve Jackie' Lajwrence (Mimi Flamingo) gibi karakter rollerini canlandıran oyuncu - lardı. Bunlardan başka Elmer Sweeney rolündeki Eddie Thorn, Lee Strasberg'in talebesi ve Amerikada profesyonel bir oyuncu olarak "Ankara Players"in iftiharla seyircilerine takdim ettiği bir aktördür. Eddie Thorn son; defa Amerika ve Fransada -ki Fransadaki temsilde baş kadın rolünü İngrid Bergman oynamıştır- büyük bîr başarı kazanan "Tea and Sympathy" isimli piyeste rol almıştı. Faulkner"-in dul karısı Nancy'de Beyza Kardam da gerek zerafeti ve, şıklığı, gerek sahneye olan alışkanlığı bakımlarından seyircilerin dikkatini çekti. Kocası Galip Kardam'ı "You Can't Take it With You" isimli eserde rahat oyunu sebebiyle takdir etmiş; alkışlamıştık. Fakat "The Night Of January 16 th"ı sahneye koyusunda oyunculuğu kadar başarılı olamadığını belirtmek gerekir. Eserin temsilinde rejisörün damgasını taşıyan hiç bîr taraf yok. Alabildiğine düz ve sadece oyuncuların kabiliyet derecelerine terkedilmiş bir temsil. Herşeye rağmen şehrimizdeki amatör tiyatro topluluklarına, veya amatör olma yolunda çalışanlara gerçekten faal ve işini seven bir örnek verdikleri için "Ankara Players"i takdirle alkışlamak gerekir.

S P O R

Futbol

Aşılan baraj

Geçen hafta Pazar günü Mithatpaşa stadını dolduran 25 binden fazla Seyirci, oyunun tam sekizinci dakikasında Lefterin attığı galibiyet golü ile bir anda havaya fırlamış ve Sarı-Lâcivertli takımı candan alkışlamıştı. Hoş, stadda bulunan 25 bin seyircinin hepsi Fenerbahçeli değildi. Ama doğrusu Beşiktaşı tutanların - tabiî Galatasaraylılar da dahil - sayısı 5 bini aşmıyordu. "Yaşasın, Fenerbahçe nihayet bugün zorlu rakibini mağlup ediyor" dediler. Fakat bu sevinç kursakta kalacaktı. Daha doğrusu aradan bu sözleri tam olarak söyliyecek bir zaman geçmeden Beşiktaşlılar oyuna hâkim oldular ve bir hayalet şeklinde dolaşan Fenerbahçe müdafaasının arasından sıyrılan Güneş'in attığı kafa ile beraberliği temin ediverdiler. Bu hâdise tarh iki dakika sonra cereyan ediyordu. Bunu gene müdafaama bariz hatasından faydalanan Nazmının attığı ikinci gol takip etti. Beşiktaşlıların gol serisi burada bitiyordu. Bundan sonra Nazmi, K. Ahmet, Güneş, Sami sayısız fırsatlar elde edecekler ve hepsini dışarı atmak maharetini göstereceklerdi. Hani Recep gibi ne yapacağım bilen bir futbolcu olsaydı ilk devrede Siyah-Beyazlıların gol adedini 5'e çıkarmaları işten bile değildi. Ya bu müddet içerisinde Fenerbahçeye ne oldu? Dağıldı, hem de tel tel, tane tane... Iskalayanlar, kafaya çıkıp vuranı ayıp rakibin üzerine düşenler ekseriyette idi. L tribününün meşhur sakinleri - malûm otoriteler - vaziyeti kavramakta gecikmemişlerdi. Bir kurmay edası ile ince hesaplara dalmışlar ve kararlarını vermişlerdi: Fenerbahçe mağlûp!...

Yanlış **hesap**

Fakat böyle düşünenler, daha doğrusu kurmaylar pek çabuk yanıldılar. Fenerbahçeli çocuklara sanki Almanlara yapıldığı iddia edildiği gibi haftaym arasında doping yapılmıştı. Sahada oradan oraya koşuyor, topa giriyor, her fırsatta şut atıyorlardı. Tabiî bu yadırgandı. Böyle çalışmak ve böyle gayret göstermede elbette neticesiz kalamazdı. Nitekim kalmadı da: Fenerbahçeliler üst üste attıkları 3 golle rakiplerini 4-2 mağlûp etmeye muvaffak oldular. Bu netice onlara şampiyonluktaki iddialarını yeniden kazandırıyordu. Şimdiki halde şampiyonluğun Fenerbahçe ile Galatasaray arasında yapılacak olan karşılaşmanın tâyin edeceği söylenebilirdi. Maçın en muvaffak **siması,** şüphesiz İtalyan hakem Carlo Marcıo idi. Otoriter idaresi ve isabetli kararlarıyla en ufak sızıltıya mahal vermedi.

Geride bırakılan hafta içerisinde Galatasaray, Kasımpaşayı birbirinden güzel tam 6 golle mağlup etmişti. Çarşamba günü Vefa-Adalet maçı 1-1 beraberlikle neticelenmiş, bir gün sonra da İstanbulspor dördüncülükte iddiası bulunan Beykozu 2-1 yenmişti. Lig maçları gittikçe enteresan bir manzara arzetmekteydi. Üçüncülüğü İstanbulspor garantilemiş bulunuyordu. Beykozun bir galibiyet kapması ve Beşiktaşın önündeki çetin rakiplerinden, meselâ Adalete meselâ Galatasaraya mağlûp olması dördüncülüğü kaybetmesine kâfi gelecekti.

Carlo Marda

*Yüzünün akıyla **çıktı***

Beşiktaşın **galibiyet gölü**

Kısa süren sevinç

Teşkilat

Gene **kadro dışı**

Çok şükür F.İ.F.A. ya **dahil olduk,** Asya grubuna atılmaktan kurtulduk denildiği bir sırada, bir haber gene ortalığı karıştırdı. Spor çevrelerinde büyük teessür yaratan **haber** şuydu: Türkiye Dünya Kupası maçlarından çıkartıldı. Buna sebeb Türk Federasyonunun aynı grupta bulunan İsraille maç yapmayı kabul etmeyişi ve rakibinin-siyasî sebebler yüzünden - değiştirilmesini istemesiydi F.İ.F.A. Genel Sekreteri Gassman, tef sir hususundaki kabiliyetinin bir yeni örneğini daha veriyordu. Vakıa kabahat sadece bu kararı verenlerde değil. Biz meramımızı anlatamıyorsak, dâvamızı müdafaa edemiyörsak başkalarına nasıl söz söyliyebilir, nasıl kızabilirdik?. Hakkımızı müdafaa edemediğimiz arttık anlaşılmıştı. Bu sebeple başkalarına kızmaya, darılmaya lüzum yoktu. "Haklar verilmez, ancak alınır" sözü hatırlanmalı, bu vadide bir varlık olduğumuzu kabul etmek istemeyenlere ispat edilmeliydi. İşte biz bunu yapamıyorduk. F.İ.F.A. azaları da bize yakınlık göstermiyorlardı. Esasen buna mecbur da değillerdi. Bakalım federasyon bu durumdan nasıl sıyrılacaktı? Bu hakikaten merakla beklenmeye değer bir noktaydı.

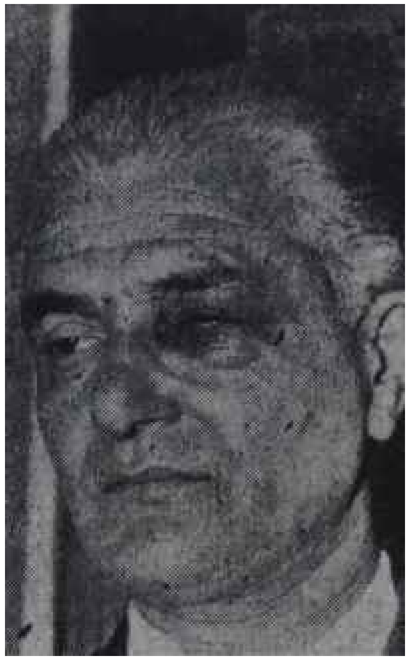
Suya düşen maç

Dünya Kupası maçlarından çıkarıldığımız söylentileri ortalıkta

dolaştığı bir sırada, bu sefer de Doğu Almanya maçının iptal edildiği haberi yayıldı. Buna sebeb olarak, Doğu Almanya ile siyasi münasebetlerimizin mevcut bulunmadığı gösteriliyordu. Federasyon erkânı Ankara mahreçli haberin verildiği şırada İstanbulda bulunuyordu. Hasan Polat bu hususta malûmatına müracaat edilen; tek şahıs olmuştu. İşin garibi o da birşey bilmiyordu. Hem o kadar bilmiyordu ki, sualin sorulduğu anda tek düşüncesi millî takımı nasıl bir tertipte Almanlar karşısına çıkartacağıydı. Tek seçici, Antrenör ve başkan bu nokta üzerinde düşünüyor ve bir karara varmaya çalışıyorlardı. Eğer Doğu Almanya maçı iptal edilecek olursa, bu takdirde 5 Nisanda Kahirede Mısır milli takımı ile yapacağımız karşılaşmaya A mili takımımızla çıkmamış icap edecekti. Çünkü imza edilen protokolda Türkiyenin aynı tarihte iki maç yapacağı belirtilmiş ve bu sebeble Mısıra B takımı çıkartacağımız kaydı konulmuştu. Vasiyet değişince bu sefer ilân edilmiş olan B millî takımı ne olacaktı? Esasen B millî takımının çalışmaları son derece hafifti. Arzulanan neticeyi bu şartlar altında Kahirede vereceği şüphe götürüyordu. Belki A takımı gerek hazırlanış ve gerekse kadrosundaki elemanlar bakımından daha iyi olması sebebiyle Almanya maçının iptali hayırlı bile olacaktı. Pek çok kimse bu haber üzerinde durdu, pek çok kimse: "Biz Mısır maçına müsaade edilmiyecek sanıyorduk, halbuki Almanya maçı suya düştü" dediler.

Genç tekim

Doğrusu ne A ne de B milli takım çalışmaları arzulanan bir şekilde olmamıştı. Ama *genç* millî takımın hazırlanışı hakikaten takdire değerdi. Bu komitede vazife alan şahıslar ve antrenör Cihat Arman birer feragat örneği verecek şekilde çalışıyor lardı. Üç aydan beri Anadolunun muhtelif yerlerindeki grup maçları seyretmişler, sonra finallere yakın bir alâka göstermişler ve oyuncu tesbit etmişlerdi. Şimdi sıra tesbit edilen bu elemanları yan yana getirmek

Fuat Büte
Beşiktoş—zede

ve kollektif oyuna uydurmaya gelmişti. Nitekim bunda da başarı gösterildi. Genç namzetler geride bıraktığımız haftanın Pazar günü Mithatpaşa stadında ligin büyük takımlarından olan Adaleti rahat bir oyunla 3-2 yeni vermişlerdi. Hele bir ara gol farla 3-0 olmuştu. Adalet gibi bir takımı bu mevsim içerisinde 3-0 mağlûbiyete düşüren bir babayiğit yoktu. Gençler ümit verdiler. Gençler Madritte yapılacak olan turnuvada üzerlerine giyecekleri millî formayı temsil edecek kıvamda gözüktüler. Bu durum karşısında memnuniyet duymamak elden gelmezdi. Bunca hatalar işleyen, hatta bu hataları daha ileri götüren Federasyonun bu vadideki çalışmasını minnetle anmak pekte yersiz bir iş olmıyacaktı.

Klüpler

Muhaliflerin kıyamı

Geçen hafta gazetelerin spor sayfalarında gözü morarmış bir şahsın resmi yer almıştı. Şakacı sekreterler resmin altına: Beşiktaşı sevenlerin yaptığı toplantıdan bir manzara diye yazmışlardı. Gözü moraran şahıs Beşiktaşlıydı. Uzun seneler idare heyetinde hizmet görmüştü. Bu yarayı Beşiktaş klübünün kaderini elinde tutan bir idarecinin yumruğundan almıştı. Hadise polise intikal etmiş, fakat yaralı Fuat Büte dâvasından vazgeçmişti. Beşiktaş klübündeki kaynaşmalar ve muhaliflerin hareketleri geçen hafta gerginliğin son haddine varmıştı. Bu haftanın sonunda Beşiktaşın senelik kongresi yapılacaktı. Bu alâmetler ve bu nevi hâdiseler kongrenin hararetli geçeceğine bir işaret sayılıyordu. Sadri Usuoğlu "Biz rakiplerimizi gene mağlûp edeceğiz" diyor, muhalifler ise "Biz Beşiktaşa değil Sadri beye muhalifiz" şeklinde konuşuyorlardı. Bakalım umumî heyet hangi tarafa teveccüh gösterecek ve Beşiktaş klübünün kaderini hangi grubun eline teslim edecekti?

Fenerbahçede sükûnet

Kavrakoğlunun istifası için bir idareci: "Bu sefer aksi oldu; kum gitti, sel kaldı" eliyordu. Kalan Niyazi Seldi ve Umumî kaptanlığı eline almıştı. Ama Kavrakoğlunun istifasından kazançlı çıkan sadece Niyazi Sel değildi. İkinci başkanlık da münhaldi. Kayrakoğlu iki vazifeyi birden tedvir ediyordu: Bu mevkie kimin getirileceği geçen hafta içerisinde Fenerbahçe camiasını epeyce meşgul etti. Ertuğrul Akça hatıra gelmiyor değildi. Ağzı lâf yapıyordu. Kavrakoğlu da öyle değil miydi? Doğrusu Fener bahçe klübü gibi popüler bir klübün başına natuk bir adamın getirilmesi icabettiğinde herkes müttefikti. Zira çok zaman sesi yükselmek icap ediyordu. Bunu da ancak iyi konuşabilen bir şahıs yapabilirdi. Fenerbahçe feragat sahibi insanların çokça bulunduğu bir camia idi. Ama ikinci başkanlıktan ayrılan Kavrakoğlunun mücadeleyi bir tarafa bırakıp münzevi bir hayat yaşıyacağı tahmin edilemezdi. O da şimdiden faaliyete geçmiş ve mevcut idare heyetine muarız olan şahıslarla temaslara başlamıştı Kavrakoğlu kendi ifadesiyle "Ben mücadele adamıyım ve Fenerbahçeyi seviyorum" diyordu. Bakalım bu sevgisi nasıl tezahür edecek. N.S.

Kapak Baskısı : Rüzgârlı Matbaa Denizciler Cad - ANKARA

Kapak Klişesi : Kenan Dinçman Klişe Fab. - İSTANBUL

Kronik hastalıkların % 50 sinden korunmak kabildir.

onik hastalık: Insanın maneviyatını
san en büyük düşmandır! Insana
elerce çektirir.

Hastalıklı bir kimsenin aile işlerine
yardım etmesi, kendisi için de pek
faydalı birşeydir.

Ufak tefek çocukluk rahatsızlıklar
sıhhatsizlik başlangıcı olabilir
Dikkat ediniz

**onik hastalıklı kimselerin yarısı 45
len gençtir.** Tanıdıklarınız arasında
esinde hastalıklı kimseler bulunan
; kişi bulunduğunu bir düşünün.
stalık sebebi, kalprahatsızlığı, kan-
, böbrek bozukluğu, yüksek tansi-
n. sıtma, dizanteri veya barsak pa-
itleri olabilir. Kronik hastalıkların
kadar yaygın olmasının sebebi, ilk
atsızlık belirtilerinin ekseriya ih-
l edilmesi ve tedavi başlamadan
ce hastalığın ciddi tahribat yapmış
nasıdır. Umumiyetle, tehlike alâ-
tlerini görüp çocuğu zamanında
ktora göstermek anneye düşen bir
zifedir.

Evinizde hastalıklı bir kimse varsa, bu durumuna intibak etmesi hususunda kendisine pek çok yardımınız dokunabilir. Aile hayatının pek çok işlerinde ona da ufak bir hisse ayırınız. Meşguliyet, kendisine, sevildiğini ve ona ihtiyaç duyulduğunu hissettirir ve bu, bildiğiniz gibi , hasta bir insanın maneviyatını çok yükseltir. Hastalığı ne kadar ciddi olursa olsun, bir hasta kendini bir ayağı çukurda vaktini bekliyen faidesiz bir kimse gibi *hissetmemelidir*. Doktorunuzla elbirliği ederek, hastane tedavisi ve programlı ekzersizlerle ona emniyet ve şevk verebilirsiniz.

**Kendinizi korumak için — muntaza-
man muayene olunuz.** Kendinizi ve
sevdiklerinizi hastalıklardan koruma
nız çok basit, çok kolay ve çok ucuz
mümkün olan bir şeydir. Senede bi
defa kendinizi ve *iki defa* çocuğunuzu
doktora muayene ettirin. Bu suretle
doktorunuz, fark bile etmediğiniz ve
ilerde aylarca hattâ senelerce size ız-
tırap çektirecek olan halleri bulup or-
taya çıkarabilir. Ailenizi sadece bu
yoldan koruyabilirsiniz. Bu sebebl
hemen bugün doktorunuzdan rande-
vu alınız.

● Squibb adını eczane raflarında olduğu gibi doktorunuzun yazdığı reçetelerde de görürsünüz. Çünkü Squibb, penicillin, streptomycin, vitaminler, anestetikler, hormonlar ile doktorunuzun hayatınızı kurtarmak ve korumak için yazdığı diğer bir çok ilâçları istihsal eden dünyanın en büyük müesseselerinden biridir. 1858 denberi Squibb Araştırma Laboratuarları, dünyayı ıstıraptan kurtarmak ve sağlık durumunu yükseltmek maksadile ilâçlar bulmakta, ıslâh ve istihsal etmektedir.

SQUIBB

İLÂÇLARI

1858 DENBERİ